

List za interese
delavcev v
Ameriki — za
gosp. in politično
svobodo!

PROLETARCE

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

Današnja maj-
ska številka Pro-
letarca je izšla
v 12.500 iztisih
12 pages

Štev. (No.) 294.

Chicago, Ill., 29. aprila (April) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

SLAVA PRVEMU MAJNIKU!

VSTANITE, PROLETARCI, VSTANITE!

(K 1. MAJNIKU 1913.)

Prvi maj! Da — spet je prišel
okinčan s cvetjem — naravno prerodit,
z žarkom ljubkim — življenje novo vlit,
poln sile sveže in ljubezni gorke.
Življenje mlado, oj kako bujno klije —
novo moč iz polnih čaš srka, pije.

Prvi maj! Dobe nove ti si nam glasnik.
In mi? Kaj nám, majnik, si prinesel?
Tudi nam cvetja boš natresel —
cvetja sreče, svobode nam vsem?
O majnik! Življenje novo — pri nas ga ni.
V sponah starih delavec še ječi . . .
V sponah starih — zanj še ni pomladi . . .
Ljubezen — bratomorni boj.
sreča, mir — glad, krvavi znoj —
na tronu pravice prokletstvo se šopiri!
Ječe tesne podzemeljski so rovi
in tovarne so še roparski gradovi . . .
Tako je! — Zakaj? — Čemu?
Za nas da ni preroditve?
Zate, o delavec, da ni rešitve?
Vedno tako? Vedno — vse žive dni?
Ni res! — To naša, bratje, je slepota,
nevera v nas — naglavna je grehota!
Nevera, da sojeno je nam biti hlapci,
da delavec je in bo trpin,
da suženi bo vekovečni dela sin —
da plačilo biti mora beda,
da zanj dobre so drobtine —
in da vse drugo je za bogatine!
O slepota naša! . . .

Delavec, ti si vse! —
Kje brez tebe so palače?

Kje titanske oklopnjače?
Ustvaril, dal si jih samo ti.
Oblačiš, hraniš celj svet,
greješ in odevaš ga v nakit.
Carjem, kraljem vtil si krone —
postavil tron si in altar,
sezidal ječo, skoval dolar
in mogotecem nasul si žepe!
Ha! In skoval si še verige;
bič si splel, ki te muči, tepe . . .
Delavec, ti si vse! — —
Kaj je svet brez tebe?
Le navskriž položi roke;
nehaj — vsi kot eden!
Vidiš? . . . Zlato ne da se jesti,
bogatin mora peš po cesti; —
Kje je moč, kje tiranstvo?
Tron, dolar padla v prah —
mogotec slednji berač je plah —
pred teboj kleči in roke sklepa . . .
Vidiš? . . . Svet brez tebe pojde v nič;
vladar si ti — nič več slabič!
Delavec, ti si vse! — —

In čas je že. Dan se dela . . .
Dovolj si, delavec, se naspal;
v temi, mrtvilo stoletja si prespal.
Veselje, sreča bile so lepe sanje . . .
Sanje, da vživaš, a vživali so drugi —
sanje o svobodi — v bedi in tugi . . .
Dovolj! Ne sanjaš več! Ne sanjaj več!
Zdrami se iz spanja, zdrami!
Glej! solnce vstaja za gorami
solnce novo, silno vstaja in žari,
življenje novo tebi porodi
in vresniči, kar sanjal si vse dni . . .

Delavec vstani! — — —
Pokonci iz robstva nižin —
pokonci iz solznih dolin!
Vstran vrzi sramotne okove!
Roko, ki tlači te, odpahni; —
dvigni pest in krepko zamahni,
da podere se v prah,
laž, beda in krivica! . . .
Zagospodari naj resnica
in pravica svoj naj zasede tron,
Suženjstva verige ti razbij,
blagostanju vrata ti odpri.
Delavec vstani! — Naprej!

Visoko dvigni svobode zlate
prapor, krog njega zbiraj brate.
Delaj, vstvarjaj, uživaj sam —
sam vživaj dela svoj, ga plod,
sam ti bodi svoj gospod!
Tedad šele sreča te zasije —
tedaj šele vznikne ti pomlad,
življenja novega, tvojih nad
in ljubezni čašo ti nalije.

O, tedaj šele bo prvi majnik
slavlja, zmage naše praznik! —

Prvi maj! Da — prišel bo
okinčan s cvetjem — človeštvo prerodit,
z žarkem ljubkim — življenjenovo vlit
in moč svežo proletarcu . . .
Življenje mlado v novem svetu
ENAKOSTI, BRATSTVA IN SLOBODE!

Ivan M—k.

Prvi majnik.

Ali si rojen suženj? Ali je neizpremenljiva usoda določila, da si prišel kot uboga živalica na svet, da moraš živeti kot tovorna žival, dokler je kaj moči v tvojih mišicah, da moraš nazadnje poginiti kot nerabna žival, ki dela na svetu le napoto?

Če veruješ, da je taka večna božja volja, stalna in nedotakljiva, če misliš, da morajo biti tvoje oči vekomaj obrnjene v tla, ker sije solnce le za druge, če si uverjen, da nimaš druge pravice kakor ponižno prositi za nekoliko milosti, tedaj nisi dozorel za nas, in danes te ne bo v naših vrstah, ko bomo pod bleščečo rdečo zastavo boja in življenja korakali s povzdignjeno glavo, da povemo svetu: Naš praznik je danes!

Ti boš majal z glavo in ne boš razumel.

Naš praznik — to se pravi dan, ki ga praznujemo, ker je naša volja taka in ker hočemo s tem nzapovedanim praznovanjem izraziti vse, kar sili iz globočine naših duš na dan kakor se dviga pomladni sok v rastlinah, kakor si evetje odpira popke, kakor si solnce črta svojo visoko pot.

Naš praznik — to se pravi javno izpovedanje naše vere v svoje človeštvo, v svojo moč, v svoj veliki poklic, v svoj boj in v svojo končno zmago.

Naš praznik — to se pravi začetek naše bodočnosti.

Zakaj mi ne verujemo, da nas je kakakova sovražna nebeska ali peklena sila obsodila na večno, brezupno hlapčevanje temveč se zavedamo, da smo z žuljevimi rokami in v oguljenih suknjah ljudje kakor vsi drugi, ljudje kakor oni, ki uživajo lepoto sveta z očmi in ušesi, z občutjem in razumom, ljudje tudi, ki so se prenautili vsega lepega in dobrega in nimajo več druge skrbi, kakor da izmišljajo nove in nove načine za preganjanje dolgega časa, za ubijanje dni in tednov v svoji nesposobni lenobi. Dokler ne čutiš sam, dokler ne veš, da si človek, ne moreš biti naš.

Dvoje lip ni enakih, ne dvoje volkov, dveh rož ni in ne dveh metuljev, da se ne bi razlikovali; ali vsaka lipa je lipa in vsak metulj je metulj. Med človekom in človekom je razlika; ali kakor je mož, ki se odeva s škrlatom, človek, je človek tudi tisti, ki je izdelal blago za ponosni plašč in ki ga je sešil; človek je tisti, ki zapravlja neizmerna bogastva, podede se od mesta do mesta in išče še kakšno priliko, ki bi podražila njegove otopele živce; ali človek je tudi tisti, ki je po malem ustvarjal bogastva v neizprosni boju s naravo v temnih globočinah pod zemljo in na pustih goličevah, v okrutni enakomernosti tovarne ali pa v živce in možgane prenapenjačem bliskovitem vrtenju največje nepopustno paznost zahtevajočega kolesja žudežnih mehanizmov.

Prvi Maj je praznik delavcev celega sveta.

Štirindvajset let je že minulo, odkar je socialistična stranka na svojem mednarodnem kongresu v Parizu proglasila prvi maj za praznik socialističnega delavstva, simbol vstajenja delavcev iz moderne industrijske sužnosti.

Prvi maj je edini praznik na svetu, katerega so proglasili delavci, in zato je gospodujočim slojem nevedeč. Kapitalisti so proglasili za delavski praznik prvi ponedeljek v septembru "Labor Day". Na ta dan v nekaterih državah milostno dovolijo delavcem, da smejo odložiti orodje v globokih rovih, smrdljivih tvornicah ter z pisanimi zastavami korakati po ulicah za štafžo kapitalistom. "Labor Day" je kapitalistični in zakonito priznan praznik, živ pečat in dokaz kapitalistične vlade, s katerim vladajoči sloji delavcem dokažejo, da smejo delavci le takrat zapustiti delo. Kadar jim gospodarji milostno dovolijo.

Prvega maja pa razredno zavedni delavci brez dovoljenja gospodarjev odložijo svoje orodje. Na ta dan delavci pokažejo, da se brez njih ne suče kolesovje pri gigantnih strojih, da brez njihove volje globoko pod zemljo skriti premog, zlato, srebro, baker in železa zgubi vso veljavo, ako delavci, kateri ustvarjajo z delom svojih rok vse bogastvo sveta, — naenkrat odpovedo pokorščino svojim gospodarjem.

Prvi maj niso na pariškem kongresu zavoljo tega proglasili za delavski praznik, da bi se delavci na ta dan odpočili od naporov in smrtne nevarnega dela. Delavec se ne more v enem dnevu odpočiti od celoletnega garanja. Prvi maj je dan probujenja delavstva, dan da delavci vseh narodov in ver skupno demonstrirajo in manifestirajo za vse krivice katere trpe delavci sleherni dan, od države, katero imajo v žepu denarni magnetje.

Nekateri delavci so še vedno tako naivni, da mislijo, da živimo v svobodni Ameriki. Res je, da ima dandanes delavec malo več svobode in pravice, kakor je imel poprejšnji rob in in tlačan. Ali kaj pomaga današnjemu delavcu vsa politična svoboda, če pa mora, ako hoče živeti, prodati samega sebe, svojo delavno moč, svoje zdravje in življenje v mezdno sužnost. Odvisnost od kapitala, od zlatega boga v podobi dolarja, — boj za kruh in življenjsko existenco je večji in močnejši, kakor pa takozvana delavčeva svoboda. Današnji mezni suženj

Da si človek, tega se moraš zavedati predvsem; če ne živi v tebi ta piamteča zavest, padeš in se pogrezneš med živino, in še treba ni, da bi te drugi pahnil dol, in nič ni treba strmeti, če ravnaš s tabo kakor z upreženim volom in kakor z plazečim psom. Osel pred tovorom in konj pred vozom ne razume zakaj plapolajo danes rdeče zastave po zraku, zakaj se zbirajo pod njimi tisočeri in milijoni, zakaj done ponosne pesmi po zraku. In človeška živina, ki je uklonila svoj tilnik brez ponosa in volje, se čudi in maje z glavo in ne razume, ko korakajo mimo njenih hlevov daleč sprevodi pogumnih ljudi, ki se delavci in trpini, pa vendar ne sužnji in ne živina.

Prvi majnik praznujejo možje in žene, ki se ob krutem delu bojujejo za vsakdanji kruh. Zdaj je maj, a največ jih je med njimi, ki ne vedo, kje bodo v jeseni delali in kako bodo po zimi prebrnili in odeli družino. Pač pa vedo da bi tem silnejši udarci padali po njihovi hrbtih čim bolj bi jih krvili; in zato stopajo pokonec njih kolena se ne šibe in oči jim gledajo bistro v pomlad. Zakaj zavedajo se da so ljudje in da nosijo vse človeško dostojanstvo v sebi.

Plotovi in zidovi se dvigajo med ljudmi in ljudmi, visoki in debeli, da ne vidiš čeznje in ne slišiš skoznje. Razdelili so človeštvo v razrede, ki so si tuji kakor različne živalske pasme. Za enim zidom je večni užitek, za drugim delo brez konca in kraja; na eni strani nikdar ne mine svetli dan, na drugi je večna noč.

Kdo je dvignil te zgrade in pregrade, kdo je udaril človeštvo s prekletstvom vzajemnega nepoznavanja in nerazumevanja?

Tako je bilo pač od nekdaj — pravi trudna nevednost, ki ponavlja z brezkrvnimi ustnicami, kar so brez sodbe poslušala topa ušesa. Kakor da je bil ob začetku časov nekje hudoben bog, ki je ustvaril svet, da se bo vso večnost lahko naslajal ob trpljenju in mukah milijonov. In kdor se ne upa pomisliti nekoliko dalje in ločiti praviljico od resnice, je izgubljen; zanj ni poti, ki bi ga povedla izza plota.

One množice, ki danes praznujeja 1. majnik, so se pa s krepko kretno otresle teh najhujših spon, s katerimi so bili uklenili njihovega duha, pa ne verujejo na ukaz. In zato praznujejo današnji dan. Ej, tistih plotov ni bilo od začetka — ne takrat, ko je Adam z Evo užival vse slasti in krasote raja, ne takrat, ko so tolpe predzgodovinskih, komaj iz živalstva se povzpeli ljudi branile svoje burno življenje brez pomoči ponosne današnje tehnike. Teh plotov ni zasidlo nobeno božanstvo, in zrastle niso iz semena sovražne narode. Postavili so jih ljudje.

vi majnik, se je tresel kapitalistični svet. Grozen, neizvesten strah je spopadel plutokracijo in njene meščanske pomočnike. Mešana buržoazna družba se je bala za svoj rej. Nervoznost policije je naraščala do skrajnosti. In dne drugega majnika so se špiserji zjutraj bali odpreti oči, ker so mislili, da svet ne stoji več. Komaj so verjeli, da niso rdečkari postavili čez noč svet na glavo, vso plemenito gospodo, pa obšli na uličnih svetilnicah.

Potem pa so se začeli tolažiti. Saj ni tako hudo! Revolucija je prazna beseda. Kričati znajo, barikad si pa ne upajo zidati.

Zazdelo se jim je, da pomeni prvi majnik delavcev ravno toliko, kakor v meščanski družbi "Božič" in "Velika noč" in da je z delavskim gibanjem ravno taka, kakor z meščanskimi strujami. Porode se poteko včasih vehementno, a potem postane kerito plitko in vse mine. K večjemu ostanejo kakšne fraze, ki se ponavljajo v momentih navdušenja, kakor se kriči "Živila domovina" kadar je mnogo vina na mizi.

Meščanstvo n zna čitati v delavski duši. Ljudje niso enaki, in delavsko ljudstvo je iz posebnega tista. Ampak njegovi prazniki so drugačni kakor meščanski.

Prvi majnik ne more zgubiti na veljavi in ostareti, dokler je mlado delavstvo v načelih in njihov boj. Meščanstvo je danes blažen posestnik. Svoje prednosti ima, večinoma še precej velike, in to je prijetno. Ideali, ki so oddaljeni od gnotnih razmer, izgube lahko bliščabo, in samo tisti dvignjo možato in junaško njih prapor, ki žive od njih. Buržoazija pa ljubi mir, da lahko brez zmotnjav in homatij uživa, kar ima.

Praznik je. Vedno so ljudje praznovali, ako jim je bil kak dan posebno pomemben. Delo je sovražnik duševne koncentracije in povzdige. A neštevilni prazniki, ki jih imajo narod in cerkev, so večinoma le še tradicionalni. Praznuje se, ker je taka navada, pa ker se ljudje ne bi mogli zbirati v svojih hramih, na banketih in podobnih prireditvah, ako se ne bi ločili od svojih prodajalcev, pisarn in delavnic. Dne prvega majnika pa praznujejo delavci. Vse leto so priklenjeni na delo. Cel razred, na milijone ljudi, dela dan na dan po volji drugih, to so pravi industrijski sužnji, ki morajo zatajiti lastno voljo, kjer govori gospodarjeva. In ta razred praznuje. Globoko znamenje tiči v tem prazniku, ki postaja na ta način dan, svobodne volje mezdni suženj.

Kapitalistični svet, smatra delavca za sužnja in neko manj vredno bitje. A dne prvega majnika

ostane delavec velikan ter zakliče: Človek sem. Delam, ker me naravne razmere — človeka — silijo na to. Živeti hočem, a človeškega življenja ni brez dela. Sveti kapitalistični profit pa zahteva pogojev. Moč ima ta red in vse leto se ji mora mpokoravati. Danes pa je moj dan, in jaz, delavec, dokumentiram, da se je zbudila moja volja, pa stopa tvoji, o sveti profit, nasproti, ki je bila doslej neomejena in je absolutno vladala. Tvoja moč danes se vlada, svetli dolar, ali moja zavest se dviga in med nama je boj. Danes je moj dan, in to pomeni, da se pripravljam na novo dobo; kajti ti me zaničuješ, jaz pa se spoštujem, ker sem spoznal vrednost dela.

Revolucionaren je ta praznik. Od leta do leta se ponavlja in še nikoli niso prišli delavci s puškami in z bajonetami na svoja zbirališča; pa misli filister, da ni revolucije in da je ne bo. Filisterski duh je majhen in slab. Mamica mu je pripovedovala, kako je bilo ob času velike francoske revolucije in leta 1848, pa misli, da ni drugačne revolucije. In ne razume, da je velikanska revolucija, kadar se oname lastja volja v razredu, ki je bil doslej tlačan in teptan, pa je poznal vedno le tuje zakone.

Velikanska je proletarska revolucijonarna ideja in revolucijonarna moč. Policisti in državni pravniki so se navadili pravilno dihati, kadar slišijo besedo o socialni revoluciji, kakor človek, ki je slišal, da v starem gradu strah, pa je tam moral spat tri noči, in vendar ni videl strahu. Ali sveti red, ki ga čuvajo kapitalistični beriči v seneci bajonetov, je v večji nevarnosti, kakor bi bil pred naskoki oboroženih množic, ki bi lahko požgale in demolirale poslopja, pobešale tirane, in metale bombe, a ne bi moge doseči sistema in njega žive ideje. A z novo idejo izpodirva proletarska revolucija staro, ki jo noben državni — ravnik in nobena policija ne more zaščititi.

Revolucionarni duh živi v delavstvu, ker se zaveda svoje veljave in ker spoznava nedostojni položaj. Zato je tudi prvi majnik živ in revolucijonaren.

Tudi letos bodo na milione zavednih delavcev dostojno in častljivo praznovalo svoj dan, svoj edini praznik. Kri ne bo tekla, zidovi se ne bodo majali. A nevidoma bo izpadlo zopet nekoliko kamnov iz poslopja svetega reda in profita in nihče jih ne bo mogel nadomestiti. — Delavci bodo obnovili svoje zahteve: Osemurni delavnik, politične in ekonomske pravice, razoroženje in svetovni mir, delavsko varstvo.

Steber, ki ga postavi in palačo, ki jo zgradi človeška dlani, lahko poruši človeška pest. Pa da ne bi mogla podreti onih plotov človeška roka?

Ali one pregraje so trdne, zakaj dolga tisočletja so jih utrjevali vsak dan in vsako uro. In branijo jih kakor trdnjave, zgrajene zoper sovražnika. Toda najsilnejše trdnjave se vdajajo vsak dan žarko ali pa padajo pod njegovo silo. To vedo oni, ki danes praznujejo prvi majnik.

Gotovo — tudi vi, ki ostajate danes doma, čutite bedo, čeprav je marsikomu med vami ze otopelo srce v njej, pa vam njena groza ni tako grozna, njena gnusoba ne tako gnusna kakor nam. Kadar pade osamljen žarek v oholi zrak vašega ponižanja, se spomnite, da je visoko nad vami solnce, ki vzhaja drugim vsak dan žarko in plamteče. Ali hrepenenje ostane neplodno in zamre kakor žarek, ki se je ustrašil črne brezupne otožnosti, v katero je padel.

Kam gre vaše pričakovanje, kam se dvigajo vaše nade? Majhne in slabotne se čutite, pa je tudi vaše upanje slabotno; zbegane oči iščejo in iščejo kje bi se vprilo, ušesa pa napeto poslušajo, če se ne oglasi odkod glas milosti, ki bi vam z drobnino dobre duše nekoliko ublažila trpljenje. Milost je mrtva, in v svojem grobu ne more reševati sveta.

Naše upanje pa je veliko, ker vstaja na trdni podlagi našega spoznanja. Nobene milosti ne pričakujejo naše duše; ker ne verujejo vanjo, jih ne more prevariti. Nabrušen meč vihti naše upanje s krepko roko, ne prosi za drobtine, temveč se bojuje za pravico.

Mi močni in vi slabotni — ko smo vendar enako rojeni in pahnjeni v enako življenje? Tudi mi režemo svojim otrokom kruha le tedaj, kadar delajo naše roke; gospodar upravlja mošnjo, iz katere plačuje mezdo, pa jo lahko zadržgno njegovi prsti. In vendar! Vi ste slabotni, mi pa smo močni. Zakaj mi smo armada. Naša roka šteje milijone rok, našo dušo sestavljajo milijoni duš. Mi smo delavstvo, ne posamezni delavci. In to je naša moč, ki se bojuje: korak za korakom si osvaja svet, kamen za kamno kruši iz zidov, visoke temne ječe in si kriči pot v svobodo.

Prvi majnik — danes dan boja in upanja, bo jutri praznik slave in zmage. Svoboda pa bo plod naše volje, naše solidarnosti, ki jo poje danes trpeči milijon; zavedni milijon!

Prvi majnik — dan zavednih delavcev, postane dan in praznik osvobodjenega človeštva, dan novega sveta, sveta svobode!

Izračunali bodo, koliko so se s skrajšanjem delovnega časa približali svojemu cilju, spomnili se bodo na boje pretečenega leta, pripravili se bodo na novo kampanjo proti vsem krivicam in šikanam, katere jim neprenehoma dele kapitalisti in njihovi meščanski hlapci. In pripravili se bodo, da bodo njihovi opravičeni protesti, že sedaj tako glasni in razločni, da jih bodo slišali gospodujoči tirani, po celem svetu.

Okorno in suženjsko misleči ljudje starih časov niso mogli vrjeti, da bi se morala tudi splošna sreča, blagostanje vseh ljudi izboljšati, priboriti; mislili so, da je tako od nekdaj, mora i ostati na vekov veke, da namreč ogromna večina človeštva živi v bedi, trpljenju in sponk na ljube pešiči manjšine, ki se valja v razkošju in bogastvu in po svoji volji razpolaga z bedniki. Socialisti modernega časa so pa dokazali, da je to mogoče! Kakor je bilo mogoče človeku, streti glavo aristokratizmu in absolutizmu, katere sta stoletja in stoletja tlačila človeštvo — tako je mogoče človeku tudi ustvariti si take razmere, da živi srečno in v blagostanju, eden kakor drugi. Za vse ljudi je dovolj kruha na svetu.

To velikanko in najvažnejše delo mo pa izvršiti edinole mednarodni proletarijat, ogromna delavska masa, katere proizvajajo in ustvarja vse, a ne poseduje ničesar, — katere največ dela in največ trpi, a nima nikakega vspeha niti ploda od svojega dela in trpljenja. Delavstvo je temelj na katerem stoji država in družba; delavstvo hrani in brani privilegirane lenuhe; delavstvo ustvarja vsa dela in od dela žuljavih rok, pripogibanja sključene delavčeve hrbenice in od pokanja njegovih zmučeni hlosti je odvilen ves napredek človeške družbe. Zato mora delavstvo tudi samo odločevati v svoji usodi. Samo delavstvo mora voditi boj proti staremu in vpeljati nov družabni sistem.

Socialistična stranka je napovedala neizprosni boj kapitalizmu in današnjemu družabnemu redu sploh. Boj je na celi fronti; ni kompromisov, ni pogajanja ne popuščanja. Delavstvo v socialistični stranki je protivnik vsake buržoazne stranke, naj ima še tako lepo ime, vsake kapitalistične vlade. Mednarodna socialistična stranka je skoz in skoz revolucijonarna, protestna, protivna vsakomu obstoječemu, kar služi v izkoriščanje in podjarmljenje ljudi, kakor je današnja barbarska država bajonetov in krogelj, privatna lastnina sredstev za proizvajanje in klerikalizem, organi-

ziran v svoje cerkvene organizacije. Socialistična stranka je vsemu temu naspjotna iz principa in vodi največji in najljutejši boj proti vsem zaprakam svobode vsakega človeka.

Osvoboditi človeka — delavca iz današnjega robstva neznanja, je namen socialistične stranke.

Da postane današnji človek — suženj prvi in popolni človek, svoboden, neodvisen, izobražen, in kateri naj se popne na najvišjo stopinjo znanja, izobrazbe in blagostanja — je zopet naloga socialistične stranke. S kolikor večje onemo se socialistična stranka bori in stremi za temi težnjami, taliko bolj tudi raste v nji bojevitost in protestni duh proletarijata, kateri protestira zoper današnje družabne razmere. In ta bojevitost duh, revolucijonarni in protestni karakter mednarodno organiziranega proletarijata pokaže se vsako leto v slavlju PRVEGA MAJA.

Mi zahtevamo osemurni delavnik v vseh državah in za vsako delo — zahtevamo sorazmerno povišanje plače v vseh strokah dela, in isto plačo za ženske, ki nadomestujejo možke delavce, kakor za možke. Zahtevamo odpravo otroškega dela pod 18. letom in omejitve ženskega fabriškega dela. Zahtevamo popolne varnostne naprave v rudnikih, tvornicah in na železnicah v svrhu telesne in življenske varnosti delavca.

MI NEČEMO ŽIVETI V SUŽENJSTVU.

DAJTE NAM SVOBODO, ENAKOST IN BRATSTVO.

SLAVA PRVEMU MAJNIKU! SLAVA! SLAVA!

Telesna sužnost je odvisna od sužnjih misli. Človek, ki misli podaniško in veruje, da morajo biti gospodje in hlapci na svetu, tak človek je ponižen suženj in pripravljen hlapčevati vsakomur, kdor ga hoče izrabiti. In to velja tudi v naši razredni borbi. Dokler bodo delavci/podaniško sužnjiški misli tako dolgo bodo tudi telesno sužnji kapitalizma. Revolucijonirajte torej svoj duh; osvobodite svoje misli iz okovov, ki vam branijo misliti več nego vam dovolijo oni, ki vas izkoriščajo do mozga; zavedajte se, da ste pred vsem ljudje z enakimi pravicami do vsega zemeljskega bogastva — in mezdne sužnosti bo kmalo konec.

Carnegie trdi, da so ljudje vselej "deležni velikih dobrot." Stari "filantrop" ima prav. — Ljudje so vselej deležni plačevanja dividend.

Kje je naše bogastvo?

"Najbogatejši narod smo na svetu. Prvačimo v industriji, v denarju, v naravnem bogastvu in izurjenosti našega ljudstva. Sploh prvačimo v vsakem oziru. Temu ne more nihče oporekati."

Take in enake bahaške izpovedi si slišal na političnih shodih, čital si jih v velikih ameriških dnevnikih in učil si se jih v šoli. Kadar je pa dežela praznovala katerega svojih praznikov, takrat si se opajal radosti, da živiš v tako veliki in blaženi deželi . . .

Ob takih prilikah si potegnil v se dolg vlak zraka globoko tam doli iz pljuč, in zadovoljnosti si mel roke, kajti čul si natanjko o bogastvu dežele. Pripovedovalo se je tako-le:

"Vredno smo \$100.000.000.000, reci sto tisoč milijonov. Dežela moja! — Ali nismo bogati? — V zletu kovanega denarja imamo \$1.250.000.000, v srebru pa \$700.000.000 — ne vstevši papirnatega denarja, niti nikelnatega in bakrenega drobiža. Dobrota božja! — toliko denarja imamo, da par milijonov manj ali več ne igra nobene vloge. Izplačamo lahko na migljaj — samo če se nam poljubi, vsak čas, Francijo in Nemčijo. In če pridejo v poštev življenjske potrebe — smo v stanu pridelati dovolj pšenice, bombaža, volne, železa, jekla in preskrbeti lesa in kurjave za vsacega posameznika na svetu za celo leto; poleg pa še posebej za za vsacega po dvojna krila in po vrh lep dom. Tako je; kajti vsako leto pridelamo nič manj kakor 650.000.000 bušljev ali mernikov pšenice, to je več kot Francija,

drznil kaj reči proti tvojim nazorom, katere si dobil pri pivu.

Toda ponos ti je upadel, kakor hitro si šel mimo svojega grocerista, kateri te je zapazil in prišel na prag s poglobnim pozdravom: "Hej patriot, kako pa s tisto 'kredo' od zadnjega meseca? Saj veš, Janez, narasla je že precej visoko in če ne poravnaj v kratkem, ti drugi mesec ne bom moral kreditirati!"

Seveda si zaklel, da dober stojiš za svoje dolgeve in da ne boš ušel. Zagotovil si ga, da svoje dolgeve plačuješ itd., toda vseeno ti ta tirjatev ni nič kaj ugajala. Čutil si se nekam manj vrednega nego preje, ko si pil pivo, kadil cigare in bil vtopljen v naše velikansko bogastvo. Nato te je pa še žena Reza sprejela ko si vstopil čez hišni prag v takem tonu in v takem razpoloženju, kakor da ni baš tako bogata. "Vem, da si bil spet na demokratični seji John, poznam te po duhu", je rekla žena Reza. — "Well, mislim da bo šla tvoja pedala po volitvah gor. Otroci rabijo čevljev in jaz sama sem tudi brez obleke, hišni gospodar je pa ravnó naznanil, da zahteva svoje, če ne bo napovedal, da si iščimo stanovanja drugje. Saj veš, vsak hoče svoje . . . Kakšni zgledi so John?"

Kaj si na to odgovoril, Janez? — Ali si ji razložil, da smo najbogatejši ljudje na svetu. Ali si ji povedal, da zamoremo preskrbeti in nahraniti, obleči in dati strehe za vse ljudi na tem blaženem planetu in da nam še nekaj ostane za ljudi na luni? — Ali si se pri

no bogato deželo? Saj bogastvo, katerega razpolagajo in naštevajo, ne spad narodu. To pravzaprav ni nobeno narodno bogastvo. To je bogastvo industrijskih mogotcev, fabrikantov, trgovcev, bankirjev, korporacij političnih in profesionalnih priveskov bogastvo posedujočih. Kajpak, nekaj malih posestnikov je že, ampak ti ne režejo kosov prosperitete od tega narodnega bogastva.

Kar so našeli takozvani izvedenci o "narodnem bogastvu", se računa samo zemlja, tovarne, domača delavna in produktivna živina kakor konji, goveda, ovce; dalje denar, bondi (obveznice) zaloge, premogovi rovi in rudniki, železnice, telegraf, telefon, prodajalne, magazini itd. S kratka: vse večje industrijske stroje, zemljo in njene produkte, posestva, luksorijoznosti bogatašev — to so reči, katere štejejo ti "izvedenci" kot narodno bogastvo.

Ampak to ni narodno bogastvo.

To bogastvo je privatno bogastvo. Kje je pa tvoj dom? Če si v resnici eden med tistimi, ki jih posedujejo, koliko je vreden tvoj dom? Ali je vreden toliko, da na njegovo vrednost lahko zasiguraš seze in svoje pred pomanjkanjem. ko pridejo leta?

Ali veš, da tri petine ljudi v Zed. državah ne poseduje domov in da devet desetih od teh ne poseduje toliko tega narodnega bogastva, kakor ga poseduje ena desetina bogatašev? —

Tako stoji stvari danes. Govorice o narodnem bogastvu ameriškega ljudstva so največji hum-

Če je to resnica, potem bi ta svota morala biti prava svota za vsakega industrijskega delavca v smislu takozvanega narodnega bogastva. Namesto tega pa dobi delavec ali delavka le okrog \$700.00. Kdo dobi torej ostanek \$1.700.00? Pravi lastnik narodnega bogastva bankir, tovarnar, trgovec, spekulant, graftar, industrijski tatovi na veliko. Kajti "narod" so oni. Ti in jaz ne moreva. Mi smo suznji naroda, ki produrimo narodno bogastva in moramo izhajati brez tega bogastva.

Kako je zračunjeno.

Ali si zappadel, kako so patriotje naračunali? Narodno bogastvo bi imelo biti \$100.000.000.000 ali \$1000 za vsacega. Toda splošna proizvodnja je vsako leto tako obsežna, da pride na vsacega posameznika \$2.400. Ako je torej tistih \$1000, ki so preračunjeni, da pridejo na vsacega posameznika del narodnega bogastva, potem je ta svota precej premajhna, in si ceer za celih \$1.400. Če pa mogoče splošno proizvajanje ni všteto v narodno bogastvo, potem bi bila splošna proizvodnja na vsakega posameznika ne le 2.400 nego \$3.400 na leto. In v to proizvodnjo niso všteti poljski pridelki in živinoreje. Vzemi stvar kakor hočeš, ti si ogoljufan za del narodne proizvodnje in niti pogledati ne smeš — nimaš pravice, v takozvano narodno bogastvo.

Znaš li zakaj ne?

Zato, ker se ničesar ne šteje za bogastvo, kar ni moči spraviti v profit za denarne grabeže. In zato se narodno bogastvo zračunava na tako umazan način, da se poleg teh števil sploh ne more ničesar zanesljivo dognati o resničnem splošnem bogastvu.

V prvem oziru se štejejo za narodno bogastvo vsa obdačena posestva. Toda veleposestniki in industrijski mogotci se vedno izogibljajo davkom na ta način, da lažejo o resnični vrednosti svojih posestev. Na ta način je izpuščenih na bilijone dolarjev vrednosti premoženja. V drugem slučaju pa ne more nihče povedati natančne vrednosti zemlje, ker jo razni posestniki radi spekulacij, to je prodaje, v raznih časih in različnih ljudem cenijo različno, tako, da jim je aktualno vrednost sploh ne mogoče dognati. Tretjič morajo biti letine in industrijske proizvodnje štete v narodno bogastvo. In tu pridejo "žonglerji", ki prikazujejo svoje številke kot čarovniki. Le-ti ne štejejo tisto, kar farmer porabi zase in svojo živino. "Žongler" šteje za bogastvo samo tisto, kar farmer proda na trg; po njegovem mnenju je bogastvo samo tisto, če more za pridelke poleg kaj "zaslužiti" še kak graftar, spekulant, ne šteje pa tisto za bogastvo, kar se pridelava za rabo, za konsumacijo. Ravno tako je bogastvo, dokler je v prodajalni, neha pa biti bogastvo, kakor hitro jo imaš na sebi. Kar ne nosi profita, to v očeh teh računarjev ni več bogastvo. Vsled tega se največji del narodnega bogastva, ko pridejo državni cenzorji, da pregledajo in preštejejo vrednost tega bogastva, izgubi. Toda ti znajdeš, koliko so stvari vredne za graftarja, ko jih moraš nabaviti, ali kadar se širokoustijo o velikanski prosperiteti in produktivnosti NAŠIH industrij.

Vzeto vse v vsem, če bi ti imel v tem narodnem bogastvu svoj delež, imeti bi moral veliko več nego \$3.400 vsako leto. Toda ker tega nimaš, bo za te mnogo boljše, da se ne brigaš in ne navdušuješ za NAŠO gospodarsko prosperiteto.

Najbolj čudno in najbolj žalostno pri vsem tem je to, da v tem narodnem bogastvu, o katerem toliko slišiš, da v njem ni všteta tista sila, ki v resnici proizvaja resnično vrednost splošnega bogastva. Ta mogočna sila, resnični stvarnik vsega bogastva je **človeška delavna sila**. Ta sila ničesar ne šteje v narodnem bogastvu, vsled tega ker tisti, ki jo rabijo, — produktivni sloji, ne posedujejo izdelke, ko so jih izgotovili, niti sredstva, s katerim se vstvarja narodno bogastvo.

Čas bo prišel, ko bo narodno bogastvo računeno potom delavne sile človekove, ne po dolarjih — in takrat bo proizvajalec v resnici solastnik narodnega bogastva. Prevel — ž.

ADVERTISEMENT

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke
je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovilnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 \$1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali že veste kje je dobiti najboljši mesec pe najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni meseci

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrna in krvave domačega izdelka ter najokusnejše PREEKAJENO MESCO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIKEE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslojju.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

CLEVELANDČANI POZOR!

Belaj & Močnik

6205 ST. CLAIR AVE., CLEVELAND, OHIO.

KROJAČA IN TRGOVCA, priporočava svojo moderno trgovino z vsako-vrstno moško opravo

Izdelujeva obleke po najnovejši modl.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue
vokal Loomis ulice
Chicago.

VLOŽENA GLAVNICA \$1,750,000.00

JAN KAREL, PREDSEDNIK. **J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK.**

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" žičkanih bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi ulega poštne hranilnice Zdr. držav. Zvrnjuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure dopoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonosno.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni :- :- :-

Restavracija in kavarna "Jugoslavija".

1134 — W. 18 Str., CHICAGO, ILL.

— Domača kuhinja. Odprto po dnevi in ponoči. Unijske cigare! — E. RICHTER, lastnik.

Conemaugh Deposit Bank

54 MAIN STR. CONEMAUGH, PA.

Vložena glavnica \$50,000.00.

Na hranilne ulege plačamo 4% obresti.

CYRUS W. DAVIS, predsednik. W. E. WISSINGER, blagajnik.

Industrialni pekel oddalec.

Canada in Nemčija. Bombaža pridelamo vsako leto 13 do 14 milijonov bal. To je več kakor ga je v stanu pridelati ves ostali svet. Volne pridelamo nad 300 milijonov funtov. Dovolj volne zate in zame. Edino Avstralija in pa Argentinija bi se mogle kosati z nami, toda slednje se pečajo izključno z ovčjo rejo in ne vzdržujejo druge industrije. In volna navsezadnje ni tako zaželjena potreba, če je tu dovolj bombaževine. Poleg tega pa daj v enih deželah — kakor na pr. v Mehiki — bombažu prednost pred volno, radi zdravja. Volna je bila namreč svoj čas proglašena v Mehiki nezdravim. Pa stavbinski material. Huh! — Kateri narod premore 25.000.000 ton železa in 20.000.000 ton jekla? Niti največje evropske države ne zamorejo tega. In lesu! — Mi pozemmo kar takole dobrega lesa vsako leto velikanske količine. To ravno pokazuje, koliko lahko pogrešamo. Ne en narod pod solnce ne bi mogel prenesti takih velikanskih gozdnih požarov, ne da bi občutil pomanjkanje lesu. Pri nas je pa vzlic temu dovolj drv in lesu, nepozna se nikjer nič.

Nikjer na svetu ni tega mogoče, kot je to mogoče v naših velikih Zed. državah.

Tako v svoji velenavdušenosti razprošiti peroti svojih čutil zadovoljstva, da si član te velečastne republike in čakaš prihodnjih volitev.

Toda čegavo je bogastvo?

Ko je prišlo takole parkrat okolji pivo pa cigarete in si občutil gorkoto, ki te je obdajala vsled razgretoga ponosa in zadovoljstva o našem bogastvu, si se odpravil domu k svoji ženi ali materi. Če si srečal na potu slučajnega kakega "zabitega greenhorna", si ga pogledal zamišljivo, kot bi hotel reči: "Samo kaj zini čez to deželo." — Pripravljen si bil celo, da mu uprerahljaš kosti, če bi se

tež priliki kaj počutil kot svobodni državljan velike ameriške republike, kakor ti je pravil tisti demokratični govornik na shodu? Ali si mogoče začutil, da je teji čudni posodi blagostanja, katero je narisal tisti ogovorni, izpadlo dno in da si ostal samo reven, za vsakdanji obstanek borec se delavce, ki ne poseduje drugega nego delavne roke, ki bijejo boj med samim seboj in lakote?

Pravičnež, kje je tvoje bogastvo? Kje je tvoj delež od tistih \$100.000.000.000 narodnega bogastva? V Ameriki je 100.000.000 ljudi. To bi bilo potem za vsacega — otroka ali odraslega — po \$1000, če bi bilo to narodno bogastvo — bogastvo vseh ljudi v Ameriki. Koliko od tega pa imaš? Ali imaš sploh kaj? Stavim kar hočeš, da nimaš \$1000 na tvoje ime. Če bi vzeli v poštev vse kar imaš, bi mogoče vrglo tvoje bogastvo na \$100. Ampak ta svotca se ne šteje med one \$100.000.000.000. Ljudje, ki določajo narodno bogastvo, ne vzamejo v poštev tvoje peške, izuzemši, ako poseduješ hišo, farmo ali kaj nepremičnega posestva. Toda koliko vendar lastuješ od tega narodnega bogastva? Kar prestej . . .

Takoj ti povem, da to narodno bogastvo je le bolj ugibanje, bolj poprečna reč, kajti koliko narod v resnici poseduje, ne ve nihče. Pa naj bo svota kakršna že hoče, ti ne poseduješ od tega bogastva, ako si samo mezdni delavec, nič. In če si majhen farmer, poseduješ od tega le par centov. Posebno če si mal farmer ali ako imaš na zemljišču dolg, se ne moreš dosti ponašati s tem bogastvom, nabrašno godi se ti celo slabše nego dobro plačamemu mezdnemu delavcu v mestu.

Zakaj bi torej vsakokrat, ko se imenuje in našteva narodno bogastvo Zed. držav, lomil kopije in se ogreval za to velikansko blaže-

bug v Ameriki. Narodno bogastvo — ali vsaj devet desetih od tega poseduje le 8 milijonov izmed 100 milijonov ljudi. Kar poseduje 90 milijonov ljudstva, ne znese niti za tobak in sol onim 8 milijonom bogatašev.

Če bi cel narod v resnici posedoval to bogastvo, potem bi imela beseda narodno bogastvo, kakšen pomen, tako pa ne. Zakaj naj bi se torej mož ali žena, ki ne poseduje pred sveta, ne lastnega doma, ogreval in navduševal za narodno bogastvo? Zakaj naj bi volili za nadaljevanje političnih humbugarjev, ki provzročajo, da se ljudje opajajo ob praznih frazah? Številke seštete o narodnem bogastvu ne bodo nasitile tvoje želode, niti obleke telesa tvoje žene in otrok. Vsak treznomisleč človek lahko izprevidi, da vzlic temu narodnemu bogastvu ima delavstvo težak boj za obstanek, celo poleg dobrih plač in stalne službe, kaj šele v času, ko pridejo na površje gospodarske krize, ki se pojavljajo redno, vzlic velikemu narodnemu bogastvu! Delavce ali delavka se smatra srečnim, če ima delo, dasiravno se komaj shaja od tedna do tedna, od meseca do meseca in da šestokrat še nekaj dolga. Ali je potrebno torej mnogo misliti, predno se pride do zaključka, da je delavsko blagostanje bratec humbuga o narodnem bogastvu?

Pred kratkem je prinesel eden zanesljivih magazinov zanimivo statistiko o delavskih plačah. Iz njega je bilo posneti, da so povprečne najboljše plače po \$15.00 na teden, kar znese \$750.00 na leto. Državne investigacije so potrdile te številke. Javni akti, ki so sestavljeni na podlagi avtentičnih podatkov pa svedočijo, da vsak delavec ali delavka producira povprečno za \$2.400.00 vrednosti na leto.

"Marš nazaj!"

Tragikomičen prizor, ki bi se brez dvoma odigral na Ellis Islandu v New Yorku.

Čas: XX. stoletje.

Prostor: naseljski otok (Ellis Island) v New Yorku. Prizorišče: dolga dvorana v naseljski palači. Na pročelju dvorane sedi na vzvišenem prostoru strije Sam z debelim trebuhom in podbradkom v zvezdnatem telovniku in v progastih hlačah. Pred njim stoji dolga vrsta iseljencev, ki čakajo, da se jim odpro vrata v "deželo svobode". Skozi okna ozadju se blišči v jutranjem solnčnem svitu orjaški kip boginje Svobode na morju.

Strije Sam (zapovedujoče): Stopajte po vrsti en za drugim in odgovarjajte resnično na moja vprašanja! Ti v dolgi halji, kako ti je ime?

Prvi naseljence (stopi naprej): Moje ime je Jezus Krist.

Strije Sam: Kaj misliš delati v Ameriki?

Krist: Učil bom ljubezen do bližnjega in kramarje bom izgnal iz templjev Gospodovih.

Strije Sam: A tako? Policist, zapri tega človeka v kletko na levi! (Krista odvedejo.) Napreji! Kako je tibi ime?

Drugi naseljence (Jaz sem George Washington).

Strije Sam: S čim, misliš, da ti zaslužiš vstop v deželo svobode, George?

Washington: Boril sem se vedno proti tiranstvu in plutokraciji in tako bom delal zanjepri. Angleški kralj naravno ni moj prijatelj.

Strije Sam: Aha! S kralji se pripravaj! V kletko s teboj! — Naprej!

Tretji naseljence: Moje ime je John Brown.

Strije Sam: Kakšna je tvoja preteklost, John?

Brown: Napovedal sem boj sužnjem. Dol s sužnjostjo! — pravim jaz.

Strije Sam: V kletko s teboj! — pravim jaz. Dalje.

Četrti naseljence: Abraham Lincoln.

Strije Sam: Kakšne nazore imaš pa ti, Abraham?

Lincoln: Ravnotistih misli sem kakor John Brown. Sužnost mora pasti in —

Strije Sam (jezno): To je pa že od sile! Na levo!

Peti naseljence: Jaz Leo Tolstoj.

Strije Sam: Hm! Kakšne so tvoje zasluge?

Tolstoj: Ruski car je sovražil moje knjige bolj kot samega satana. Moje načelo je: jednaka svoboda —

Strije Sam: Izgubi se za prešnjim!

Šesti naseljence: Karl Marks.

Strije Sam: Tvoji nazori? Marks: Jaz pravim: Dajte delavcu, kar je delavčeva. Dajte mu polno družabno vrednost njegovega produkta.

Stroje Sam: I kajpak! Še tega nam manjka! Ne levo!

Sedmi naseljence (stopa ponosno; v roki vrti palico in v ustih ima cigareto): Moje ime je Cigo Beetyaro Cigany. Jaz sem oarški grof.

Strije Sam (s prijaznim nasmehom): Me veseli, me veseli! S čim naj pa postrežem Vašemu grofovskemu blagorodju?

Grof Cigany: Zaigral, zapil in zakvantal sem vse svoje premoženje: ostal mi je le grofovski naslov in na kopica dolgov. Kredit je šel po vodi. Slišal sem, da ima miliarder Morgan še eno samsko hčer, katero hočem zasnubiti in prizeniti par sto milijonov tolarčkov, ki jih krvavo potrebujem. In sedaj sem tukaj. Prinesel nisem nič — odnesel bi pa rad vse, če bo le mogoče.

Strije Sam (ponižno): Gospod grof izvolite se vsesti tukaj na desno! (Vstane). Pripeljte prejšnje izprašane pred moj stol. (Naseljenci pridejo iz kletke in se postavijo pred stol. Preiskava je dognala, da so ti naseljenci zelo dvomljivi značaji z nevarnim puntarskimi nazori. Skušali bi morda strmolglati vlado ali bi sploh bili na škodo javnemu miru in blagostanju. Zatp še glasi moja razsodba, da naseljenci Jezus Krist, George Washington, John Brown, Abraham Lincoln, Leo Tolstoj in Karl Marks ne smejo

prestopiti praga te svobodne dežele. Marš nazaj — odkoder ste prišli! Nasprotno pa ima grof Cigo Beetyaro Cigany prost vstop. Take ljudi mi sprejemamo odprtimi rokami. Dobrodošel nam v deželi svobode, prosperitete in gostoljubja! (Namesto zastorja pade z velikanskim pljuskom kip boginje Svobode v morje.)

Darvinizem in socializem

Protj modernemu socializmu, ki uči preosnovno človeške družbe na podlagi splošne enakosti, bolj rekoč enakih pravic, kajti brezizjem na enakost je nemogoča, vodijo nasprotniki z vseh strani najrazličnejše argumente v boj. V tem, ko klerikalizem socialistična načela pobija, češ, da se protivijo božjim zapovedim, kar je tako naivno, da se lahko brez težave ovrže, skušajo drugi na bolj učen način dokazati, da je socializem po prirodnih zakonih nemogoč; in da bi se ta teorija prikazala v luči verodostojnosti, se sklicujejo na Darvina in njegovo teorijo v evoluciji, o razvoju vseh višjih oblik in nižjih in na njegovo trditev, da v boju za obstanek vedno močnejši zmaguje, slabšeji pa propada.

Na prvi pogled se dozdeva ta argumentacija jako prikupljiva in marsikdo se giblje in ziblje med socializmom in darvinizmom sem tertia ne vedoč, katerega bi se oklenil. In mnogi darvinisti so postali tako skeptični, da so obupali nad boljšo bodočnostjo ljudskega rodu. Po nazoru, katerega smo omenili, bi bil aristokratizem posledica razvoja, kakor ga je učil Darwin in ga še uče njegovi pristaši, v tem ko socializem ne more biti drugačen nego demokratičen, ako noče zgubiti vsake pravice do obstanka.

Potemtakem socialist sploh ne bi mogel biti darvinist, nasprotno darvinist ne socialist?

Ako bi bilo to resnično, bi se iz tega porodilo neštevilno vprašanj n. pr.: Kako je mogoče, da zagovarjajo socialisti večinoma Darwinovo teorijo? Kaj bi moral biti darvinist v socialnem oziru? Kaj naj bi bil socialist glede naravoslovne vede?

Socialisti zagovarjajo darvinizem, ker spoznavajo v njem naravne zakone, po katerih se mora tudi človeška družba razvijati. S tem je odgovorjeno tudi na drugo in tretje vprašanje. Ako bi hoteli socialisti ustvariti kaj naravnim zakonom nasprotnega, bi bilo njihovo delo zaman in oni sami bi morali propasti. Kajti proti naravi je vsak boj nemogoč. Pravili so večasi, da živi človek v večnem boju z naravo in da mora pridoiti vse oteti, kar potrebuje za življenje; vendar ni to povsem prav. Elementi, s katerimi se človek bori, so namreč le del narode in s tem rečeno, da so pač posamezni deli narave v večnem boju med seboj, da se pa proti narodi sploh nihče ne more boriti, ker bi moral biti drugače izven narave, a to je enostavno nemogoče. Pač pa se hočejo mnogi boriti proti zakonom narave, katerih v takem slučaju navadno ne poznajo, a tu seveda ne morejo imeti vspeha, ker nima nihče moči, da bi izpremenil ta zakon.

Kakor človek, tako je seveda tudi človeška družba del narode in tudi ona se razvija po prirodnih zakonih. Ako hočemo tu kaj doseči, moramo torej najprej spoznati zakone, kateri uplivajo na nas in po katerih se moramo ravnati če hočemo ali nočemo. Doslej bi bilo še vse dobro. A sedaj — pravijo neki nasprotniki — pride ono, kar mora ločiti darviniste od socialistov.

Prirodni zakon veleva kruto, strogo, neoporečno in neizpremenljivo, da v boju za obstanek slabšeji propada, a močnejši zmaguje. In v boju gospodarsko slabšeji proti gospodarsko močnejšemu mora prvi izgubiti igro. Socialisti, ki hočejo rešiti gospodarsko slabšeji, torej ne morejo imeti uspeha in demokratični socializem je torej utopija.

Logično? — Da? Mi pravimo: ne! Mi namreč trdimo, da je proletarijat, ki se bojuje s kapitalizmom le toliko časa slabšeji, dokler neče postati močnejši. Ali še pravilnejše: Dokler ne porabi svoje moči. V resnici je delavsko ljudstvo že danes močnejše od posedujočih

slojev, napaka je le v tem, da svoje moči še ni spoznalo ter je zato tudi še ne rabi. Kje tiči sedanja moč kapitalizma? V kapitalu, v posesti kapitala, s katerim vlada. No, ta kapital ima le toliko časa moč, dokler jo njegovi sužnji priznavajo. V trenutku, ko zanika proletarijat kapitalizmu pravico gospodovanja, je tudi njegova moč izginila: čim odpove delavstvo denarju poslušnost, je njegova despotija končana.

Socializmu je torej dolžnost, da najprej delavstvo zbudi, da ga privede do spoznanja lastne moči. Zavedno delavsko ljudstvo ima brez najmanjšega dvoma večjo moč nego kapitalizem v boju, kateri se tedaj vname, mora zmagati po Darwinovih prirodnih zakonih — delavsko ljudstvo. In s tem je že v kratkem podan dokaz, da se socializem z darvinizmom povsem strinja.

Stavek o zmagi močnejšega bi se moral torej pravilneje glasiti: "V boju za obstanek zmaguje vedno oni, ki rabi večjo moč proti manjši" in tu je treba še dodati, da je večasi navidezno slabšeja moč v resnici večja, kar nam dokazuje najenostavnejši primer. Konj je gotovo močnejši od človeka in vendar premaguje slednji prvega, ne pa obratno, ker človek lahko svojo moč poveča, poslužnojo se svojega razuma, v tem ko se ne more konj poslužiti ničesar drugega kakor svoje telesne moči.

Bilo bi torej tudi mogoče, da bi bili kapitalisti, dasi maloštevilnejši od delavskega ljudstva, vendar močnejši nego slednji, ako bi se mogli posluževati sredstev, katere bi njihovo moč tako povečala, da bi vsprlo nje izginilo število delavstva in njegovi pomočki. A tu je treba zopet pomisliti, da dobiva kapitalizem vsa sredstva le od delavnega ljudstva in kadar zapre proletarijat svoje vire, izginejo v kratkem vsi pomočki, katere rabi kapitalizem proti njemu. In to bo zavedno delavstvo gotovo tudi storilo. Da pa svojo lastno moč poveča, se proletarijat tudi združuje in organizira, ker tudi to je prirodni zakon, da je združena moč vedno večja od raztresene.

Socialna borba je borba dveh svetov: Starega, ki gineva in mladega, ki se poraja. Vedno je bila mladost močnejša od starosti in tudi v tem boju je tako.

Darvinizem pravi pa tudi, da se iz nižjih oblik razvijajo vedno višje, a to tudi dokazuje. Ali ni logično, da se mora tudi iz razmerno nizke oblike sedanje ljudske družbe razviti višja, plemenitejša? In vsa znamenja kažejo, da bo to socialistična družba.

Tega ne zanikuje, temveč to ravno potrjuje darvinizem. Upamo, da se iz tega članka tudi nekaj nauče uredniki edinega "leposlovnega" slovenskega lista v Ameriki, da jim ne bo treba vpraševati, kaj je Darwinova teorija ali pa priporočati drugim, da naj raztolmačijo teorijo Darvina, ko to spada vendar v njihov delokrog. — v "leposloven" list.

Naše verige in ukovi.

Jože Žavertnik.

Kot železni oklepi nas obdajajo šege, običaji, predsodki in stari nazori. Kedarkoli se hoče človek strgati s teh suženjskih spon, ki kakor mora tlačijo vse narode, takoj bodo najeti zagovorniki nasilstva raz priznice in v šoli rekli: "Kaj ostre si se hočete lepih običajev, ki so bili našim pradedom sveti? Pozabiti hočete lepe in zlate nauke svojih mater? Ali vas ni sram, da hočete pogaziti v blato, to kar so pradedi naši smatrali za čisto resnico, za kar so umirali na bojnih poljanah?"

Take neznane govornice se usipjejo na trpeče človeštvo, kedar stremi k svobodi, k luči, kedar prične razmišljati o pravih uzrokih svoje bede in trpljenja. Žal, da take govornice, ki so ne smisel, bedastoča sama, najdejo dandanes še precej globok odmev v človeštvu in tako ovirajo narode na poti k svobodi, na poti v človeško družbo pravega bratoljubja.

Ako bi bili stari običaji in nazori res koristnosni za človeško družbo, zakaj nimamo dandanes mesto železnice starih poštinih vozov, mesto parnikov ladje-jader-nice, mesto plinove, električne luči ali svetilke-petrolejke v smolo namočene traske. Zakaj gradimo

hše, saj bi lahko stanovali v brlogih, kakor naši pradedje, svojo nagoto pa pokrivali z živalskimi kožami mesto z obleko? Zakaj?

Ako bi se dandanes v človeški družbi držali starih običajev in nazorov, bi morala današnja "kulturno" človeška družba žalostno poginiti. Ž njo pa tudi tisti, ki ljudstvu priporočajo stare običaje in nazore.

Današnja "kulturna" človeška družba je nemogoča brez modernih proizvodnih, prometnih in razdelitvenih sredstev. Brez modernih proizvodnih sredstev je nemogoče pridelati toliko pridelkov, kolikor jih družba rabi; brez modernih prometnih sredstev je pa nemogoče te pridelke razvažati in jih postavljati na trg, kjer se uprašuje po njih.

Tudi moderni človek ima povsem različne potrebe, kakor jih je imel človek pred 300 ali 5000 leti. Ako bi današnji človek izdeloval s svoje pridelke s primitivnimi in proizvodnimi sredstvi, ki so bili v navadi pred kakimi 2000 leti, tedaj bi moral delati noč in dan, če bi hotel pridelati najpotrebnejše, vožnja po morju bi pa bila jako nevarna, ker bi ne rabil kompasa, ne sekstanta, kar bi o nemogočilo razpečevanje pridelkov in pa selitev narodov iz obljudenih krajev in v neobljudene.

Lakota bi bila na dnevnem redu pri vseh narodih, dasiravno bi delali noč in dan, ker bi ne bilo mogoče razvažati poljskih pridelkov v kraje, v katerih je bila letina slaba, ali kjer so naravne katastrofe uničile poljski sadež. Nabratno bi pa tudi ne bilo mogoče pridelati toliko pridelkov, da bi sploh kaj ostalo za razvoj v tuje dežele.

Tudi nalezljive bolezni bi hudo krčile človeštvo, ako bi se dravniki držali starih metod za omejitve takih bolezni.

Pri velikih naravnih katastrofah — potres v San Francisco, v Ljubljani in drugod — letošnja povodenj v Ameriki — bi bila vsaka najna pomoč izključena. In na stotine ljudi bi moralo zopet radi tega žalostno poginiti.

Torej priporočja: držite se starih običajev in nazorov, je že s tega stališča smešna in bedasta. Že današnja kapitalistična človeška družba, ki ima tudi velikanska protislovja v sebi, dokazuje odločno, da je tako priporočilo navadna neumnost ki mora imeti kak drug tajen namen.

Zagovorniki nasilstva, ki se zrcali v tem, da mora človek služiti človeku, ne mislijo na stara primitivna proizvodna in prometna sredstva kedar priporočajo stare običaje in nazore, pač pa menijo, naj bi se narodi držali trdo vsake vere, ki uči, da je vse, kar vidimo in gledamo na svetu, od Boga in da mu moramo biti tudi za vse — dobro in slabo — hvaležni.

Ako v delavski družini umrje oče in zapusti desetorico nedorastlih otrok, potem naj po tem nauku vdova in desetorica dece hvalijo neskončno modrost božjo, ker je odročila, da morajo mati in deca počasi umirati lokote!

Ako delavec presreči na delu in zgubi roko in nogo, potem naj zopet hvali Boga, da ga je v svoji neskončni modrosti pohabil, da bo sedaj od hiše do hiše prosil kruha!

Ako pešiča kapitalistov zapravlja denar po letoviščih, se gosti ob lukulskih pojedinah, prireja bakanalet, stanuje v krasnih palačah, se vozi v avtomobilih, da si nič ne dela, potem naj delavec hvalijo zopet Boga, da je odredil tako pametno da morajo delavec delati za kapitaliste, vrgati za nje skoro vsaki dan svoje življenje, sami pa stradati, stanovati v zaduhlih stanovanjih kamor redkokedaj prisije solnčni žarek, poleg pa še stradati in oblačiti se v strgano obleko.

Priznamo, da so imeli naši pradedi nekaj dobrih običajev in nazorov. Torej le nekaj! In kar je dobrega, smo tudi sprejeli, slabó pa zavrgli.

Nikdar pa ne bomo sprejeli nazor — bedastoče, da je vse dobro in slabo na svetu od boga, in če se zagovorniki tega nazora v talarju in fraku, če se tako jeze, da si upamo razmišljati o pravih vzrokih današnje bede in trpljenja, ker nismo imeli prilike po 16 let hoditi v šolo in po 16-letnem šolskem obisku zapustiti šolo kot glupi tepej, ali pa kot pre-

meteni navihanci, ki imajo le en namen: živeti udobno življenje na račun ljudstva, če tudi pride za njimi vesoljni potop.

Ta nazor, da je vse dobro in slabo od boga, bodemo vedno pobijali, ne le radi tega, ker se da znanstvenim potom dokazati, da je nazor velikanska laž, ampak ker se hoče s takimi in enakimi nazori obdržati ljudstvo vekotrajno v kapitalistični sužnosti.

Spoznanje, da je treba ta lažnjivi kapitalizem dobro došli nazor pobijati z vsemi duševnimi silami, pridobiva tudi med delavci čimdalje več tal. Proletarci vseh narodov so svoje najboljšie sile posvetili le gospodarski in politični borbi. Le tu patam se je poskusilo tudi razgnati gosto temo, katero so provzročili stari običaji in nazori, radi tega tudi pridobitve na političnem in gospodarskem polju niso bile vsikdar trajne. Še vselej, kadar so delavec zasedli kakšno politično ali gospodarsko postojanko po hudem in vročem boju, so mračnjaki, stebri kapitalizma razumeli izrabiti stare običaje in nazore tako spretno, ker vedo, da duševna tema v večini obdaja možgane ljudske mase, da so bili delavec goljufani za sadove zmage.

Tembolj se bo pometalo s stari nazori in običaji v ljudski masi, tolikor bolj bodo rastle prepričane čete socialistov in se tvorile v eno samo nepremagljivo armado, ob kateri se bodo razbijali valovi nasilja, stari običaji, nazori, vera v čudeže in strahove, sploh vsako bajkoslovje.

Misel svobodna je moč, kateri nista kos surova sila in bajkoslovje.

In ker to spoznanje narasča, od dne do dne, smo prepričani, da bo socializem kmalu prodril v vse sloje vseh kulturnih narodov in jih združil v eno samo veliko družino, velik narod, govoreč razna narečja in jezike, ki bo živel v enakosti, bratstvu in svobodi.

Zginili bodo ropi, tatvine, vojne, umori, prostitutke, lačni, bosonogi in stradani ljudje itd. Ljudje bodo živeli srečno, ker bodo vsaj najhujše nadloge zginile, ki so danes šibo za kulturnega človeka.

Zatorej boj stari običajem in nazorem!!!

Siromak.

(W. S. Morgan.)

Siromak je letal za delom. Bil je prepričan, da mora najti delo, kajti pred volitvami so mu obljubili, da po volitvah bo dovolj dela. Volitve so že davno prešle in njegov prijatelj — demokratiški kandidat — ima že davno svoje delo. Izvoljen je bil — in tudi siromak je glasoval zanj.

Ali siromak še nima dela. Raztrgal je že dva para čevljev letajoč za delom, a vse za stonj.

Prvič v svojem življenju je siromak pričel misliti. Pred volitvami je mislil z želodcem; sedaj misli z glavom.

Vraga! — ali mu niso obljubljali gore in doline? Kje so zdaj tisti, da bi mu pomagali?

Aha! — spomni se siromak — pravica še živi. Samo poiskati jo treba...

In potrkal je na vrata Pravice. Nihče se ni oglašil. Tedaj opazi siromak na vratih velik napis:

PRAVICA JE ODŠLA PO SVETU POTRKAJ NA USMILJENOST.

Usmiljenost? Kje je pa ta? — Aha! Že vem. Usmiljenje je doma v cerkvi.

In šel je siromak in potrkal na cerkvena vrata. Nihče se ni oglašil. Zdajci zasliši siromak govorenje v cerkvi. Poslušaj. Molili so... Natančno je čul besede:

"Oče naš, ki si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime — — — Čegav oče?"

Torej tudi njegov oče. Ali čuj! ... "Daj nam danes naš vsakdanji kruh..."

Gotovo — misli si revež — to je, kar jaz hočem! In mehanično mu nide iz ust: amen. Siromak stopi v cerkev. Trop duhovnikov je tam. Pravkar so odmolili. Ponižno zname siromak oemuljen klobuček z glave in prosi za košček kruha, katerega so omenjali v molitvi.

"Ali si kaj pošten?" vpraša delbel pop z svetniškim obrazom.

"Da", odgovori siromak. "Če bi ne bil pošten, bi kradel namesto da prosim. Toda jaz sme zelo lačen. Dajte mi malo tistega kruha."

"Ali piješ?" nadaljuje pop.

"Ne. Pil sem le, pred volitvami, ko je bila pijača zastonj."

"Ali je tvoj oče ali stari oče pil?"

"Ne vem. Ampak jaz sem lačen. Ali bi ne dali malo tistega kruha?"

"Zakaj si ne kupiš kruha?"

"S čim? Nimam centa in tudi dela ni." Siromak je postal sumljiv.

"Ali si bil že kedaj zaprt?"

"Ne. Pa čemu me toliko sprašujete? Dajte mi kruha!"

"Kakšna je bila tvoja mati in stara mati? Sta li bili dobri krščanski ženi?"

"Ne vem. Vem samo to, da sem lačen."

"Kaj pa tvoja žena in otroci? Hodijo li v cerkev in v nedeljsko šolo?"

"Moja žena je umrla. Otroci so na bosih in razcapani; niso za cerkev niti šolo. Ampak — prosim — dobim zdaj kruha?"

Duhovniki stopijo vstran in se posvetujejo. Vsi so mnenja, da siromak je slab kristjan in zato ne zasluži usmiljenja.

Po končanem posvetovanju "ovedali so siromaku, da si mora najprvo najti delo, kupiti sebi in otrokom boljše obleko in jih ueljati v cerkev in v nedeljsko šolo — potem šele dobi kruha, ki ga daje "oče naš"..."

Siromak odide s teškim srcem. Prosil sem kruha in dobil sem kamen. Kje je pravica? Kje usmiljenje. Šlo je k vragu!

Šel je siromak dalje in zdelo se mu je, da čivkajo vrabei za njim: Potrpi, potrpi, siromak! Saj pridejo še volitve — pa boš jedel in pil — jedel in pil — jedel in pil — in pil — in pil — zastonj!

Prevel M—k.

Pojdi z nami.

(K 1. maju 1913.)

Človek — delavec, zakaj nasprotuješ socializmu? Suženj si kot mi. Socializem pa hoče odpraviti mezdno sužnost, torej osvoboditi hoče tudi tebe.

Pomisli samo trenotek. Ne ročaj se našemu boju. Motiš se, ko praviš, da bogataš mora biti; da bi ne bilo za nas dela ne jela če bi ne bilo bogatašev — da je Bog ustvaril bogataša in mu dal oblast čez delo. Da je bilo vedno tako in bo. O, kaka zmeta! Delo in jelo je bilo, ko še ni bilo bogatašev na svetu.

Človek — delavec, preveč si omahljiv in presoditi nečeš, zato si nezaveden. Ne boj se besede "socializem". Mi hočemo, da bo delavec gospodar svojega dela in da se odpravi sužnost in gospodstvo. Temu mi pravimo socializem, — a ti imenuj to kakor hočeš. Glavno je, da se razumemo. In prepričan sem, da boš z nami, sami da nas enkrat razumeš.

Pojdi torej, delavec! Z nami v vrste. Milioni so že zbrani v naših vrstah, a mi hočemo tudi tebe — hočemo zadnjega delavca. Pojdi, da ne boš zadnji. Bog je ustvaril zemljo in kar je za vse, ne samo za nekatere — torej tudi mi hočemo, kar nam je po krivici oduzeto. Kar pa ni Bog ali narava ustvarila, so pa ustvarile tvoje robe in tudi to po vsi pravici spada tebi.

Trpini vsih narodov, podajmo si roke pod rdečo zastavo socializma in korakajmo naprej!

Slava prvemu maju, delavske-mu prazniku!

Ignac Žlemlberger.

Mislite li, da boče kak kralj delal postavle, ki so v nasprotju z njegovo vlado, a na korist položnemu ljudstvu? Mislite-li na dalje, da bodo bankirji, spekulantje in drugi finančni mešetarji, katere pošiljate v zvezini kongres in senat, naredili zakone, kateri bi pobijali njih koristi in nasprotno koristili delavstvu? Če to mislite in verujete, potem — tužna vam majka.

Kapitalist lahko ukrade par milijonov vrednosti, a nobena porota ga ne spozna krivim. — To je politika.

Mother Jones, najbolj priljubljena agitatorica med premogarji in rudarji.

Naš praznik.

Zopet se bliža dan, delavski praznik — prvi maj. Kjerkoli žive razredno zavedni proletarci, tam počiva tudi delo. Visoki dimniki tvornice osamelo štrle proti nebu, življenje v tvornicah je zamrlo, drdrajoče vrtenje zobčastih koles se je ustavilo, ker je vsa stvarjajoča sila proletarcev odnovedala pokorsčino industrielnim mogotcem. Na ta dan lahko vidimo in gledamo, da se lahko postavijo vsa kolesa, ako je to volja delavcev — trpinov in da najlepší bankovci kapitalistov ne morejo spraviti niti enega stroja v tir.

Delavci v industrijskih krajih hite na shode v praznični obleki, da dvignejo svoj glas proti svojim izmozgevalcem in izsesavalcem proti krivičnemu družabnemu redu, ki je zakrivil, da so danes ljudje na svetu razdeljeni v dva tabora. — v tabor izsesanih trpinov in pa peščice kapitalistov, ki si preko mrtvih trupel pridobiva neizmerno bogastvo.

Poedini delavci je v navadnem življenju niča. Kako naj se sam upre kapitalistom, ki lastujejo vsa produktivna sredstva? Vse drugo je, ako delavci nastopajo organizirani v masah, ker se tu majhne čete združijo v velikansko, močeno in nepremagljivo vojsko, kakoršni kapitalisti, birci in drugi najeti morileci niso kos. V takih trenutkih spoznajo delavci svojo moč.

Vsled tega so pa tudi kapitalistom vsi nastopi, kjer stopa na plano delavstvo v masah, trn v peti, katere skušajo dostikrat takoj v početku vdušiti z najpodlejšimi in najrimsi sredstvi. V takih trenutkih se kapitalisti, — buržoazija sploh poslužijo najostudnejšega sredstva: morjenja mirnih in nedolžnih ljudi. Ako je treba, pokajo tedaj puške, brzostrelni topovi, mitreljeze, ako delavska masa ni nastopila že tako odločno in v takem številu, da se buržoazija boji vporabiti takih sredstev proti proletarcem.

V prvem majniku imamo predpodobo splošne stavke, radi tega je tudi praznovanje prvega majnika: kraljem, cesarjem, papežem, predsednikom in sploh vsem gospodjočim slojem nevsječ. Povsod, kjerkoli so mogli kapitalisti radi praznovanja prvega majnika metati delavcem polena pod noge, so to tudi izvršili. Nebroj delavcev je moralo radi praznovanja prvega maja — presedeti več mesecev v ječi; njih otroci so pa morali stradati. In v zvezi s tem sihanam si je misel za praznovanje prvega majnika pridobila na milijone in milijone pristavev križem sveta, ki na dan prvega majnika zopet kličejo v boj svoje brezbrizne tovariše proti molohu — kapitalizmu.

Na ta dan odmeva iz milijonov grl: "Dol z današnjim krivičnim človeško družbo. Mi zahtevamo enake pravice in enake dolžnosti za vse ljudi na svetu!"

In vprav to, da ta akcija izhaja iz delavske mase, daje tudi delavski masi moralni pogum, jo oživlja in vsodbuja za ideale: svoboda, enakost in bratstvo. Vsaka se tako majhna preosnova v korist produktivnim slojem, katero si je delavska masa z odprtimi bojem sama priborila, — vinkuje agitatorično še na nezavedne tovariše — delavce, ob enem pa tudi razodeva delavski masi, kakšna velikanska sila je v nji, ako jo ob pravem času vporabi sebi v korist. Darovi, katere prinašajo mogočnejši sami delav-

ski masi iz strahu in bojznosti v potolaženje, so malo vredni. Taki darovi so vada, s katero hočejo kapitalisti vspavati delavsko gibanje, poriniti, potisniti ga s socialistično-revolucionarne poti na polzevo pot reform.

Na prvega majnika praznujejo delavci svoj lastni praznik. Ne da bi rabili kakšna nasilna sredstva, ustavijo mašinerijo proizvodstva. Tvorniški dimniki ne pošiljajo svojega smrdljivega dima proti nebu, ker je to volja delavcev, ker na prvega majnika delavci nočejo iti na tlako. S tem nastopom pa delavci dokažejo, da so delavci gospodarji produkcije, če delavci nečejo delati, da morajo kapitalisti vzlic polnim blagajnam zlata hoditi bos in nagi, a končno še žalostno poginiti lakote.

Proti temu nastopu delavcev so kapitalisti brezmočni, ker ne morejo izpreiti vseh delavcev, ker bi jih potem doletela zelo žalostna usoda, delavci bi pa zmagali na celi štiti.

Prvi majnik nam kaže sliko, da je ves proizvodni aparat odvisen le od razredno zavednega delavstva, da se bliža vedno hitreje dan, ko se bo vpropastila današnja človeška družba, ki temelji na krivicah in nasilju, na nje razvalinah pa zgradila socialistično, v kateri ne bo gospodarjev in ne hlapcev, v kateri bodo živeli vsi ljudje srečno v svobodi, enakosti in bratstvu.

Sodrug. Slovenski delavci. Zopet je solnce s svojimi toplimi žarki obudilo naravo k življenju. Bela, mrtvaška odeja se je umaknila solnčnim žarkom in povsod sili iz zemlje novo življenje, ki zavija zemljo v praznično obleko. Delavci drugih dežel, združeni v mogočnih organizacijah, ustavili bodo ta dan delo. Vprašali ne bodo delodajalca, če smejo "raznovati" — ne! svojevolsko bodo odložili kramp in lopato, ustavili brenčeči stroj in zaprli vrata tvornice. Delavci bodo s tem pokazali buržoaziji in kapitalistom, kakšno moč imajo oni, kadar hočejo rabiti. Pokazali bodo kapitalistom, da hoče tudi delavci imeti svoj dan, da se umstveno odpočije in zbere nove moči za borbo proti zatiranju in tlačitju.

Po cestah in ulicah, koder hodijo delavci druge dneve v umazanih jopičih, zaničevani in prezirani od privilegiranih lenuhov v svili in fraku, — na delo in z dela — vile se bodo ta dan dolge vrste proletarcev v prazničnih oblekah z rdečimi cvetkami na prsih. Vihrali bodo rdeči praporji in iz grl delavcev bo grmela mednarodna delavska himna ali pa proletarska bojna pesem: marseljeza.

Prvi majnik je dan delavske samozavesti, dan delavske solidarnosti — delavci vseh narodov in ver si ta dan podajajo roke kot bratje, kot trpini, katere tlačiti ista mora: kapitalizem.

Prvi majnik je dan demonstracije za krajši delavnik. Dan demonstracije in protesta proti vsem krivicam, ki jih trpi delavstvo pod svojimi tlačitji.

Vojaki, današnji pretorijanci, proletarci v pisarnem jopiču in s širokimi našivi na rokavih čakajo v vojašnicah, ki so šole za uniformirane morilce, povelja, da pojdejo morit svoje brate po razredu, svoje brate v delavskem jopiču.

Tudi policaji, ki igrajo v današnji človeški družbi pri naskokih in napadih na mirne delavce ulogo lovskih psov, so danes zbrani ponoštevilo na policijskih postajah, čakajoč povelja, da pričnejo goniti delavce pred vojaške puške in bajonete.

Vse je mirno! Zastoj čakajo vojaki, zastoj policaji. Delavci so se izvežbali v dolgotrajni borbi med delom in kapitalom, v kateri je padlo na njih strani nešteto številu žrtev. Zastoj se trudi danes od kapitalistov plačani in najeti hujskači, da bi delavci storili kak nepremišljen korak, da bi si krivičnega zver v človeku — bobatino zopet napojila sveže in tople proletarske krvi. Delavci so se naučili, da je njih najboljšo orožje resnica in zopet resnica.

Kako levo zveni ta beseda. Kako čudovito se širi tudi med najetimi hlapci kapitalizma in iz sebičnih nasprotnikov proletarijata ustvarja tajne pristavev socializma. Resnica prodira skozi zidove v vojašnice, v policijske postaje, na deželo med siromašne

kmete, v tvornice, rudo in premo-gokope med brezbrizne delavce. Povsod najde svojo pot kljub oviram in zaprekam, ker je resnica. Ljudje, ki jo čujejo prvič, stresajo svojo glavo, kot bi se hoteli prepričati, če je resnica res resnica. Drugi se ji zopet bližajo bolj, ker se boje, da bi jim ne ušla, ako bi se ji približali pre-urno.

Tako resnica leto za letom, dan za dnem noži in krepi proletarske čete, ki pričajo o svoji nepremagljivi moči in sili z mirnim praznovanjem prvega majnika praznika delavcev, — sužnjev.

Delavci v Ameriki z malimi izjemami — ne bodo deležni tega majnikovega slavlja. Preslabi smo se, da bi ustavili ta dan delo na celi štiti in se pridružili razredno zavednim bratom onkraj oceana. Preslabi smo — premalo organizirani, da bi praznovali naš praznik tako, kakor ga bodo praznovali naši bratje in sodruzi po mnogih krajih Evrope.

Slovenski delavci! Tudi vi ste del mase. — one milijonske mase, ki živi v brezbravnosti in robu-tvu! Tudi vi ste sinovi proletarijata, — onega mednarodnega proletarijata, ki producira vse dobrine za profit kapitalizma! Tudi vi ste danes, — mnogo vas je — žrtva v areni kapitalističnega amfiteatra, kjer vas — novodobne gladijatorje! — gonijo zveri v človeški koži in srkajo vašo gor-ko kri! Z milijoni proletarcev trpite tudi vi pod krivičnimi ured-bami tega divjega sistema.

Bratje, zavedajte se svojega praznika! Pridružite se tudi vi slavju tega našega dne. Kjerkoli bodoje razredno zavedni delavci priredili proslavo prvega majnika, pridružite se jim — če le mogoče. To je dan, ko se mezdni sužnji med seboj spoznavajo, družijo in vesle delavci vseh narodov in ver, ter v lepi medsebojni harmoniji in solidarnosti delajo načrte za lepšo bodočnost človeške družbe.

Delavci so si bratje po razredu! Živel naš edini delavski praznik!

Praznik svobode, enakosti in bratstva:

PRVI MAJ.

Mati Jones "angelj rudarjev", jetnica v W. Virginiji.

"Mother Jones", katero pozna malone slednji angleško govoreči rudar in premogar v Zedinjenih državah, je že tretji mesec v vojaških zaporih v Charleston, W. Virginija. Kakor je "Proletarec" svoječasno že poročal, obdoližili so jo tiranski lastniki premogovnikov v Paint Creek distriktu, da je hujskala štrajkaše premogar-je k pobojem. Sedaj čaka obravnavo. Sodne oblasti — orodje premogovnih družb — se že kesajo, da so spravili "mater" na zatož-no klop in ponujajo ji svobodo, ako na skrivnem odide iz države W. Virginije. Ali "mati" Jones izjavlja, da ne gre nikamor, dokler je častno ne oproste.

Kdo je mati Jones?

Porodila se je na Irskem in stara je že okrog 75 let. Njeno deklško ime je bilo Mary Harris. V Ameriko je prišla s stariši še kot otrok. V 18 leta se je omožila s Harry Jonesom, kateri je bil mehanik v delavnicah Illinois Central železnice v Memphisu, Tenn. Leta 1892 je umrl njen soprog in trije otroci vsled tifusa. Mrs. Jones se je nato preselila v Pullman blizu Chicago, kjer je odprla "boarding house".

L. 1894 je v Pullman izbruhnil znameniti štrajk, katerega je vodil Debs. Tedaj je Mrs. Mary Jones prvič stopila v zvezo z delavskim gibanjem. Pomagala je štrajkarjem s tem, da jim je dajala brezplačno hrano in stanovanje. Izid tega velepomembnega štrajka, ki je pripeljal Debsa v socialistično stranko, je tako vplival na energično vdovo, da je opustila gospodinjstvo in odselej posvetila svoje življenje izključno le delavskim bojem.

Obiskovala je mesta, kjer je bil kak večji štrajk in pomagala delavcem in bodila jih v boju za njih pravice. Zlasti je ljubila rudarje in premogarje. Vdeležila se je vseh velikih zgodovinskih štrajkov kot n. pr. premogarskega štrajka v West Virginiji l. 1902

in štrajka rudarjev v Coloradu l. 1903. V zadnje navedem štrajku je bila tako aktivna, da jo je governer Peabody ukazal izgnati iz države. Poslal je četo miličarjev v temni noči v njen hotel in potegnili so jo iz postelje ter s silo odvlekli na vlak, kateri je odpeljal čez mejo. Tuda mati Jones se je vrnila nazaj še predno je bil štrajk končan.

Prepotovala je vse južne in zapadne države in kadar ni sodelovala v aktivnem boju, je pa preiskavala in opisovala razmere delavcev in njih rodbin. Veliko je tudi pomagala pri agitaciji zoper persekucijo meksikanskih političnih begunov v Arizoni ob času Diazove strahovlade.

Mati Jones, dasi že stara in sivih las, je bila da zadnjega časa polna mladeniške sile in ognja. Starost sama niti naporno delo zadnjih dvajsetih let je ni upognilo. Nепrestani burni doživljaji, potovanje in govorjenje na nešteti shodih, ki bi zdelalo v tem času marsikatero mladega moža, je obudovanja vredno junško ženo le namladilo in še bolj vposobilo njenega duha za boj proti kapitalizmu, kateremu je posvetila vse svoje ostalo življenje. Mati Jones je obenem tudi navdušena socialistka; pri vsaki priliki pomagala je organizirati nove organizacije. Mnoge rudarske organizacije ji plačajo dnevnice kot organizatorice in to je ves njen zaslužek. Toda denarja ona nima. Vse, kar je imela in kar dobi, vse sproti izda za delavsko stvar. Doma nima; njen dom je povsod med delavci kamor pride. Njen edini živeči sorodnik je brat, kateri je katoliški duhovnik nekje v Canadi. Ona je tudi katoličanka in skoro v vsakem svojem govoru citira reke iz sv. pisma, ko žigosa kapitaliste.

Mati Jones kot govornica je neizčrpna in neutrujena. Njen nastop na odru je nekaj veličanstvenega, ki mora navdušiti tudi največjega zakrknjenca. Njena močna postava sivi lasje, velike, plamenče oči, njen čisti, zvonki glas, ki ga zna mojstrsko povzdigniti kadar izraza ogorčenje — vse to razpali kri. Njene besede so jednake in silkajoče. Sveto pismo vedno citira. V vsakem njenem govoru se zrceli filozofija in spoznanje. Govori o psihologiji ljudi in v ekonomskih fazah delavskega problema, a v isti sapi ožigosa z bodečim sarkazmom obstoječe krivice. Ni čuda, da si je osvojila srca vseh delavcev, ki so jo slišali in da ji delavci širom Amerike ne pravijo drugače kot "naša mati Jones" in rudarji na zapadu ji pravijo še posebej "naš angelj". In ona je ponosna na ime "mati".

In mati Jones, ena največjih delavskih boriteljic, kar jih je do danes rodila Amerika, je končno postala žrtev barbarskega kapitalizma. "Mati" je polna moči in bojevitiga ognja dokler uživa svobodo — toda zapora pa ne more prenašati. V zaporu gine njeno zdravje in odkar jo ima vojno sodišče v W. Virginiji v krempljih, poročajo, da je nevarno bolna. Ko jo je pred par tedni obiskal John K. Turner, poročevalec lista "Appeal to Reason", izjavila je: "Se dva meseca naj bom tukaj, pa bo pot meni".

Sodrug Eugene V. Debs piše v zadnji številki "Appeal to Reason" pod naslovom "Prvi maj in mati Jones" sledeče: "Mati Jones, proletarska junakinja, leži v vojaškem blagru v sibirskem distriktu zapadne Virginije. Vsak rudar in premogar v W. Virginiji, Pennsylvaniji, Ohio, Indiani in v Illinoisu bi moral vreči od sebe rovnico in priséči, da ne prime več za delo dokler ne bo mati Jones in tovariši na prostem, ki so oropani prostosti in s tem motepatane njihove ustavne pravice.

Prvi maj ni samo dan govora in slavlja, temveč tudi dan dela! Zločin, ki je izvršen nad materjo Jones in njenimi tovariši, je sramota za delovstvo cele Amerike. Ali so delavci že izgubili zadnjo iskro samozavesti in dostojanstva, da dopustijo, da drhal pijanih postavnih banditov vlačijo po zaporih, zasmehuje in žali čestitljivo staro ženo, katera se je zadnjih dvajset let borila in žrtvovala sleherni svojo uro le za delavske pravice? Ali ga ni sedaj

delavca, da bi dvignil le prst v njeno obrambo?

Delavci v dotični državi bi morali kot en mož ureči od sebe orodje in zahtevati od oblasti, da namah izpuste mater Jones iz ječe. Ako bi to ne pomagalo, tedaj bi se morali dvigniti kot en mož vsi premogarji v sosednjih državah in podpirati zahteve svojih bratov v W. Virginiji. To bi pa pomagalo. To je izvanredni slučaj in zato je potrebna izvanredna akcija. Druge poti ni.

Premogar, kateri bi ne hotel štrajkati za svobodo matere Jones, je propadlec, kateri bi najbrž tudi svojo lastno mater pomagal obesiti!...

Premogarji imajo v svojih rokah ključ od ječe, kjer je zaprta mati Jones in drugega jim ne treba kot odpreti vrata!...

Dol s tiranstvom v W. Virginiji!

Tak naj bo bojni krik na dan prvega majnika in milion delavcev, ki imajo v sebi gorko rdečo kri, naj zažene ta krik z generalnim štrajkom, da se osvobodijo ljubljena mati Jones!

Delavske in druge vesti.

DELAVCI V BELGIJI ZMAGALI.

Belgijska vlada se je udala. Parlament je 22. aprila sprejel načrt, da se ima takoj izdelati nov volilni zakon temelječ na obči in enaki volilni pravici. Socialisti so s tem zadovoljni za sedaj in zadovoljen — seveda proti svoji volji — je tudi ministrski predsednik Charles de Broqueville, kateri je pred osmimi dnevi prisegal, da od strani vlade ne bo kompromisa.

Generalni štrajk bo pa razglašen končanim šele na izvanrednem kongresu belgijske socialistične tranke, kateri se je sešel 24. aprila v Bruselu. Do tega časa ostanejo delavci na stavki. Glavni odbor socialistične stranke, ki je organiziral generalni štrajk, je dobil zadnje dni nebroj čestitk od vseh strani sveta. O tem znamenitem boju in zmagi v Belgiji, ki je zgodovinske važnosti za delavstvo, bomo še pisali.

96 premogarjev mrtvih.

Moloh je neprestano na delu. V Cincinnati premogovniku, kateri je last Pittsburgh Coal kampanije, v Courtneyu blizu Pittsburgha, Pa., pripetila se je grozna razstrelba plinov 23. aprila in 70 premogarjev je bilo na mestu mrtvih. Razentega še pogrešajo okrog 25 mož, ki so najbrž tudi že mrtvi. Eksplozija je bila tako silna, da so se zasuli vhodni in užgalo se je lesovje v rovu, kar zelo ovira delo rešilnega moštva. Katastrofa je prišla ravno polдне, ko so delavci večidel že sedeli pri kosilu. Philip Legier, katerega so v soboto prinesli še živega iz jame, kjer je videl 55 ur, pripoveduje, da je prebel celo vrsto mrtličev, ki so sedeli naslonjeni ob stene in še držali kosce jedi v rokah. V jami je bilo ob času razstrelbe 200 mož na delu.

"Appeal to Reason" zmagal.

Zvezni sodnik Pollock v Kansasu je 26. p. m. zavrgel tožbo proti znanemu socialističnemu tedniku "Appeal to Reason". List je tožila zvezna vlada radi "nemoralnega" članka razkrinkajočega sramotne razmere v zvezni kaznilnici v Leavenworthu, Kans., kateri je izšel pred dobrim letom. Uredništvo lista je pa vložilo neke vrste priziv (demurrer) proti obtožbi in dokazalo, da dotični članek ni bil doseiven, in da je bil vladni proces atentat na tiskovno svobodo. Sodnik Pollock je vzdržal priziv in s tem je vlada temeljito pogorela. Hura!

Nova revolucija v Mehiki.

Felix Diaz in general Huerta, katera sta skušaj strmoglavila in umorila Maderota, sta si sedaj v lesh. Huerta je obljubil Diazu, da odstopi predsedništvo čim bo Maderove vlade konec, a sedaj pa neče nič slišati o tem. Diaz se vsled tega pripravlja, da s silo prežene Huerto in zase osvoji predsedniški stolček. Baje že ima 6000 vojakov na svoji strani.

Skader je padel.

Skadrska trdnjava, zadnje približiče Turkov v Albaniji, je padla Črnogorcem v roke zadnji teden. Črnogorski Nik kljub blokadi šestih velesil ni mogel odjenjati, dokler ni vrgel Skadra. Mesto, ki je baje sedaj malo manj

W. D. Haywood, agitator in govornik za socializem in industrijsko organizacijo.

kot kup razvalin, je požrlo za časa šestmesečnega obleganja osem tisoč življenj na obeh straneh.

Avstrija sedaj kar poka jeze in zahteva od velesil, da morajo zapovedati Črnigori, da se umakne iz Skadra, če ne, da bo ona sama začela z vojno.

Kapitalisti sami kujejo orožje, katero jim bo porezalo vratove.

Kedaj da se uresničijo plemenite ideje prvega maja, — je odvisno od delavcev samih.

Pod socializmom ti ne bo treba reči zaslužim kolikor morem, temveč rekel bodeš — zaslužim kolikor hočem.

Proletarci, skrbite, da bo "Proletarec" prodril v sleherni proletarski kotiček.

Med delavci in kapitalisti ni kompromisa.

Pomagaj si sam, potem ti bode šele bog pomagal (!)

Mi odklanjamo darove, ampak zahtevamo kar nam gre.

Vedno je sto vzrokov, zakaj bi delavce ne postal socialist, — pobegnega pa ne, da ne bi smel, in da bi odobral sedanji sistem.

Na vse zadnje: ali je delavcu vredno množiti bogastvo s svojim proizvodnjem, če pa nima niti polovico tistega, kar producira.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Nekateri naši zunanji dopisniki ne bodo videli svojega gradiva v današnji izdaji lista. Kar je rabnega bomo porabili za prihodnje številke. Imeli smo na razpolago toliko gradiva, da so se stavci že upravičeno jezili. Le malo je manjkalo, da ni bil urednik tepen. Izpustiti smo morali tudi ves leposloven spis — povesti — lokalne dopise, starokrajske novice itd. List je urejen večinoma s samimi članki. Vsi tisti, katerim tako gradivo ni všeč, naj nam za enkrat oprostite. Starokrajske novice in povesti so namreč zelo po ceni, radi tega jim bomo lahko postregli s takim gradivom v prihodnjih številkah lista!

B. P. L. New York, N. Y. — "Proletarec" je izšel v 12500 iztistih. Prostovoljni naročniki in nič na "puf". Soc. pozdrav.

Janez Postrešček v Cleveland, O.: Škofove brošure "Ženinom in nevestam" v poduk za srečen zakon", katero je spisal ljubljanski škof Anton Bonaventura, nima "Proletarec" v zalogi. Dobite je v New Yorku pri nekem gospodu. Tako poroča dnevnik. Najbolje, da se peljete po njo, ker ameriška pošta ne dostavlja takih nemoralnih spisov. Soc. pozdrav!

Ako kateri izmed Slovencev ve za kakšne podatke od Andreja Klemenčiča, kateri je umrl 4. maja 1908 v "Free Home" blizu Tacoma, Wash. — naj jih pošlje na uredništvo "Proletarca", ker ob priliki izdamo njegov življenjepis.

Radi bi zvedeli, kje je Valentin Klemenčič, brat And. Klemenčiča. Omenjeni je izučen krojaški obrtnik in je prišel v Ameriko leta 1893 in sicer v Potsdam, N. Y.. Ako bi kdo vedel za kakšna pojasmila, naj jih blagovolji poslati na uredništvo "Proletarca".

Slovensko pevsko in izobraževalno dr. "Bled", Franklin Boro., Pa.

Kulturni razvoj Slovencev v Franklin, Pa.

Viđrih — Zabric.

Naselbina Franklin je ena bolj malih slovenskih naselbin v Ameriki in se nahaja v Cambria Co. v zapadnjemu delu Pennsylvanije. Steje par stotin Slovencev, kateri tvorijo peti del prebivalstva tega meseca. Od mesta Johnstown jo ločijo velike tovarne Cambria Steel Co., od Conemaugh pa reka Conemaugh, ki teče ob železniški progi. Obe naselbini Conemaugh in Franklin, imata vsaka svojo mestno upravo in sti nekako predmestje Johnstownu.

Naselbina Franklin je ena najmlajših slovenskih naselbin v okolici Johnstowna. — Pred desetimi leti ni bilo več kot par slovenskih družin tukaj. Slovenci so se večinoma nahajali v Conemaugh in v Cambria City (Johnstown.)

V zadnjih osmih letih so se začeli bolj naseljevati tukaj, nekateri imajo tudi svoje lastne hiše. Da so se Slovenci začeli naseljevati in si svoja domovanja staviti tukaj je vzrok to, ker se v bližini nahajajo premogokopi v katerih z mali izjemo vsi delajo. Tovarne se tudi zraven, zaradi slabe plače Slovenci ne delajo v njih.

Delavstvo, dasiravno se je skušalo že večkrat organizirati, je še vedno neorganizirano, kot povsod, koder ima "Steel Trust" svojo jekleno roko. Cambria Steel Co., ki je pod kontrolo "Steel trusta", ne kontrolira samo delavstvo v svojih tovarnah in premogokopih ampak celo mesto z okolico, ki šteje do sto tisoč prebivalcev. Vse se mora tako vršiti, kot narekujejo kapitalisti.

Zadnji premogarski štrajh bil je tukaj pred osmimi leti. Štrajh se je vršil za pripoznanje organizacije, radi nekaterih delavskih izdajic (med njimi tudi nekaj Slovencev) ni bil vpešen. Premogarji so se morali vkloniti popolnoma in iti s trebuhom za kruhom, kajti družba jih je zapisala v "črno" knjigo. Čas ni več daleč, ko bo trpeče in izkoriščano delavstvo ponovno vstalo, zahtevalo pravico in svobodo; strlo bo jekleno roko kapitalizmu in vstava rilo si boljši pogoj za svojo življenje.

Drugače moramo bilježiti kulturni napredek tukajšnjih Slovencev.

Meseca decembra leta 1905 se je v Conemaugh ustanovilo pevsko društvo "Bled". To je bil prvi korak za katerem je sledil nadaljni napredek med tukajšnjimi Slovenci.

Med temi, ki so ustanovili to pevsko društvo, je bila večina takih, kojih čut je bil navdan še s starokrajsko boleznijo, to je, s patriotizmom, frazarstvom in častihlepnostjo; nekaj bilo je tudi takih, ki so strmeli za napredkom in gledali v bodočnost. Razmere so se spreminjali in čas je hitel naprej. Nekateri člani pevskega društva so to videli, drugi ne — ni jim šlo v glavo, da se mora delovati in iti z duhom časa naprej. To je tudi tisti vzrok, da je Conemaughsko dr. "Bled" še vedno na istej stopinji, kot je bilo, na podlagi starokrajskega absolutizma ki je lasten par osebam.

Napredni element tega društva, je uvidel potrebo organizirati se tudi politično. Zavedajoč se, da je organizirano delavstvo glavni faktor v preostroju sedajni gnjilih družabnih razmer se mes. septembra 1906, si ustanovili socialistični klub. Mala ali hrabrča čel-

tica imela se je za boriti z vsakovrstnimi zaprekami in nasprotstvom, kajti agitacijo za socializem pred leti ni bila to, kar je danes. Danes se povečini socialisti spoštuje, tistikrat se jih je še zasmehovalo in za njimi s prstom kazalo. Dosti tistih, ki so še pred leti zaničevali in zasmehovali socialiste so danes že sami pri stranki in naročeni na social. list, delujejo in agitirajo za socializem, pri tem je tudi mlajši naraščaj zelo prilogoden za napredek.

Leta 1909 so člani "Bleda" uvideli potrebo preseliti se iz privatnega prostora v prostor, kjer bi se pevsko društvo moglo bolje razvijati in napredovati. Ko je to zadevna reč prišla pri seji na vrsto bili so člani vsi za to te gospodarstanovanja se je protivil in nazadnje, obdržal vse imetje pevskega društva sam v svojem stanovanju rekoč: vi nimate pravice akoravno ste člani knjiž. itd. preseliti, ako vam ne dovolim. Dovolil ni nikdar, pač pa dobro ve, da je pravica na tisti strani, kjer je denar, tako je bilo tudi tukaj. Člani "Bleda" s tedajnim delavnim pevovodjem gosp. Rafael Zupanc, so se morali jako žrtvovati, da so si zopet ponovno preskrbeli vse potrebne reči za pevski zbor in za nadaljne pevске vaje. Pri tem so nam priskočili na pomoč Slovenci na Franklinu in vsi napredni iz okolice, tako da smo bili v kratkem času zopet na trdnem stališču.

Člani socialističnega kluba, neumorni sodrugi povečini pevci so uvideli potrebo preorganizirati "Bled". Imenovali so ga Slov. pev. in izob. dr. "Bled" z literarnim in z dramatičnim odelkom. Na tej podlagi se je "Bled" inkorporiral in dobil "charter", dasiravno se mu je delalo od gotove strani vsakojake poteškoče in zapreke. Nasprotniki so bili le toliko uspešni, da smo imeli \$4000 več stroškov, kot je bilo potrebno, in oni so bili za eno blamažo bogatejši, "Bled" se je pa toliko bolj priljubil pri rojakih.

Pevsko društvo "Bled" se je torej preselilo iz Conemaugh na Franklin si nabavilo svojo dvorano v kateri so se člani redno in polnoštevilno shajali. Poleg petja gojila se je tudi želja po svojem lastnem domu. Ideja po lastnem domu je dobila jako dober odmev pri vseh drugih podpornih društvih, katerih je bilo s socialističnim klubom pet.

Ko se je to splošno navdušenje videlo je pev. dr. "Bled" sklicalo javno sejo vseh društev. Seja se je vršila 29. jan. 1911., katere so se domalega vdeležili vsi tukajšnji Slovenci. Ko se je potrebo po lastnem domu razložilo in opisalo pomen doma za Slovence je občinstvo z velikim navdušenjem in pritrjevanjem dalo izraz, da se strinja. To ni bilo samo navdušenje, ki traja le en čas, ampak navdušenje v katerem se je videlo požrtvovalnost za uredničenje ideje. Uvidevši to, izvoljeni potrebni odbori so se z veseljem prijeli velikega in teškega dela, teškega radi tega, ker ni bilo nikjer nič denarja za potrebni prostor. V kratkem času so nabrali nabiralec čez \$2000. Ne samo Franklinška ampak vse bližnje slov. naselbine so nas vrlo podpirale in nam gmotno pomagale. Rojaki, kateri so imeli več denarja ga so posodili v večini brez obresti; še več, zavezali so se, ko bodo rabili denar nazaj bodo to zavezno naznanilo dali tri mesece poprej. Danes so posejevatelji do malega že vsi izplačani, Slovenski izobraževalni Dom je pa skupna last članov petih društev in soc. kluba.

"Dom" je pod vodstvom Slov. pev. in izob. dr. "Bled" katero ima "charter" potrebnj odbor a li konzistorij je pa sestavljen in izvoljen iz med članov vseh poslovanje in račune pri "Domu". Vsako iz med teh šestih društev ima pravico imeti seje in prirejati veselice v "Domu" brezplačno, niti ni treba skrbeti ali plačevati enemu društvu za potrebno čiščenje dvorane. Edino kar društvo potrebuje storiti je, da javi tozadnevemu odboru čas kdaj želi imeti dvorano vse drugo preskrbi oskrbnik, ki je nastavljen z mesečno plačo. Društva dajo od veselice 40 proc. čistega prebitka "Domu" to pa le za čas dokler ni "Dom" popolnoma izplačan.

V Slov. Izob. Domu je poleg dveh dvoran in gostilniških prostorov še enajst sob za katere se dobi vsak mesec \$30.00 najemnine. Poslovanje je dobro in premišljeno. Ves čas ni prišlo med društvi niti do narmanjšega nesporazuma ali prepira, nasprotno vsak član je popolnoma zadovoljen in kar je še večega pomena, jako ponosen na "Dom." Lahko se reče, da je to pravi eksperiment socialističnega življenja.

V "Domu" so rojaki užili že marsikatero urico zabave in duševnega izvedrila. Pogostoma se prerejava igre in zabave ter drže govore različni govorniki. Soc. klub je že večkrat skušal s pomočjo angleških govornikov organizirati angleške delavce v soc. stanko, radi bojazni za zgnubo dela se pa to še dosedaj ni posrečilo, pričakujemo pa, da se bo v bližnji bodočnosti.

Društvo "Bled" ima čez dvesto podpornih članov, vsak plača 25c mesečno zato ima pa prost ustrop v "Dom" vsak čas ter tam na razpolago vsakovrstne časopise in druge reči v zabavo. To je povod, da se je že marsikateri odvalil zahajiti v saloone in podpirati že tako bogate saloonerje.

Pevsko društvo "Bled" in socialistični klub sta v medsebojni tesni in sporazumni zvezi. Vršito vsak svoje delo, njiju cilj je napredek, in izobrazba. S svojim delom ustvarjata armado novih bojnikov, ki so potrebni za preostrojo sedajne človeške družbe.

Slovensko pevsko društvo "Bled", svetli rasti se razvijaj in bodočnost mnogih let v vneec krasni jih ovijaj.

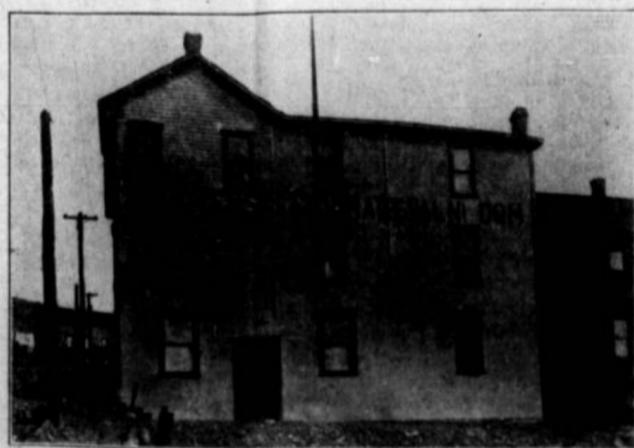
Nalog tvoj je vzvišen cvet, sad njegov bo tvoje delo, da v bodočnost mnogih let ime bo ob še slovelo.

Pejav pevec, čitaj ded, vsak naj vnema se za pota, ki jih pripravlja društvo Bled, danes za prihodnja leta.

Toraj društvo, tvoja pot vodi naj naprej do znanja, knjiznice in petja sad v svet vesoljni naj oznanuje.

In ti Proletarec postani orjak slovenskih delavcev! Sodrugi agitator naj te zanese v slednjo koč, kjer prebiva slovenski trpin. Oboroži ga z umom svitlim mečem, da tudi on ustopi v armado razredno zavednih in postane sobojevnik v vrstah mednarodnega socializma!

Pred par leti nisi našel v enem ameriškem časopisju besedice o socializmu, izvzemši socialistične liste. Čitaj jih danes. Čitaj vse kapitalistične in meščanske liste in v vsakem baš našel več ali manj o socialistih in socialističnem gibanju. Kapitalisti in vladne stranke s tem torej hote ali nehote priznavajo naš napredek. Da, da, socializem je postal že sila, s katero morajo računati kapitalisti in njihovi meščanski bratci.

Slovenski izobraževalni Dom Franklin Boro., Pa.

K proslavljaju prvega majnika.

Naselbina Conemaugh je že mnogim čitateljem slov. listov znana, ker s je že večkrat o isti mnogo v javnosti razpravljalo, vendar pa marsikateremu čitatelju ni bila dana usoda iste posetiti in se prepričati o njeni legi, krasoti in družih važnosti.

Zatorej želim navesti cenj. čitateljem nekaj opis iste in delovanje iz raznih delavskih elementov.

Med Conemaugh in Franklin naselbino, katera se nahaja na nasprotni strani nekoliko vzvišena, veže precej dolg most, pod katerim se razprostira mnogotirna postaja P. R. R. Co. in takozvana "Conemaugh River", katera polagoma drvi proti mestu Johnstown. Čez omenjeni most vodi glavna cesta v mesto Johnstown in njega okolico. Ob isti cesti na levem hribu mole visoko v zrak mogočni dimniki iz katerih se nepretrgoma vali gost dim in vsakovrstni prah, katerega provzročajo raznovrstne tovarne in livarne. Iz okoli stojih hribov se dan in noč vrta in koplje premog iz treh premogokopov v katerih je uposlono 900—1000 premogarjev različne narodnosti, večinoma pa Slovanov, katerih je nad 70%.

Družba, katera vse to lastuje, se imenuje "Cambria Steel Co.", ter je ena izmed najbolj tiranskih družj, kakor tudi vsi njeni lastniki in voditelji. Znano mi je, ko so hoteli svoječasno nekateri organizirati tukajšnje premogarje; ali kakor hitro so zvedeli voditelji o nameri oranziranja se je takoj odslovilo vse dotične osebe, potom kompanijskih vohunov in policistov in prepovedalo se jim je vstop na zemljišče, katerega lastuje omenjena družba. In tako se godi še dandanašnji, da vsak, kateri govori ali agitira za socializem ali unionizem, je takoj izgnan in nikdar več ga ne sprejme družba v svoje suženjstvo.

Impozantno je tudi vedeti, kako omenjena družba plačuje mezde svojim vposlencem in koliko časa so isti vposleni. Vzemimo na primer premogarje, kateri delajo dnevno brez presledka od 10 do 12 ur. Premog je visok 3 do 4 čevlje; plača se za nakopanje istega zelo revno in sicer vsi isti, kateri delajo v "pillars" ali "heading stoms", dobivajo po 55c od tone, ostali premogarji, kateri delajo bolj v trdem premogu dobivajo pa po 63c od tone. Tehtanje istega se ne vrši pod nikako kontrolo, marveč družba si izbere eno osebo, katera ve, da je ista, možna goljufati premogarje; seveda, da kdor ne zna goljufati isti ne pride v službo pri tehtnici, zatoraj kdor je večji goljuf isti ima prednost. To je tudi nekaka tekma v goljufiji všteta, katera zavzema glavno stališče pri tej družbi.

Mezdni delavci vposleni pri premogokopih dobivajo od 15 do 17½c na uro, seveda, da družba nikdar ne plača vsega kar bi moralo oziroma, kar ima zaslužene; ampak naredi vsakovrstne stroške, katere so delavci napravili in jim na dan plačila isto odtegne. Navadno pri vseh vposlencih se vrši goljufija, ker za vse neobhodne potrebščine, katere delavci rabijo morajo štirikrat toliko več plačati, kakor so v resnici iste vredne.

V različnih tovarnah, v katerih je uposljenih na 15.000 delavcev, ravno iste družbe, se ne dogaja nič boljše, oziroma mnogo slabše. Delavci — ne-rokodelci

Slovenski soc. klub šte. 5 Conemaugh—Franklin, Pa.

— dobivajo minimalno plačo od 15c do 18c na uro. Rokodelci pa dobivajo po 20c do 25c na uro, seveda povsod pa 10 do 12 ur dnevno delo in večkrat tudi "overtime", kateri je plačan ravno tako, kot dnevni čas; večkrat pa se pripeti, da boss še istega večdneva pozabi vknjižiti in tako je delavec zopet izkoriščen in okraden svojega produkta, katerega si je krvavo prislužil.

Iz teh navedenih razlogov mora vsakdo sklepati kako prepotrebno bi bilo, da bi se tukajšnji delavci organizirali, ter si prepričali nadaljno izkoriščevanje. Kar je meni ljudstvo oziroma njih karakterji znani, se ne bode še dolgo časa izvršil preobrat do boljšega objekta, ker delavci silijo sami v suženjstvo, ter se mirno puste diktirati od družbe ali njih voditeljev in rahločutno prenašajo njih narekovanje samim sebi v pogibelj.

Le malo se dobi takih oseb, kateri večkrat opominjajo in svarijo svoje tovariše, pred njih izkoriščevalci, ter jim priporočajo socialistično organizacijo, katera je prva rešiteljica iz današnjega bednega položaja. Na vsa taka nagovarjanja se večinoma dobi še precej primerne odgovore, od nekaterih oseb; a vzlic temu ostane mnogokrat agitacija brezuspešna; ker večkrat posežejo vmes take osebe, katerim je socializem toliko znan, kakor navadnim pastirjem astronomija; ter z njih frazami siromakom natvezijo o grozovitosti socializma in njega posledice.

Preidemo nekoliko k razvoju soc. kluba šte. 5. J. S. Z.

V letu 1907, v vročem poletnem času, se je mnogokrat razpravljalo, med slovenskimi mladeniči o politikah, raznih cerkvenih dogmah in drugih takratnih vladajočih sistemov. Po večkratnem modrovanju in raznih nasvetih, zjediniili smo se v omenjenem letu meseca augusta in sklicali smo vse zavedne rojake v privatno stanovanje v prilog ustanovitve soc. kluba. V resnici moram priznati, da se je na prvi zbor zbralo nad 20 udeležencev in isti dan organizirali smo na Franklin soc. klub, kateri je bil imenovan pod šte. 3.

Naj omenim, da istočasno ni bilo na Franklinu nobene primerne sobe za večja stanovanja, kakor se nahajajo dandanes, zatoraj smo istočasno sklenili, da se ne vrše redne seje soc. kluba v Conemaugh, Pa. v dvorani društva sv. Alojzija šte. 36. Nekaterim Alojzijanom ni bilo posebno všeč, da smo zborovali v njih dvorani, dasiravno smo plačevali precej visoko najemnino.

V letu 1909 se je zopet obudila strast po obnovitvi soc. kluba in sklicali so zopet nekaj rojakov skupaj. Seveda, da nekateri sodrugi so žrtvovali mnogo časa in truda, predno je bilo mogoče vko-reniti socialistične ideje med tukajšnje priprosto ljudstvo. Tako je skoro z enakomernim članstvom eksistiral klub, dokler se ni dogradila naselbina Franklin svo jega doma, v katerem se je pričelo mnogo več zanimanja za socialistično stranko. V to nam je mnogo pripomogel prihod sođr. E. Kristana, kateri je v "Slov. Izob. Domu" v svojem krasnem govoru razodel mnogim vangelij socializma, tako, da je bil sleherni razočaran in pritrjeval z burnim aplavzom njegovim izvajanjem. Nadalje gre zasluga tudi mnogim sođrugom, kateri so s svojo agitacijo napravili lep uspeh v tuk. soc. klubu, kakor tudi naš sotrudnik list, edino glasilo slovenskega proletariata

"Proletarec", kateri se je med tem časom tako razširil po tej naselbini, da se nahaja v marsikaterem slov. stanovanju po več iztisov vsake izdaje.

In dandanes smemo biti ponosni na naš socialistični klub šte. 5 oziroma njega članstvo, kateri večkrat pokažejo svojo energijo napram soc. stranki in k razvoju iste.

V sosedni naselbini Conemaugh, kjer se nahaja sedež S. D. P. Z. in več podp. društev različnih jednot in zvez, nimajoniti pojma za ustanovitev soc. kluba; izvzemši nekaj rojakov se sploh nobeden ne zanima za najmanji napredek, kajti večina istih se nahaja v srednjeveškem nazorju, ter jim je vsaka izobrazba le deveda briga. Dasiravno je v Conemaugh več Slovencev kakor na Franklinu, vendar je med istimi velika razlika; posebno pa med osebami, kateri se večkrat v javnosti bahato predstavljajo za voditelje narodnega razvoja.

Dokler pa bode vladal tak teror zime in nesporazum med nami, je nam nemogoče napredek k razvoju delavskih koristi; primorani pa bi bili obrniti krmila in jadrati zopet v srednjeveško fevdalno dobo. Zatorej zapustimo one starodavne šege in nazore absolutizma; ker že narava napoljena z delavsko krvjo in znojem nas pozivlja k obuditvi in združitvi.

Ozrmo se nekoliko v dandanašnjo iluzijo človečanstva.

Dan za dnem čitamo v raznih časopisih, koliko žrtv pade v dandanašnjih vojnah, revolucijah in drugih zločinah; nadalje čitamo kako goré mesta in vasi, kako neznošno trpe ostali prebivalci, kateri brez živčev, hrane in obleke legajo sem in tja, iskajoč si novega zavetja pred kruto roko sovražnika. Primorani so zapustiti svoja revna stanovanja in domovja, ter le iz daljave smejo zreti strašen prizor, kateri se vrši na njih rojstnih tleh, katero so imenovali svojo domovino; vidi-jo kako ogenj, topove, krogle in druga uničevalna sredstva uničujejo, kako so oni in njih pračedi v več stoletjih z lastnim trdom zgradili. Po dokončani vojni ali revoluciji, nastane zopet grozna beda in pomanjkanje med siromakim ljudstvom, ker potem so obvezani plačevati vse nastale stroške potom visokih davkov in carin na vsa živila; pijače, obleke in vse sploh, kar človek neobhodno potrebuje za svojo existenco. Koliko ostane siromakov in pohabljenec, brez nobenih življenskih sredstev, njihove družine so izpostavljene usodam drugega tujega ljudstva, ter primorani so prosjačiti ali pa izvršiti kak zločin, samomor ali gladu umreti pod milim nebom. V vseh kapitalističnih podjetjih ne najdemo nobene razlike med žrtvami, katere padajo dnevno vse za sveti profit.

V tovarnah, rudokopih, topilnicah in sploh povsod, kjerkoli se izvršujejo industrialna dela je delavec izpostavljen usodi, žalosti, trpljenju in smrti; pripravljeno mora biti vsak trenutek žrtvovati svoje ude ali celo življenje in vse za zopetni profit.

In mi delavci, kateri izdelujemo in produciramo, vse najpotrebnejše za življenski obstoj, naj bi vsa taka grozodejstva mirno gledali in prenašali, katera se godijo po diktaciji krvoločnega kapitalizma, kateremu je človeško življenje le predmet njih profita.

Ne. — To ne smemo nikakor dovoliti; dovolj je izkoriščanja!! Dasiravn nas je mala peččica, zavednih delavcev v soc. stranki

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1904.

Inkorporirano 24. februarja 1905 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisknik: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MĻAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo edem Dolar. Vs. dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljave pa gl. blagajniku.

organiziranih, vendar hočemo ubraniti in svirati svoje tovariše pred nadaljnim izkoriščevanjem, ter pridobiti jih v naše vrste so-bojnikov za delavske interese in zadržati dandanašnjega krivičnega družabnega reda.

Po vsem vesoljnem svetu se proslavlja prvi majnik, med zavodnim delavstvom, kot mednarodni delavski praznik.

Vse zavodno delavstvo pozivlja omenjeni dan, svoje tovariše širom sveta, pod zastavo, svobode, bratstva in sloge; pozivlja ga v socialistično organizacijo, v organizacijo v kateri bo zadobilo delavstvo svojih željno pričakovanih pravic. Zatoraj naša sveta dolžnost nas veže, da podamo naše željave roke svojim tovarišem, kateri že trdno stojijo na braniku organizacije, ter nas željno pričakujejo; podajmo jim v znak združenja vsega vesoljnega proletariata in takrat ko bomo tako združeni, razdružile se bodo verige in okovi suženjstva, ter zaplapolal nam bode prapor mednarodne ljubezni, med vsem delavstvom, širom sveta.

Ugonobljen bode kapitalizem, vojne, revolucije, aristokratska buržoazija in vsa druga zločinstva, katera so dandanes na dnevnem redu; zavladala bode zaželjena prosperiteta in pomlad se bode obnovila v človeških sreih iz katerih bo vzevala v resnici internacionala vsega človečanstva.

Da pa se bode ta preobrat čimprej izvršil pripravocam, da čitatelji čitajo razne socialistične brošure in delavske časopise, kakor je naš list "Proletarec", na katerega smemo biti ponosni vsi slovinci, da se nahaja med nami tak zagovornik delavskih interesov; zatoraj dolžnost slehernega slovenskega delavca bi bila, da se naroči na tak list; ter prepričal se bode o njega istinitosti in koristi za katere se bojuje zavodno delavstvo.

Živel, mednarodni praznik zavodnega delavstva prvi majnik!!

ZA RAZVOJ SOCIALIZMA

Jacob Kočjan,
tajnik soc. kluba št. 5.

Najpredujemo, počasi, a vendar.

Ako čitamo dopise v raznih slovenskih ameriških listih, zapazimo, da se dopisniki kaj radi pohvalijo o napredku ene ali druge naselbine; ob enem pa tudi zapazimo njihove nejasne in šudne pojme o napredku sploh. Nekateri poročajo o blagoslovljenju ali razvitju društvene zastave in imenujejo ta dogodek znamenjem napredka. Večkrat se celo prigodi, da kdo poroča o otvoritvi nove trgovine, gostilne, ali popravilnice starih čevljev in slovesno izjavlja: "Napredujemo".

Tudi v Clevelandu nismo v tej stvari mnogo boljši. Pred kratkem sem čital v tukajšnjem slovenskem listu poročilo, da je neki slovenski trgovec začel prodajati moko, kateri je dal "milo narodno" ime "Slovenia Flour". Na koncu poročila pa pristavlja ta list, da pomenja to za nas napredok in industrijalnem polju. O, sveta priprostost!

Kaj pa zamoremo imenovati napredok delavstva? Napredok de-

lavstva zamoremo imenovati samo uspehe, katere si pridobimo v boju za zboljšanje svojega gospodarskega položaja. Kjer ni blagostanja tam ne more biti govora o napredku. Lačnega delavca ne zanima znanost, ne umetnosti ne literatura. Kolikor večje je blagostanje delavstva v eni ali drugi državi, toliko bolj je to delavstvo izobraženo, toliko više se nahaja na lestevici napredka.

Poskusi posameznika za dosego boljšega blagostanja postajajo od dneva do dneva bolj slabi, brezpomembni in brezupni. Organiziranemu kapitalu je treba postaviti nasproti organiziran proletariat, ako hočemo da zdobimo verige industrijalne sužnjosti in postanemo lastniki onega kar so vstvarile in še vstvarjajo roke naše in naš razum. Kolikor večje so naše organizacije, toliko večji so naši uspehi. Tako je lahko spoznati, da so naše organizacije merilo našega napredka.

Aktivnost proletariata in boju za industrijalno svobodo se deli v tri dele, namreč v politično, industrijalno in gospodarsko aktivnost, in je izražena v treh različnih organizacijah. Vsaka teh organizacij ima za vršiti drugačnega nalogo v razrednem boju in se zato razlikuje od druge v načinu in taktikah.

Politična akcija proletariata je izražena v neodvisni delavski, t. j. socialistični stranki. Namen socialistične stranke je, iztrgati kapitalizem iz rok njihovo najuspešnejše orožje, politično vlado. Dokler je politična vlada t. j. dokler so postavodaje, sodišča, vojaštvo in policija v rokah kapitalističnega razreda, je zaman upati na razlastitev kapitalistov.

Industrijalna ali direktna akcija proletariata je izražena v delavskih unijah. Namen delavskih unij je, oziroma bi moral biti, ne samo delovati za boljšo plačo in skrajšanje delovnega časa, ampak tudi izobraževati in organizirati industrijalno armado tako, da bode zmožna voditi različne industrije, potem ko se poruši kapitalistični sistem. Industrijalne organizacije bodo igrale važno vlogo v socialni revoluciji.

Tretji del aktivnosti proletariata je gospodarski in se izraža v različnih združenjih. Zadržne organizacije sicer ne škodujejo kapitalistom, ampak samo malim trgovcem vendar so precejšnja opora delavstva v razrednem boju.

Torej, sedaj na Cleveland! Koliko so naše organizacije, ktere so merilo našega napredka?

Naša politična organizacija. Slovenski soc. klub je bil vstanovljen dne 25. sept. 1910. s 27. člani in se je takoj pridružil k Jug. Soc. Zvezi. Dva meseca pozneje se je pridružil tudi drugim clevelandskim soc. organizacijam in pošilja svoje delegate v "County Central Committee."

Naš klub se je dosedaj vedno vdeleževal vsakega političnega boja v Clevelandu. Že marsikateri tisoč letakov in druge soc. literature so razdelili slovenski socialisti v 23. Wardu, kateri je imel pri zadnjih mestnih volitvah največ socialističnih glasov.

Pred dobrim letom smo dobili iz Ljubljane veliko zalogo soc. brošur in knjig katerih se je v enem letu prodalo za \$50.00. Nadalje smo dobili v našem sobo na

1158 E. 61. cesti v kateri imamo svojo čitalnico, z raznimi slovenskimi in angleškimi časopisi. Tu se shajamo, čitamo in diskutiramo. Posledica temu je da dobivajo člani vedno več znanja o principih socializma, o bojnih taktikah proletariata in postajajo marljivo agitatorji.

V kljub delavnosti nekaterih sodrugov, se klub razvija le počasi kar set iče števila članov, katerih je danes 53. Vendar se je tudi v tem pogledu začelo obračati na bolje. V mesecu marcu smo dobili pet novih članov med katerimi so tudi 3 ženske. Le na delo sodružice, da osmešite one mlačneže, kateri se vedno širokoustijo da so socialisti, kateri pa nimajo poguma v dejanju pokazati svoje prepričanje.

V Clevelandu je tisoče Slovencev med katerimi je nekaj stotin državljanov. In vendar je naš soc. klub dina politična organizacija. Ker hočem biti nepristranski, moram omeniti da imamo tukaj nekaj, kar se imenuje Slov. neodvisni politični klub, vendar pa se ne mora imenovati kaka politična organizacija ker eksistira samo dva tedna vsako leto. Vrzate kar črez noč kakor goba in sicer se to zgodi takole:

Ko se bližajo volitve, in gospodje, kateri želijo priti do kake politične službe, začutijo, da bodo potrebovali glasove slovenskih delavcev, se nekega dne prikaže v tukajšnjem slovenskem listu dolg članek, v katerem se na dolgo in široko razlaga, kako je dobro ako se delavci zanimajo za politiko. Takoj nato se skliče en shod ali dva, na katerih se delavcem pokaže kje naj naredijo križ na glasovnici in cela stvar je končana. Žalostno, a resnično!

Naše unijsko gibanje.

O unijskem gibanju med Slovinci se ne more mnogo govoriti. Taktika "American Federation of Labor" je bila vedno, da je skušala organizirati samo izučene delavce in se ni brigala za milijone navadnih delavcev. Ker spadajo Slovinci k tem zadnjim, in je med njimi le malo izučeni delavcev, je lahko umljivo, zakaj je le malodotek Slovencev pri unijah. Izjemo tvorijo samo premozarji.

Stvar se je nekoliko izpremenila odkar je začela organizacija "Industrial Workers of the World" organizirati moderne sužnje. Prvi poskus organizirati Slovence v I. W. W. se je izvršil v mesecu septembru, ko je zastrajkalo kakih 40 naših rojakov, kateri so bili vposljeni pri družbi "Cyclone Waven Wire Co." tŠtrajk se je končal neugodno za delavce zaradi pomanjkanja solidarnosti, in mnogo članov je odstopilo. Vendar je pa ostala stepica članov, 10 do 15 po številu, kateri so se zavezali da hočejo z začetim delom nadaljevati. Začeli so agitirati in kmalo smo imeli drug štrajk. Kakih 300 delavcev, kateri so bili vposljeni pri družbi "Chisholm & Moore" je odšla iz tovarne zahtevajo večjo plačo. Štrajk je trajal samo nekaj dni in se je končal deloma z zmago delavcev. Dobili so namreč 10 do 20% povisjanja plače. Sedaj je pri I. W. W. organizaciji nad sto Slovencev.

Naše združno gibanje.

Na združnem polju smo stari samo par mesecev. Dne 1. Marca je odprla "Slov. del. zad. Zveza" svojo prvo trgovino, katerej je mesec dni pozneje, t. j. 1. aprila sledila druga. O vzrokih katrzi so vodili do vstanovitve te organizacije se je že precej pisalo, zato ne bom omenil te stvari še enkrat razmotrivati. Pač pa mi je mogoče, kot tajniku te "Zveze", podati čitateljem "Proletarec" nekoliko števk, iz katerih jim bo lahko mogoče spoznati važnost tega podjetja. Pred vsem pa moram povdarjati, da ni ta zadruga socialistična, ali narodnjaška ali ktoliška. Člani te zadruge so različnih mišljenj, katere pa držijo vsaki zase in delujejo skupno za njih napredok.

"Slov. del. zad. zveza" je inkorporirana po postavah države Ohio. Kapitala ima \$10.000.00, kateri je razdeljen v 1000 delnic. Cena vsake delnice je \$10.00. Trgovci, izuzemši gostilničarjev, ne morejo postati člani te zadruge, ravno tako je tudi enemu članu nemogoče imeti več delnic kot eno. Dosedaj prejeti denar za del-

nice presega svoto od \$4000.00. Članov je okrog 450.

Otvoritev drve trgovine je bila, kakor sem že omenjal dne 1. marca. Naval ljudstva je bil velikanski. Takoj prvi dan se je iztržilo blaga za svoto \$547.73. Promet v štirih tednih to je do 30. marca je znašal \$5418.26, ali povprečno \$1354.00 na teden.

Pri tem velikem prometu smo takoj spoznali, da ena trgovina ne zadošča, in da ne moremo vstreči niti svojim članom. Posledica temu je bila da smo kupili še eno trgovino za katero smo plačali \$2428.00. Ta trgovina se nahaja v drugem delu naše naselbine, v takozvanem "Žužemberku".

Upam, da te številke dokazujejo jasno, da je to zadrugo rodila potreba, in ako bode vladala med nami sloga, zamore postati najmočnejša, kolikor jih imamo Slovinci to ali on stran Atlantika.

To je naš napredok v Clevelandu! Morda ni veliko ako ga primerjamo našemu številu, vendar to je šele začetek. Masa slovenskega delavstva, katera je spala spanje brezbržnosti, se je pričela gibati. Sile katere bodejo povzročile socialno revolucijo so začele delovati med nami, in jaz upam, da, ko se nam bode zopet bližal veseli praznik svetovnega proletariata, PRVI MAJ LETA 1914 mi bode mogoče naznanjati čitateljem "Proletarec", da so se naše vrste podvojile, in da smo vedno bolj in bolj pripravljeni za dan, ko nam prisveti zarja industrijalne svobode. ŽIVELA SOCIALNA REVOLUCIJA!

M. Petrovič.

Stranka

Jugoslovanski delavci v Chicagu bodo obdrževali prvomajniško proslavo skupno z razredno zavodnimi delavci drugih narodov.

Socialistična stranka v "Cook County" sklicuje na četrtek dne prvega maja ob 8 uri zvečer, velika mednarodna manifestacijski shod v "Young's People Hall", na 1432 W. Madison Str. Za Jugoslovane bode govoril gl. tajnik J. S. Z. Dolžnost vsakega zavodnega delavca je, da se tega manifestacijskega shoda udeleži.

CHISHOLM, MINN.

Jugosl. soc. udruženje št. 22. skupno s finskim soc. klubom priredi prvo majniško slavnost v nedeljo, dne 4. maja.

Pohod po mestu se vrši popoldan in zvečer o 8 uri predstava v Finskeji dvorani (Finish Opera House.)

Predavanje in razlaganje potom ilustriranih premikajočih slik bo sledeče:

"The Cry of the Children" stariši bi morali videti to sliko.

"The White Slave Traffic" vsaka žena bi morala videti to sliko.

"The Problem of Life" to sliko bi moral videti vsakdo.

"Scenic Travels that You Miss" kar bi moral videti vsak.

Vse bo zelo interesantno, podučljivo, ugajalo bo vsakemu in odprlo oči najbolj nevernim.

Sodrug in tovariši delavci pridite in pripeljite svoje, da skupno praznujemo prvi majnik!

M. Pleše, tajnik.

Bogatini imajo vsaki dan prvi maj. Razložek je le ta, da imajo kapitalisti 365 debelih prvih majnikov v letu, delavce pa le enega; in še tega občutijo zavodni plemeni delavci le v sreih — ne pa v želoedu.

Delavec v tej "veliki deželi svobode" je samo toliko svoboden, da lahko zamenja enega bosa z drugim. Živila taka osebna svoboda.

Prosperiteta je pač pri veletrgovcih. Cena mesu in drugim živilom je namreč vedno višja. To pomeni več profita. Kaj pa odjemalci?

Pod socializmom vam ne bo treba dajati eno četrtno vašega zaslužka za rento, kjer stanujete. Kajti delo in hiša bode tudi vaša lastnina.

Delavci, sužnji kapitala! Na dan prvega maja je čas, da revolucijonirate svoje misli.

Pot do samostojnosti in neodvisnosti.

Resna beseda onim, ki se zanimajo za farne.

Da je položaj slovenskega ameriškega delavca vsak dan slabjši, to najbolje ve delavec sam. Draginja neprestano narašča, a plače se ne zvišajo nič, ali pa ne dosti. Poleg tega se pa brezposelnost vedno pogostejše oglašuje, krize so vedno pogostejše, raznih drugih neprilik je vsak dan več. Kdor je živel to življenje, ta ve, kaj se pravi nositi v svojem sreju neprestano gladajočega črva duhomornih skrbi za vsakdanje življenje. Poleg tega pa še večer strah, da ga nekega dne ubije globoko doli pod zemljo, ločenega od svojih dragih; da mu stroj nekega lepega dne ne odtrga udov in ne pohabi za vse življenje. Vedno šikaniranje in priganjanje brezčutnih in surovih "basov" dela delavčev življenje naravnost nezno.

Da, žalostna in bitka je tvoja sedajnost, delavec. Toda kakšna je tvoja bodočnost... Ali si že kdaj mislil na to? Ako je tvoja sedajnost, ki ima biti stvariteljica tvoje bodočnosti, žalostna in nevesela, tem žalostnejša in grenkejša bodočnost je pred teboj. Vsak dan upaš, da bo jutri bolje, a mesto boljšega pride slabše. Na

riki. To ni samo naše mnenje, temveč se strijajo s tem tudi najboljstri strokovnjaki.

Clark county, kakor tudi cela država Wisconsin, ima ugodno lego, da boljše imeti ne more. Največja mesta, kakor Chicago, Milwaukee, Minneapolis, Duluth, se nahajajo samo od 100—225 milj od Clark county-ja, ki ima direktne železniške zveze s temi mesti. Da je ta zemlja res rodovitna in da leži res na ugodnem kraju, je najboljši dokaz to, ker je cena te emlje v zadnjih desetih letih poskočila za celih 122%, ali več kot 12% ne lto.

Poleg tega pa tudi vidimo, da se manj rodovitna zemlja v sosednih državah: Illinoisu in Iowi, prodaja aker obdelane zemlje po 200 dolarjev. Istotako v južnem delu Wisconsin. V Clark county je že dosedaj obdelana zemlja 150 dolarjev aker.

Da pa je tudi cena te zemlje primerna vašim razmeram, je pa razvidno iz tega, ker jo je do sedaj kupilo že okrog 150 vaših rojakov. V Clark county se namreč nahaja znana največja slovenska farmerska naselbina v Ameriki — WILLARD. Naselbina v Willardu je stara komaj par let. To pač priča, da ima ta naselbina

Slovenska državna šola na Willard, Wis.

tisoče tebi enakih je, kakor ti, pričakovalo boljših časov, a doletelo jih je britko razočaranje. Na stara leta jih je doletela usoda, pred kakršno nas vseh je strah.

Bodočnost imale tisti, ki si jo ustvari sam. Zanašati se na druge, je nesmisel. Prijatelj delavec, sedaj je čas, da si ustvariš bodočnost! Mlad si, zdrav si, sposoben za delo, ako sedaj ne boš skrbel za bodočnost, potem ne boš nikoli. Sedaj je čas! Ne pusti, da bi šla prilika, ki se ti nudi, mimo tebe! Preštudiraj dobro svoj položaj in šel boš takoj na delo, na delo za svojo bodočnost, za bodočnost cele tvoje družine! Otresi se skrbi pred brezposelnostjo, pred štrajkom, pred krizo! Iznebi se sitnega in surovega bosa, ter postani svoj lasten in neodvisen gospod in potem si boš sam odločeval, kdaj boš delal, kdaj počival, koliko ur na dan boš delal in koliko počival.

Toda kako, to je sedaj vprašanje!

Kupi si kos rodovitne zemlje na pravem kraju in za ceno, kakršno pri svojih razmerah zmoreš. S tem je povedano vse. Ne šalimo se, temveč mislimo resno, kar vam hočemo tudi takoj dokazati.

V Clark county, v državi Wisconsin, je obilo zemlje, ki je tako rodovitna, da se lahko primerja z najrodovitnejšo zemljo v Ame-

vse predpogoje, ki so potrebni za uspešno in dobičkanosno poljedelstvo. Ako bi ne bilo podnebje zdravo in za poljedelstvo zelo ugodno, ako bi kraj ne imel dobrih železniških zvez, ki omogočajo hitro razpečevanje pridelkov brez večjih stroškov in truda, ako bi ne imel vsega farmarja zadovoljnega, bi prvi naselniki ostali osamljeni, ali bi pa bili celo prisiljeni zapustiti izbrani kraj. Toda pri Willardu je ravno obratno resnica. Brez vsake večje reklame se je tu do danes naselilo nad 150 slovenskih družin in novi priseljeniki vedno prihajajo semkaj. Drug dokaz, da je Willard najprimernejši kraj za slovenskega farmarja, je to, da je veliko število dosedanjih naselnikov dobilo za seboj na Willard svoje so rodnike in prijatelje.

Slovinci na Willardu imajo poleg gospodarske moči tudi politično. Pri zadnjih občinskih volitvah so izvolili celo svojega župana v osebi Ignaca Česnika. Izvoljenih je bilo tudi več drugih Slovencev v občinski odbor, tako da je sedaj občina v slovenskih rokah. Dalje imajo Slovinci tu svojo slov. državno šolo, svoja podporna društva in vse drugo, kar jim more izboljšavati njihov položaj.

Izrezite ta kupon in ga pošljite na navedeni naslov:

ADRIA COLONIZATION Co., 322 REED ST., ROOM 6, MILWAUKEE, WIS.

Čenjeni rojak:—Pošljite mi popis s slikami o največji slovenski farmerski naselbini v Ameriki — Willardu, kjer se v teku zadnjih par let naselilo nad 150 slovenskih družin, — poštne prostosto seveda — ker se tudi jaz zanimam za farne.

S pozdravom

Ime

Mesto in število ali boksa.....

Država

Spisal: Fran S. Tavchar.

Bil je prvi majnik... Pri oknu svoje borne hišice je sedel Primož Benedik, že prileten delavec v premogovih rovih.

"Da, tudi jaz sem bil mlad nekaj kakor ste sedaj vi, sinovi moji in drugi znanci..."

"Stari delavec je potegnil žuljavo dlan svoje desnice preko potnega čela in nadaljeval: "Misli moje niso več tako jasne kot nekajdu"

"Primož se je stresnil pri tej misli. "Ne, ne," je pričel ves razburjen, "to se nikakor ne sme im"

"Iz sna, ga prebudi godba ki se sliči od daleč. Prijetno čutstvo obide starega moža, ko nekako meh"

Umaknil se je Primož od okna, sedel na stol in začel veselejši: "Ni bilo delo zastoj. Da si je bilo delo težko, naporno, bridko"

"Ni bilo delo težko, naporno, bridko in svirajoče, vendar smo pridli. Delavstvo se združuje vedno tes"

Delavstvo se združuje vedno tesneje. Ne dela se razlike med posameznimi narodi: kar je delavskih slojev se počasi, toda sigurno zbirajo pod okriljem soc. stran"

Delavci zahtevali kar jim gre; to je, da bo po praktični reviziji starega delavskega sistema uvrščen novi red produktivnega zaslužka.

Proizvajalna sredstva bodoje ostala celokupna last ljudstva, oziroma države. Na državnem krmilu bodoje le tisti možje, katere bo delavstvo volilo iz lastnega prepričanja, ne pa najlepše evetke dolarske diplomacije, kot je to sedajni čas nekaj navadnega. Stavke za izboljšanje plač in znižanje delavnega časa bodoje izginile, ker bodoje vse to storili ljudski zastopniki v zakonodajnih zbornicah. Le potom zakonov imajo delavci moč potegovati se za svoje pravice. Delavske junije sicer stavijo svoje pogoje operatorjem, katere pa morajo vedno umakniti, ker se v tem oziru razni mogotei naslanjajo le na državne zakone, katere že tudi poprej sami narekujejo zakonodajalec, kot svojim hlapcem... Prišel pa bo delavski čas, ko ne bo več hlapčevstva. Tiranija bo izginila, z njo pa tudi naši tlačitelji in grabelji zemljskih zakladov. Delo bo težko, zares težko; vendar pa misel na boljše bodočnost premaga vse; da, tudi najkrutejše okove današnjega družabnega reda! Prijetno mi je pri sreči in obide me neka sladka radost," je rekel

Primož polglasno, ozrli se ven v krasni pomladanski dan, "ko se spomnim, da sem tudi jaz posvetil svoje mladeniške leta v prospeh delavskih pravice. Ponosen sem na svoje sinove, ker se zavedajo svojega razreda, ter se bujujejo za interese in skupen blagor delavskih mas..."

"Kot se vmakne zima topli spomladi, kot je po mrzlem deževnem in vetrovnem vremenu zopet lep, vso naravo očarujoče dan in kot se razburkano morje zopet poleže, ter se prijazno zrcali v večernem solneju, prav tako bode enkrat konec današnjih tužnih dni in nastopila bo nova, za ljudstvo vselejša doba..."

"Tudi kapitalizem ni nič boljši! Radi slabega zaslužka in dragine živil je morala delati v tovarni, kjer si je nakopala bolezen, katera jo mi je iztrgala iz rok..."

Dolgo je premišljeval o tem problemu in zrl ven v krasno naravo. Zahajajoče solnce mu je vsipalo svoje zadnje žarke v blede obraz. Večerni mrak je počasi legla na zemljo in z vrtnega drevja se je slišalo petje ptic.

"Oče! — oče! Ali ste nas videli?" se je začel od zadaj krepki glas starejšega sina. Od premišljanja ves zamaknjen Primož se počasi obrne proti svojemu sinu in mu poda roko.

"Da, videl sem vaš spreved in bil sem vesel, tako vesel in zadovoljen. Zavest, da ste vi mladi bojevniki prav tako, če ne še bolj navdušeni kot smo bili mi, me dela neizrečeno veselega. Moja duša je napolnjena z radostjo; v njej prebiva veselo razpoloženje, prav kot v veličanstvenem majnikovem večeru ob zatonu solčnih žarkov. Le tako naprej, sin moj in zmaga bo naša! Premagali bomo v skupni zvezi naše tlačitelje in njih terorizem popolnoma strli, na razvalinah tega pa bomo zidali novo upravo, katera bo ustrežala vsem slojem in narodom..."

Dolgo sta še govorila oče in sin o tem problemu. Oba sta bila enaka v mišljenju in delovanju. Trdno prepričanje se je bralo z njih čela in bistri pogledi so pričali, da imate še dosti energije za nadaljno probujanje delavskih mas iz tisočletnega spanja hlapčevske ponižnosti v novo življenje. Zastavila sta vse svoje moči, duševne in telesne le za probujanje in prospeh svojih tovarišev. Sklenila sta za na prejšnje moči še podvojiti ker sta prepričana, da je to njihova prava pot in da delo rodi neprecenljive sadove med proletarci...

Sin je odšel; Primož je pa še dolgo — dolgo gledal skozi okno ven v krasno naravo... Premišljeval je o raznih naravnih pojavih... in te je primerjal z človeško usodo...

"Zrcalo skebom".

Pueblo, Colo. Glavni stan "W. F. of Miners" poroča: Sledeče pismo nam je bilo priposlano iz Bingham Canyon, Utah, in je obožba človeka, kateri ni izvršil zločina samo nad svojimi tovariši delavci, ampak objednem tudi nad seboj.

Bingham Canyon, Utah. Feb. 28, 1913.

"Skoro bo poteklo pet mesecev odkar sem postal izdajalec svojih tovarišev na štrajku. Jaz in več družih smo bili prvi, ki smo zapustili svoje tovariše v boju za zboljšanje slabih razmer v katerih se nahajalo delavstvo v

tem kraju ter ali opravljati službo garjevca — "skeba".

"Spoznali smo svoje grdo delo in ponižno prosimo da se nam oprostite naše izdajalsko početje napram organiziranemu delavstvu in želimo naj se nas zopet sprejme nazaj v organizacijo, Zagotovimo pa člane organizacije, da ako nam bo še kedaj dovoljeno imeti v posesti unijako člansko karto, da se nikdar več ne lotimo tega ostudnega zločina — postati izdajalec svojih tovarišev delavcev."

Nihče bolj kot jaz ne spoznava, kaj se to pravi biti stavkokaz, ne samo tu, ampak tudi iz mojega rojstnega kraja v Italiji mi prihaja zaničevanje — sramota — postal si izdajalec, Judeš Iškariot svojega razreda. In skoro da slišim svojega malega sinka brbljati — "papa izdajalec".

Nekaj časa sem premišljeval kako je prišlo do tega da moja družina ter znanci in prijatelji vedo da sem postal judež svojega razreda; čez čas pa izvem, da je bilo moje ime natisnjeno v enem italijanskem časopisu ter en istisek tega lista poslan na moj dom, in znaneem in prijateljem.

Ob sprejemu tega lista, moja lastna žena in družina nazvali so me izdajalec in sedaj, spominjajo se me z zaničevanjem, ne samo tu ampak tudi v rojstnem kraju.

Sprašujem se, čemu in zakaj sem se oprijel tega sramotnega dela. Bolj častno bi bilo iti berati, kot odjedati svojim tovarišem njihovim ženam in nedolžnim otrokom; kruh od ust in jih pomagati potisniti jih še v večjo sužnost.

Bofi me ko pomislim, da kadar pride moj sin v Ameriko, zgledevalo se bo na njega in mogoče tudi zaničevalo, in zakaj? Zato ker je bil njegov oče pobegnil iz vrst štrajkujočih delavcev in postal stavkokaz. Dočim, ako bo šel v kraje kjer so delavci organizirani in so primorali delodajalce priznati njihovo organizacijo, prejel bo boljše plače za svoje delo, boljše razmere, in sploh ravnalo se bo z njim kot s človekom in ne kot z nemo živino, in to vse si je priborilo organizirano delavstvo v vstrajnim in solidarnim nastopom — potom svoje organizacije — unije.

Jaz in večina, kar nas je zapustilo štrajkarske vrste in unijo obhutimo dobro naš položaj v katerim se nahajamo, in če nam je še kedaj podeljena prilika postati člani unije, zaprisegamo, da nikdar več ne storimo tega da bi postali protivniki interesom delavstva ter postali priveski delodajalcem in z tem pomagali zrušiti delavsko slogo. Skušali bomo, da svojo krivdo kar največ mogoče poravnamo.

Priznavamo dalje, da smo stokrat večji sužnji kot pa nemi osel, ker on se vsaj tedaj kadar preobloži obrne in da bacia svojemu priganjaču. Mi pa ljudje z človeškim razumom napravili smo ravno nasprotno — imeli smo preveč, pa smo hoteli še več samo da ustrežemo svojim priganjačem. Ko smo zapustili unijo kateri smo prisegli, da jej ostanemo zvesti, in ko smo zapustili štrajkarske vrste, ali smo malo manj kot po kolenih z povzdignjenim rokami do

gati potisniti jih še v večjo sužnost.

Če mi se ko pomislim, da kadar pride moj sin v Ameriko, zgledevalo se bo na njega in mogoče tudi zaničevalo, in zakaj? Zato ker je bil njegov oče pobegnil iz vrst štrajkujočih delavcev in postal stavkokaz. Dočim, ako bo šel v kraje kjer so delavci organizirani in so primorali delodajalce priznati njihovo organizacijo, prejel bo boljše plače za svoje delo, boljše razmere, in sploh ravnalo se bo z njim kot s človekom in ne kot z nemo živino, in to vse si je priborilo organizirano delavstvo v vstrajnim in solidarnim nastopom — potom svoje organizacije — unije.

Jaz in večina, kar nas je zapustilo štrajkarske vrste in unijo obhutimo dobro naš položaj v katerim se nahajamo, in če nam je še kedaj podeljena prilika postati člani unije, zaprisegamo, da nikdar več ne storimo tega da bi postali protivniki interesom delavstva ter postali priveski delodajalcem in z tem pomagali zrušiti delavsko slogo. Skušali bomo, da svojo krivdo kar največ mogoče poravnamo.

Priznavamo dalje, da smo stokrat večji sužnji kot pa nemi osel, ker on se vsaj tedaj kadar preobloži obrne in da bacia svojemu priganjaču. Mi pa ljudje z človeškim razumom napravili smo ravno nasprotno — imeli smo preveč, pa smo hoteli še več samo da ustrežemo svojim priganjačem. Ko smo zapustili unijo kateri smo prisegli, da jej ostanemo zvesti, in ko smo zapustili štrajkarske vrste, ali smo malo manj kot po kolenih z povzdignjenim rokami do

gati potisniti jih še v večjo sužnost.

nasih izkoriščevalcev, ter ga ponižno prosili naj nam vendar puusti, da gremo nazaj, da nas bo še malo bolj kot prej izkoriščal, ktera zahtevo nam je seveda takoj ugodil. Šli smo, ter garali kot muje, da smo ustregli svojem gospodu in za plačilo sedaj za naš tedaj njemu ugajajoč nastop se nam ti vrage rogajo in bijejo norce iz nas.

Prodajamo obiednem svarilo delodajalcem, da sedanji stavkokazi nismo več tako pasje ponižni, do tega so nas pripravili oni sami in da, ko čas pride,, tudi mi lahko napravimo nekaj, kar jim ne bo najbolj povolji in to je, da jim povrnemo milo za drago.

Zapustimo naše skebsko delo ter se pridružimo štrajkarjem in tako pripomoremo delavcem do zmage.

Sedaj tudi razumen kar sem mnogokrat čul od raznih agitatorjev, da mi delavci nimamo ničesar izgubiti kot verige suženstva, pridobimo pa lahko celi svet.

Od danes naprej smo pripravljani, da pomagamo, da zdobimo te okove suženstva. Znano nam je tudi, da ni bil nihče ubit v štrajku izvzemši mi skabje, in dneyno je bil kdo ponesrečen.

Tako sedaj pa rečem "good bye" vsem delavcem.

Mogoče je, da ta človek obžaluje svoje ostudno delo in skuša popraviti kar je zakrivil, toda pregnati ne more iz svojega spomina kar je resničnosti njegovega izdajalstva. Prelomil je svojo prisego, ktero je izovarjal glasno pred vsemi navzočimi tovariši, in po teptal je v blato principe in načela organizacije, ktere je bil enkrat vreden član. Tisti kteri ga poznajo in so ostali zvesti principom in načelom organizacije, bodo vedno z nekakšnim sumom gledali na njega, pa naj še tako skuša popraviti svoj judežev nastop. Nikdar več ne bo imel tistega zaupanja in spoštovanja pri svojih sobratih.

Izdajalec si sam zapleni vso pravico, pričakovati zaupnosti delavcev. In ne samo mu bo njegovo krumirstvo sledilo skozi celo življenje ampak tudi njegovi potomci bod znali o degeneriranosti očeta, kateri je zovrgel vse svojo močtost in svojo čast pogazil pod nogami, samo da je pomagal industrijelnim autokratom v njihovi negramni gonji za profitom, in v boju proti svobodi delavskega razreda.

Charles Pogorelec.

Otresimo se verig kapitalizma.

Ako si ti v službi, bodi svojem gospodarju veren in poslušen, glej da budeš delaven; sploh ponašaj se tako, kakor bi bil ti sam gospodar, dokler ješ njegov kruh.

Ta pesem nam neprenehoma zvoni na ušesa. Ako pa mi malo pogledamo to milo melodijo, bomo demonašili, da je to grda ironija od strani takozvanih naših apostelov. S tem ne mislijo nič drugega, kakor da mi žrtvujemo vse naše moči in dejanja v prid gospodarju, ter da ustvarjamo kolikor mogoče več bogastva, da žrtvujemo se naše telesne in duševne zmožnosti za dobrobit delodajalca.

Ako mi vse to dobro premislimo, vidimo, da se to naravnost protivni najsvetejšim idealom, enakopravnosti in svobodi človeštva, ker nobeden pravi človek neče biti ponižen suženj in lojalen od skrajne meje suženstva, samo v korist in blagostanje gospodarja. Ljudje, kteri so primorani vprašati drugih ljudi, če smejo živeti, niso več svobodni. Ti nočejo biti še bolj podvrženi svojim gospodarjem, kakor vojni vjetniki ali kot vjeti afrikanski sužnji: taki ljudje ne morejo biti nič bolj veseli in zadovoljni, kakor eden ujetnik ali suženj.

Prej omenjene besede bi se morale tolmačiti na tak način: Ako en kupčevalec s sužnji napade tebe in te vjame po noči v fvojem domu, te odtrava od tvoje žene in otrok pa te proda v suženstvo kakšnemu gospodarju in nato ti poje lepo na tvoja ušesa: "bodi lepo lojalen tvojemu gospodarju, ker ti daje kruh..."

Ako bi kdo govoril kakemu črnemu sužnju, kteri je bil vjet v Afriki, ter prodan ameriškim

VABILO NA VESELICO! katero priredi dr. štev. 70., S. S. P. Z. dne 1. maja ob 7 uri zvečer v Slov. Izob. Domu, Dunlo, Pa. z sodelovanjem dramatičnega odseka Slov. Izob. Dr. "Vihar". V SPORED: "V zadnji uri", deklamacija, izjava... "Ne sanjajte!", deklamacija, izjava... "Kmet in fotograf", izjava... "TRJE PICKI", burka v dveh dejanjih se na splošno zahtevo ponavlja OSEBE: Jarm, gostilničar... g. August Samec Špela, njegova žena... g. U. Milavec Krojač... g. Fr. Bavdek Ura... g. L. Zaman Priakov... g. Fr. Kaučič Sodnik... g. Al. Krašna Stražnik... g. Ples I. T. D. IGI SLEDI SALJIV RIBOLOV. PROSTA ZABAVA. PLES I. T. D. Vspored nudi obilo zabave, toraj se vsa društva kakor tudi rojaki v okolici najljubneje vabijo, da se iste udeležijo. Veselica je brez opojnih pišč DAME SO VSTOPNINE PROSTE. VSTOPNINA 50c. Za izvršten prigriček in točno postrežbo bude skrbel ODBOR.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči. "BALKAN" KAVARNA - RESTAURACIJA IN POOL TABLE M. Poldrugáč 1816 So. Centre Ave.

JOS. A. FISHER Buffet Ima za razpolago vsakovrstno pivo, vino, smetke, l. t. d. Izvrstni prostor za okrepčilo. 3700 W. 26th St., Chicago, Ill. Tel. Lawndale 1741

plantažarjem, bi se mu gotovo tak suženj smejal v lice. — Kaj pa je z nami? Ali smo mi kaj na boljšem kot so bili oni črni robovi, ktere so importirali iz Afrike tedanjim kapitalistom? Ali nas ne gonijo z bičem pomanjkanja na človeške tržišča naši domači trgovci suženstva? Ali nas ne pošiljajo na sejme v tuje kraje, tujim kapitalistom!

Toliko je še slabše za nas, ker moramo mi, ravno istim trgovcem, kteri nas gonijo v tujino, še potne stroške plačevati ter na določenem mestu sami za sebe metariti, sami sebe prodajati, dočim so črni sužnji samo lepo čakali na mestu, dokler jih kdo ne kupi. Mi smo v današnji formi suženstva primorani, da letamo za delom od tvornice do tvornice, iz kraja v kraj ter od mesta do mesta, predno moremo za beraško ceno prodati našo delavno moč. Danes kapitalizem ne potrebuje samo naše telesne moči, marveč tudi duševno silo, da se zamore on brezbržno zabavati, ter vganjati razne orgije po hotelih in javnih hišah: doprinašati peklenške pohotnosti nad našimi delavskimi hčerami, sestrami ali celo še nad našimi ženami, ktere so primorane vsled revščine prodajati svoje telo.

V New Yorku je neka bogata 15letna gospica izjavila, da ne more živeti s \$12.000 na leto; dovolilo se ji je \$20.000. Torej kapitalistična "punca" ne more živeti s \$12.000, ravno isti kapitalisti pa nam pripovedujejo, da delavka, ktera je zaposlena v njih prodajalnah, prav lahko živi s tremi dolarji na teden, — to je za \$156 na leto.

Sedaj pa mi delavci — moderni robovi, bodimo samo lepo zadovoljni, bodimo hvaležni kapitalistom, ker nas pustijo živeti; bodimo lojalni, ker jemo njihov kruh. Tako čitamo mnogokrat v pobožnih spisih in knjigah.

Zavedni delavci dandanes čisto drugače mislijo in presoajo, ter pravijo, da ni tako, da moramo biti lojalni, ker živimo kruh naših gospodarjev. Resnično pa je, da mi krvavo zaslužimo naš črni kruh, in tudi pogačo, pečenko ter šampanjec za naše gospodarje.

To vse je božja volja, da smo mi siromaki, oni — tam v krasnih palačah — pa bogatini; tako lepo nam nad ušesa pihaajo duševni očetje. Nasprotno pa mi socialisti trdimo, da smo vsi otroci ene in iste matere zemlje; da nipa človek pravice vladati nad človekom, da nima nikdo prav živeti na škodo družih, ter brat brata izkoriščati.

Dol z meznim suženjstvom Mera je polna. J. Mantony.

AMERICAN LIBERTY PUB. CO., Dept. 149. Box 814. Chicago, Ill.

M. JOVANOVIČ 84 — 6th Str. Milwaukee, Wis. PRODAJA ŠIFKARTE. Pošilja denar po pošti in brojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu. EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

Vojak narodnega bogastva.

Kako si je trgovina osvojila postave.

Postava! — Ali vas ne stresa po celem životu zona, ko ališite to besedo? Sliši se grozeče, mar ne? Da, in kar lahko vrjamate, da je bila namenjena nalašč zato. Zapisano je: "Ne stori tega ali tega. Če ne ubogaš, boš občutil postavo."

So pa tudi neke vrste postave, katere ni zapisal človek in katerih človek tudi ne more izvesti. Te postave so naravne postave, katere se izvajajo same po sebi. Nasprotovanje tem postavam pomeni bolezen, hiranje, smrt. Te postave se ne dajo spreminjati v ljudskih zbornicah, kajti one niso bile sprejete temveč odkrite po človeku. Vsakdo jih iznaide v času svojega življenja. Ne ena človeška postava ni tem postavam enaka. Postave, katere uveljavljajo državni uradniki, so narejene po človeku in morajo biti izvedene po človeku — katere največkrat ne izvajajo nobenih slabih posledic tistim, ki jih najbolj kršijo. Nasprotno, tako dolgo da kršitelj postav ni zasačen, si lahko napravi potom kršenja velikansko premoženje. Nikdar pa se ne izplača kršiti postav narave.

Naravne in pisane postave.

Naravna postava ali zakon, vedno varuje človeško naravo. Naobratno je pa brez pomena po človeku narejena postava, ako si nismo postavili v izvrševanje teh postav zanesljive in poštene ljudi, ki pazijo da se te postave strogo izpolnjujejo.

se ima umoriti in sežgati stara mati glavarja čete, ker je imela neverne oči in škodovala s svojim pogledom. Vse to so bile seveda le domišljije zdravniških mož. Zahtevalo se je na ta način, da je moral mladenič, ki je želel poročiti zdravnikovo hčer, umoriti deset njegovih največjih sovražnikov. To se je najčešče zgodilo, ako mladenič ni ugajal starem zdravniku, očetu zaročenke.

Svetost starinske postave.

Če bi kakšen zdravnik ali duhovnik poskušal s takim humbugom danes, bi ga otroci nagnali z gnjilimi jajci. Ampak v tedanjih časih, je bilo vse sveto, kar je izustil zdravnik. Vse predmete, ki so bili prepovedani dotaknitve, so bili zaznamovani s "Taboo". Zdravnik tedanjih časov je imel izvrstno službo, kaj ne da? Vse ljudi je imel lahko za bedake, samo zato, ker je vedel, da se mu ni ničesar bati. Toda vedel ni niti za las več skrivnosti, kakor njegovi soljudje, ki so živeli poleg njega. Glede vzdrževanja gotovih jedil in pijače, kar so včasih priporočali ljudem, so jim povedali po lastnih izkušnjah drugih ljudi. Kajpak je bilo to umestno za ljudi, ki so živeli pod gotovimi razmerami, da narede postave, da so ene vrste jedi in pijače prepovedane in da je pranje in čiščenje života potrebno za zdravje itd. Ampak v starih časih te vrste postav niso razlagali v šoli, kakor danes, kajti ta-

jo v New Yorku. — Ako bi šel človek danes na vrh največjega hriba in bi ostal tam štiri tedne, pa bi potem ko bi se vrnil, prinesel seboj plošče, na katerih bi bilo nekaj popisane, bi mu niti za minuto nihče ne hotel verjeti, da so mu nosile ptice hrano dokler se je mudil na gori, še manj pa, da so veliki duhovi napisali na table kakšne zapovedi. Če bi kdo danes poskusil, bi tudi njega obsipali z gnjilimi jajci. Če so zgodovinske pravljice iz starih časov resnične, potem so nekatere narodnosti povzele postave iz teh sleparskih metod in bili so poleg še tako bedasti, da so verovali v ljudi, ki so jih naredili.

Preroki kraljevskih pravic.

Pozneje so prišli časi, v katerih so začeli vladati veleogospodje kralji in cesarji. Tudi leti so se sklicevali, da so dobili oblast proglasevati postave od zgoraj — od poslanih njim po velikih duhovih, na enak način, kakor njih predniki, zdravniki, mazači, in duhovniki. Te preobjeste in bedaste kronane glave so vladale ljudstvo z železno roko in brutalno silo na tisoče. Od tedaj so bili oni postava! Te postave so bile najbolj nečloveške. Vzlic temu je ljudstvo proglasilo njih življenje svetim, življenje navadnega človeka pa brez vsake cene.

Prišel pa je čas, ko so trgovci pričeli misliti in se povpraševati, od kod prihajajo te svete in kraljevske postave. Naenkrat so se

šel čas, da vas premagamo mi, trgovci. Od sedaj v naprej bo še dalje več moči v naših rokah, mi bomo delali postave, in sicer take, da bodo nam všeč. Vidite, tako zahteva zakon razvoja...."

Kraljem seveda to ni ugajalo, ali trgovci so jih prisilili k temu. Da je bil ugovor od strani kraljev in še ostalih plemičev, se razume. Rekli so, da so bili kralji in plemiči vedno na svetu in da vedno ostanejo. Prigovarjali so ljudem, da pridejo slabi časi, ako se bo ljudstvo pustilo vladati od trgovcev, češ, da bodo prišli neznosni davki nanje itd. Prerokovali so, da če se to zgodi, bo padla človeška družba nazaj v barbarizem, da bo izgnila vsa izobrazba in civilizacija, da bodo uničene vse stare institucije in da trgovci sploh nimajo pojma o postavah in o vladanju. Skratka: kralji niso hoteli ničesar slišati, da bi bili sami in ljudstvo vladano od velike množine trgovcev, navadnih ljudi, rabljev vse vrste. Ampak trgovci so pokazali kraljem in plemičem, da se svet radi tega ne bo podrl, če ga ne bodo vladale kronane glave. Posebno v tej deželi so trgovci izbaenili Angleškega kralja Jurija z njegovo uniformo vred in proglasili ljudstvo.

Kraljem odvzete pravice.

To se je glasilo zelo ugodno za ljudstvo in vsled tega so takoj pomogli trgovcem premagati kralje. Ali trgovci so imeli v sebi še vedno mnogo starih idej iz časa medicinskih mazačev in začeli so kmalu nato govoriti v duhu zdravniških mazačev: "To je del naše trgovine", so dejali. "Trgovci ni v trgovini za splošne koristi ljudstva ampak za svoje lastne koristi." Vsled tega tudi ameriški trgovci, ko so izbaenili angleškega kralja Jurija iz Amerike, niso dali vlade v roke delavskemu razredu. Ko so očetje revolucije govorili o ljudski vladi, so menili le trgovce, ne pa splošno ljudstvo. Obljubili so in izrekli mnogo lepih reči za ljudstvo, za navadne delavce, resnične pionirje civilizacije, toda starih so zanje zelo malo; največ je ostalo vse le v odmevu praznih obljub.

Trgovci so na ta način dobili v roke moč, katero so imeli preje plemiči in kralji. Ljudstvo, delavno ljudstvo ni postalo enako trgovcem niti v političnem oziru ne, menjali so se samo gospodarji. Mesto kraljev in plemičev so jim nakladali davke trgovci.

Postava in premoženje.

Postavo so naredili trgovci. Ker so bile njih metode v sorodu z medicinskim mazačem iz prejšnje dobe, so jih tudi posnemali, in brž so zaznamovali gotove reči s "Taboo", to je, da so nedotaknjene za ostalo ljudstvo. Ta veliki "Taboo" svetovne trgovine, katere se ne sme dotakniti navadna delavska masa, ker je proglasena za svetost, se imenuje profit. Vsled tega je najboljša vlada, ki si jo zamorete misliti v tej deželi, v sedanjih industrialnih razmerah, le trgovska administracija. Trgovska uprava pa pomeni 99 odstotkov humbuga, 1 odstotek pa sleparije.

Vsak narod, ki je vladan po trgovcih, je vladan za profit trgovcev. V Združenih državah ni v tem oziru nobene izjeme, čeravno se naši trgovski političarji sklicujejo, da so sluge vsega ljudstva, brez razlike razredov ali prednosti.

Postave so sklenjene, da varujejo najprvo profit, in 90 odstotkov ameriškega ljudstva se ne upošteva toliko pred postavo, kakor 10 odstotkov trgovskega profita.

Ustava—moderni malik.

Sporazum, potem katerega je ameriško ljudstvo sklenilo vladati samega sebe, se imenuje ustava. Splošno se smatra ustavo za vsakega kot nekako garancijo za svobodo, enakopravnost in bratstvo. V resnici je pa dokument, ki veže ljudi, da služijo le za koristi ameriških veletrgovcev — za njih sveti profit. Vse govorenje in hvalisanje o svobodi, enakosti in bratstvu, kakor tudi o svobodni priliki postati bogat itd., s čemur je še ta dokument zabeljen, je napačna past, patentirana po vzoru starega medicinskega mazača, ki je skušal vedno izpustavljati ljudi v temo.

Delavcev se ni nikdar vprašalo za sprejetje tega — takozvanega sporazuma; ta družabna pogodba — revolucionaren dokument — ne vsebuje ne enega podpisa delavcev, nikogar od delavstva se ni vprašalo za svet, ko se je podpisal. Naobratno: usmiljena je bila vsemu ljudstvu na tak način, kakor so svoječasno usiljevali razni plemiči in kralji. Cela stvar je le nekaj sporazum z vsevrstnimi biznismeni, kateri jih varuje, da zamorejo nemoteno ropati delavske sloje, potom postavne trgovine.

Delavec nima pravice, razuntiste, ki si jo pribori potom svoje organizirane moči.

Proglas neodvisnosti pravi, da so vsi ljudje rojeni enako in da imajo vsled tega vsi enake pravice do življenja, svobode in hrepenenja po sreči. Toda postava Zdr. držav ne varuje delavne moči napram trgovcem. Z drugimi besedami: človek ni enakopraven pod ustavo Zed. držav. Pravice delavcev ne doprinašajo nobenih koristi trgovcem. Razred trgovcev ima take predprave, kakor so jih imeli svoječasno kralji in plemiči.

Teorija in praksa.

Ustava Zdr. držav jamči svobodo govora. Ali v praksi skušajo trgovci vsakemu delavskemu govorniku preprečiti svobodo, ki bi utegnila škoditi njihovemu dobičku. Ustava jamči svobodo sestanka, toda če trgovci iznajdejo, da bi bil dotični sestanek v škodo njih interesom, gledajo, da shod preprečijo s silo. Ustava jamči, da ima vsako obsodbo izreči porota in da v slučaju nepravilne aretacije država nosi posledice, — ampak prakticira se, da trgovci in podjetniki imajo popolno pravico vtakniti delavca v ječo brez kakšne obsodbe, odreči mu bond in vse pravice do višjih oblasti, kakor jih tolmači postava, in obsoditi ga za izbranih prototniki in krivimi prisegami.

Vse to se vrši ne z zaroto onih trgovcev, ki so izvršili revolucijo, ampak pod pritiskom nastajajočih industrialnih razmer, katerih ne razume in jih ni vstanju obvladati noben trgovec.

Razvoj industrialnih razmer so provzročili trgovci industrialne in politične vladarje. Vsled tega je tudi logično, da ostanejo le-ti tudi industrialni in politični gospodarji in bodo vladali v korist svoje trgovine.

Program delavskega razreda.

Ako delavci verujejo v ljudske vlado, vlado ljudstva za ljudstvo, ne oziraje se na razrede, ostane samo ena pot do take vlade:

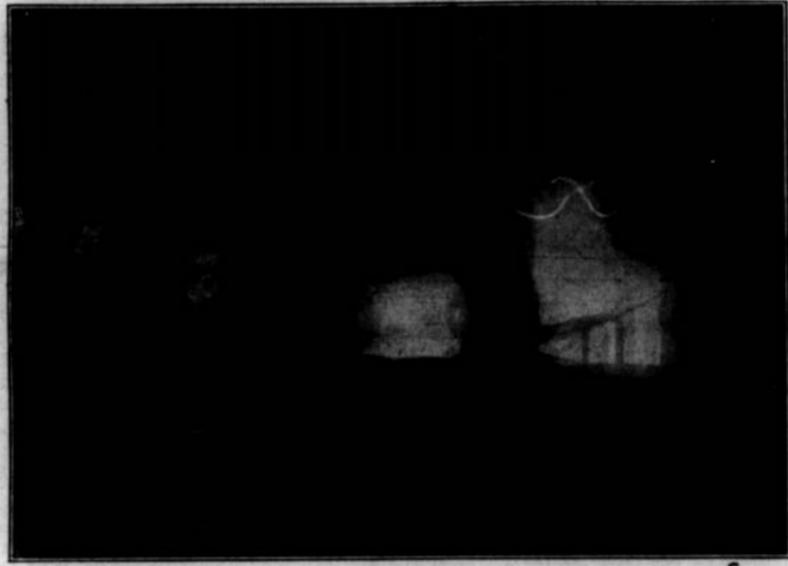
Delavci morajo storiti s trgovci to, kar so trgovci storili v času revolucije z angleškim kraljem Jurijem in njegovimi plemiči: Vzeti morajo industrialno in politično moč trgovcem in podjetnikom in jo izročiti delavnemu ljudstvu.

Druge poti ni.

Vse to se da napraviti mirnim potom — potom politične institucije, ki je danes v veljavi. To bo revolucija, ampak v tem smislu, kakor so jo vršili trgovci nad kralji in plemiči, — ne bo pomenila eksekucij in civilne vojne. Vas te pomeni gospodarsko in politično izobrazbo delavskih mas, katere bodo dokazale, da so one istotako zmogljive voditi in upravljati industrijo, sploh vladati samega sebe, brez kakšnih bosov, ki bi jim predpisali, kako je treba delati in kako živeti.

Natančneje o tem pa se ljudstvo izobrazuje v socialistični organizaciji. Vsakega zavednega delavca je torej dolžnost, da postane član socialistične stranke. Prevel F. Godina.

V Ameriki sta dve vrsti potepuhov: eni ki imajo in drugi, ki nimajo. Potepniki, ki imajo, potujejo v privatnih vagonih, bogate preskrbljeni z jedili in pijačami ter s strežaji. Potepniki, ki nimajo, potujejo pa v odprti tovrstni kari, na premoagu ali rudi, a krepčajo se pa na kakem dvorišču z odpadki če jih dobijo. Delavci hranijo, oblačijo in omogočajo klatenje križem dežele obojim potepuhom. Razlika je le ta, da potepuhi, ki imajo, delajo delavcem več stroškov in težje se jih je odkrižati, kakor pa potepuhov, ki nimajo.

Pri plavfih.

Ako napr. človek živi popolnoma osamljen, ne potrebuje nobenih od ljudstva sprejetih postav za regulacijo svojega življenja. Če krši zakon narave, tedaj škoduje stem le samemu sebi. Postave, ki jih imajo mogoče ljudje izven njegove osamelosti njega ne zadevajo in mu jih ni treba upoštevati. Za primero bi lahko navedli Robinsona Crusea, ki je živel na samotnem otoku, daleč proč — ločen od ostalega sveta. Toda ljudstvo ni Robinson Crusea. Može in žene, ki žive skuno, morajo imeti nekakšen sporazum, po katerem ima biti urejeno njih skupno življenje. Pri tem pa pridejo do zaključka, da potrebujejo postave.

Kako so bile narejene prve postave.

Bili so časi, ko so človeške — to je po človeku narejene — postave stale visoko na človeškem, skoraj v primiri s postavami narave same. V starodavnih časih, ko je ljudstvo živelo še v temi in divje življenje, so se delale postave na dva načina. Može in žene so se zbrali okrog šotorov in ognja in so ugibali, da kaj ukrenejo. Ali tedanji zdravniki, pozneje imenovani duhovniki, so raztolmačili, kako so tedanji zdravniški mazači varali ljudi, smešno. Ti ljudje so si izmišljevali vsakovrstne domišljije, kuhali so povsodi na drobno sesekano meso in govorili nerazumljivo besede ter obračali oči proti nebu, a zajedno izjavljali, da se jim ravnokar veliki duhovi zapovedali, da prekličejo novo postavo. Navadno so bile te nove postave take vsebine, da so tirjale od ljudi, da grede osedom pokrasti živino, ali pa da

krat ni bilo šol. Ta zdravniški mož se je samovoljno proglasil učiteljem in je vedno trdil, da so te postave zapovedane od velikega duha in njemu poslano, da jih raztolmači svojim sozemljanom.

Naobrazba in podrejenost.

Taki medicinski mazači so danes pri ljudstvu poznati kot sleparji. Vsi dobro vemo, da niso imeli nobenih brezličnih zvez s temi duhovi. Razumljivo je, da so lagali samo zato, da so jih ljudje ubogali in poslušali. Izprevideli so namreč takoj, da bi jih ljudstvo bolje ubogalo, ako se sklicujejo na velike duhove in da bodo za vsako nepokorščino dajali odgovor velikim duhovom. Da je bila to sleparija, se razume samo po sebi. Dobro in koristno za ljudstvo je bilo, dokler je ta zdravnik priporočal zmernost, katera je preprečila bolezen, smrt, muke in druge nezgode. Slabo pa je bilo takoj, ko je tak medicinski mož proglasil kako postavo, ki je koristila le njemu, a škodovala ostalim ljudem. V tem tiči nevarnost neizobrazbe, ki je navezana na podrejenost — milost in nemilost medicinskega mazača.

Vlada duhovnikov.

Samoumevno je, da so tedanji takozvani zdravniki vporabili svoja sleparska sredstva v svoje lastno korist, kolikor se je le dalo. In kadar so se sešli poglavarji čet, so stikali glave skupaj in računali, kaj naj bi ukrenili, da bi jim ljudje bolj verjali in da bi stvar prinašala še več bogastva v roke mogotecev, ne oziraje se na to, da so poleg prizadetih može in žene v svojih četah. "Taboo" biznis je postal gnjil, kakor pravi-

zbrali skupaj in se o teh rečeh posvetovali. Prišli so do zaključka, da beseda kralj ne pomeni nič drugega, nego prebrisanega ljudskega sleparja. Na Angleškem in na Francoskem, kakor tudi v drugih evropskih državah so trgovci prvi pričeli kršiti te svete, kraljevske postave. Kralji, ki so se upirali samovolji trgovcev, so prignali k velikim drvenim čokom, kjer so jih obglavili z guilotino. (Guilotina je sekira, s kakršnimi so sekali glave zločincem, sploh ljudem, ki so bili obsojeni nas mrt. Prvi je uvedel to morilno orodje doktor Antonie Louise leta 1792 na Francoskem.)

Trgovci na vrhuncu.

"Vse to vaše prerokovanje svetih pravic, je prazna domišljija vaših glav" — so rekli trgovci kraljem. Mi vemo prav dobro, kako in od kod izvira vaša moč vladanja, proglasevanja postav, nakladanje davkov na našo trgovino, katero ste tako dolgo povečevali, da nam ni ostalo ničesar za naše delo in trud. Dajati smo vam morali polovico in pozneje celo tričetrtine naših izdelkov. Vi ste si najeli pustolovec, jih oborožili, imenovali jih vojsake ter jih navduševali za povzdigo na drugem svetu, prirejali ste tepež, vojske na svoje sosede itd.

Plemstvo, ki je imelo večjo armado in več denarja je premagalo svojega sosedo in samega sebe postavilo na tron. Dolgo časa se je prištevvalo kralje kot prve poglavarje nad vsemi plemiči in edini oni so bili enakopravni plemičem v njih poslovanju. Vi ste premagali vaše sosede — plemiče in posetnike. Na ta način ste si pridobili večjo moč. Sedaj je pri-

VSAKATERI SE BOJUJE ZA

10 ZA 5c

NEBO

CORK TIP

CIGARETE

Vsaki prodajalec proda več

NEBO CIGARET vsaki dan.

LOXOL

PAIN-EXPELLER

ALCOHOL 40% FAIRHARTER & Co NEW YORK

RHEUMATISM

Zoper zobobol si nabavite steklenico pristnega Richtera-jevega Pain-Expeller ter se ravnajte po navodilih na zavoju.

Revolucija v preteklosti in v bodočnosti. Spisal Etbin Kristan.

"Navada je železna srajca" — navada je velika moč in naredila je da dandanes vendar ne poblede vsa lica in se ne trescejo vsi ušeski, ako se kdaj in kje izrečeta besedici "socialna revolucija." Seveda s tem ni rečeno, da je razumevanje bistva takih revolucij povsod pridobilo prosto pot. Ljudje tudi brzojavljajo, poslužujejo se telefona, vozijo se z elektromotornimi vozovi, razsvetljujejo elektrini svoje stanovanje — in vendar nimajo niti pojma o bistvu elektriciteti, pa se tudi ne brigajo za to. Socialna revolucija — to je bilo že tolikokrat slišati na shodih, da fraza v lenih možganih ne izlupi nobene misli več. Če pa že pride kdaj stvar v pogovor pri večernem pivu, tedaj je lahko opaziti, da tiči v glavi dobrega meščana še vedno staro neumevanje in v srcu stari stud pred revolucijo sploh. In zelo zadovoljen je, ako tedaj kdo označi revolucijo delavcev za pravilico ter opozori, da bi se vsak nasilni korak delavcev ob sedanji vojni organizaciji in orožni tehniki v najkrajšem času zadušil v krvi.

Ako sliši besedo "revolucija", si ne more kratko misleči filister sploh nič drugega predstaviti, kakor krvavo vstajo z barikadami in topovi, z ljudskimi trupli na svetilničnih kandelabrih, eventualno še z dinamitskimi bombami in s petrolojem. Kakor ne ve, da je z vsem svojim načinom mišljenja in čutenja plod razmer, si tudi ne more razjasniti, da tudi revolucije v njih bistvu in v njih oblikah vstvarjajo razmere. Diferencirati sploh ne zna. Ali če bi bil tudi najhujši prekucljivec, ima vendar samega sebe za silno miroljubnega, in tak je končno res na svoj način. Za to ne mara revolucij in zelo prijetno mu je pri duši, da ima njegova država policijo in orožnike, solnike in vojake, ki bodo že onemogočili revolucijo.

Za delavnega človeka, katerega njegov položaj ne dovoljuje tope malomarnosti, ki pa svojega časa tudi ne more tratiti z megljenimi fantazmagorijami, dobi beseda seveda čisto drug pomen, ki je s plitvo filozofijo Ben Aki-bovo v popolnem nasprotju. Panta rei — vse teče; ta resnica grškega modrijana, s pozitivno znanostjo tisočkrat dokazana, pokaže modernemu delavcu, da mora smatrati razmere, ki ga danes obkrožajo, ki so ga naredile takega, kakršen je, samo za mimohodno postajo v toku od vsega začetka se vršičih in nikdar ne končanah revolucij. Nauči se spoznavati, da je v večnem strujenju stvari revolucija tisto kar ostaja, neminljiva kakor snov, iz katere se sezidan svet. Ali kakor menja snov v neskončni vrsti svoje oblike, tako se izpreminja tudi revolucija; večna je; motor je vsemu življenju, ki pomeni večno izpreminjanje. A kakor sama v velikem in v malem izpreminja vse reči, stopa tudi vselej, kadar se prikaže, v novi postavi pred nas. Razlike niso vedno velike; lahko se pač zgodi, da menimo v njej spoznati staro znanje, ki je navidezno svojim predhodnicam enaka v najmanjših potezah. Dozdevnost vara; z natančnejšo preiskavo doženemo, da ima vsaj na obliki nove posameznosti. Ali če so bili preobrati, ki jih je izvršila, tedaj je bila izpremena obratna; v novih razmerah, ki jih je povzročila, se je morala sama izpremeniti; ako je skovala novo orožje, se ga je morala tudi sama posluževati. In tako morajo biti tudi izmed revolucij današnjih in nekdanjih tudi bistvene razlike; svojega smotra se zavedajoča prekucija modernih delavcev mora biti drugačna kakor Spartakova suženjska vstaja v starem Rimu ali pa nemški in slovenski kmečki punkti v srednjem veku. Celo kak-

šna politična revolucija v absolutistični državi sedanjega časa bi morala pokazovati znatne razlike napram enaki revoluciji v preteklosti. Tako n. pr. ni mogoče primerjati revolucionarnega gibanja v Macedoniji niti z zadnjo poljsko vstajo, še manj pa s takimi pokreti iz starejših časov.*)

Revolucije so bile pač vedno prepovedane in so tudi sedaj. Poizkusi, izvesti pravico na revolucijo iz takozvanega naravnega prava, so končali tako klavrno, kakor izmučene definicije bajnega naravnega prava samega. V praktičnem življenju gre pač mnogo bolj za razmerje sil, kakor za iluzionistične pravne moči, in pozitivno pravo ni nič drugega, kakor uzaknjena moč. In tako bi bilo zelo komično, ako bi vladajoči vladanim dovolili, da se amejo puntati proti njim. Revolucija je čisto logično prepovedana in juristi imajo prav. Nezakonito sredstvo ostane vedno. Ali to je ravno bistvo revolucije, da odpravlja eno zakonitost, pa jo nadomešča z drugo. In vprašanje ni, ali je dovoljeno ali prepovedano, temveč ali je uspelo in more li se vzdržati. Ako se lahko potrdi zadnje vprašanje tedaj je prejšnja krivica postala pravo, ki bo s svojega stališča zopet imenovala revolucijo neopravičeno.

Toda prepovedane ali ne — revolucije so se vršile v vseh doбах in skozi vso zgodovino človeštva se vleče kakor rdeča nit vrsta revolucij. Pogoje za to je človek prinesel s seboj na svet, združujoč v sebi od nekdanj željo za stanovitnostjo svojih razmer s hrepe-

nenjem po njih zboljšanju — potrebo miru z nezadovoljnostjo. Za delo brez počitka je ravno tako nesposoben, kakor za nepretrgan mir; gibanje in počivanje sta mu potrebšćini. In v tesni zvezi s tem stoji nagon, ohraniti si življenje pa ga uživati. Prvi zahteva gibanje in delo, drugi gre za mirom. Bojuje se in deluje, da bi dosegel, kar se mu zdi potrebno, kadar doseže, si hoče zavarovati pridobito. Razmere, ki si jih je ustvaril, utrdi kakor zna, pa se posveti uživanju. Ali potem pridejo drugi. V teh razmerah ne najdejo zadošćenja svojemu koprnenju; čuti se izobčene od uživanja; "najboljši vseh svetov" jim je slab svet; ker jim mir še ničesar ne ponuja, se začno gibati, pospešijo gibanje — vztrajnost in gibanje zadeneta drugo ob drugo, revolucija je tu.

Karkoli je človek kdaj podvzel, imelo je vselej materijalen povod, in zavedni ali pa nezavedni smoter mu je bil izboljšanje položaja. Dokler mu je stala samo priroda nasproti, se je bojeval z njo in z njenimi silami. Ko pa se je začela vrstiti njegova lastna družba, ko je ta proces dovedel do razdelitve po razredih, do etabliranja vlad in do ustvarjenja služabnosti, so se morali tudi v človeškem sorodstvu izločiti nasprotni interesi ter izzvati boje. Ako so srečni posestniki zadovoljni s konkretnim položajem, pa so želeli, da ga ohranijo. A drugi, ki še niso prehodili navzgor držeče poti, ali pa ki so bili potlačeni v nizavo, niso mogli imeti zadovoljnosti posejdujočih; kar je bilo, ni moglo biti zanje ideal. Taka nasprotja, ki so bila posledice dogodkov, so morala postati zopet vzroki, pa pripraviti, dozoreti in priversti nove dogodke. Iz takih razmer so izvirale socialne revolucije, ki igrajo v vrsti zgodovinskih preobratov najvaž-

nejšo vlogo. Da, razvrstitev družbe v razrede, med seboj različne po posesti, torej tudi po pravici in po moči, je povzročila, da je vsak preobrat zadobil socialen značaj, tako da so na primer tehnična gibanja, iznajdbe in izumi socialno delovali ter povzročili družabne revolucije velikanskega obsega in globočine.

Socialna slojevitost posedujočih in neposedujočih vladajočih in podložnih seveda ni morala imeti neposredne revolucije za posledico. Dokler je tako razmerje znosno, deluje zakon teže tudi v zapostavljenih razredih. Ali kadar postane razvoj v razmerju moči bolj občuten, kadar se prepadi razirjajo, kadar privilegij na eni strani, brezpravnost pa na drugi naraste, kadar se pritisk poveča, takat mora slediti ekspanzivno stremljenje, in vedno obstoja meja, ob kateri mora tlak brezpogojno izzvati protitlak. Vsaka razredna družba pa nosi v sebi kal revolucije, ker je poostrenje nasprotij v razredni razvirnosti nezogibno, kar materijalistični študij zgodovine solnčnojasno dokazuje.

Pojačanje pritiska do resnične ali dozdevne neznosnosti je bil in je vedno prvi povod za revolucijo. Poostrenje nasprotij je njena pravica. Da izbruhne, povzroči potem lahko malenkost. Kako pa se potem revolucija uprizoni, izvede, kako se zatolče ali kako zmaga, kako izrabi svoj uspeh in kako si ga zavaruje, to je tisočkrat različno in odvisno od časa in od njegovih razmer in ljudi. Despacijo zadnjega rimskega kralja je čutil ves narod; ali gotovo ni bil Tarquinus Superbus edini zatiralec v Rimu. Patricijsko moč so čutili plebejci kot nič manjše breme; nič manj trda, kakor robota, ki jo je zahteval kralj, ni bila odvisnost prostakov od aristokratov. Ali nad ljudstvom kakor nebesa

zvišeni senatorji so grenkeje čutili kraljev absolutizem; bolj so se zavedali nasprotja, njih duševne kvalitete so bile večje, njih volja močnejša; njim se je zdela kraljevska moč neznosna. Samo patriaciji so takrat mogli narediti revolucijo, in ko je prišla priložnost, so jo naredili — seveda po patricijsko. Narod ni mogel biti nič drugega, kakor orodje v rokah patricijev, in ko je bil odpad od kralja izvršen, se je odrinilo orodje, vodje gibanja pa so uredili nove razmere po lastnih potrebah, tako dobro kakor so znali. Ustanovili so republiko; ali ne republiko naroda, temveč patricijsko in v novi ureditvi je že tičal vzrok, ki je z železno nezogibnostjo moral izzvati konflikte, pa jih gnati do besnih bojev in postriti do revolucijskih učinkov.

Ako pa se revolucija patricijev proti kralju lahko imenjuje nekrvava, tedaj to gotovo ni bilo ležerje na tedanjem času in na miroljubnosti rimskih aristokratov, temveč na ugodnih okolnostih, ki so naredile vojsko voljno napram patricijem, tako da je bila izvršitev mogoča brez meča. Take pa so bile razmere redkokedaj, k večjemu pri "revolucijah palače", ki so vsled nezanimanja širših slojev prostorno omejene in provzročile oreobrate z malimi žrtvami.

Ako se hoče priti na jasno glede izpremembe revolucije tekom časa, se je treba spomniti na zakon, ki si je priboril v naši dobi zlasti na polju prirodoslovnih znanosti najsijajnejše priznanje: Na zakon razvoja. Naj se tudi zdi, kakor da bi bila revolucija nasprotje evolucije, tako da se prvo navadno smatra za zanikanje druge, je vendar nasprotno resnično, da so revolucije samo vozli v niti razvoja. Ako bi se spravile vse revolucije svetovne zgodovine v vrsto, pa bi se preiskale z njih vzroki, premotri-

Čista, zdrava kri je podlaga našemu zdravju

Spomladanske bolezni.

Za čiščenje krvi rabite Severov Kričistilec

Na spomlad je vaša kri v najslabšem položaju in polna nesnage, pokaže se v kožnih boleznih in izpehljih po raznih delih života.

Severov Kričistilec

se tople priporoča v takih slučajih. Odstrani vam kožne izpehljaje, srbečino in oteklino; okrepeča in izboljša celo telo, prežene vse nečiste stvari ven iz krvi, stem naredi konec vsem občutkom oslabelosti. To je mirni tonik in se priporoča kot najbolje spomladansko zdravilo.

Srbeča erupcija

potrebuje notranje zdravljenje s Severovim Kričistilecem in ravno v tistem času potrebuje takojšnje pozornosti od ozunaj. Rabiti bi se moral dobri, zaneslivi in efektivni "ointment" da bi odstranil srbečico, ki je združena z mnogimi kožnimi boleznimi, — bule, ogre, uljeta, oteklino in žive rane so vse posledica nečiste krvi.

Severov kožni Ointment

je idealno zdravilo, močno in antiseptično, dobro in blagodejno. Izkazalo se je najbolje za gori imenovane kožne bolezni. Njegova akcija je mila in brez nemirnosti. Cena 50 centov.

Ako ga ne dobite pri vašem lekarnarju, pišite nam, poslali ga bomo takoj po sprejetju cene.

Veliko jih je ki so rabili ta "Ointment" in nam poslali pisma polna odobravanja, sprosnjo, da jih objavimo v korist drugim. Čitajte sledeče:

W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa.
Gospod:—Kupil sem Severov kožni "Ointment", ki mi je bil priporočen in za katerega se vam lepo zahvalim, ker pregledal mi je srbečo erupcijo skoraj popolnoma takoj prvi teden po rabi istega. Zahvaljujem se vam za to Ointment in ostajam.
Vaš odkritoročni Adam Wolak, Box 8, Rockfall, Conn.

Cena \$1.00 v lekarnah. Ako jih nemožete dobiti pri vašem lekarnarju obrnite se direktno na nas. Po sprejetju \$1.00 jih pošljemo poštne prosto na vsak naslov. :- :-

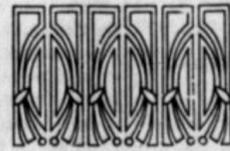

Čitajte eno iz med mnogih pisem, ki nam prihajajo dnevno od tistih ki rabijo to zdravilo. Čitajte kaj govore glede tega zdravila.

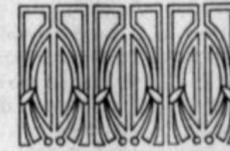
W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

Gospod: Po Vašem navodilu sem kupil Vaša zdravila, rabil sem jih tri tedne. Severov Kričistilec je posebno dobro zdravilo. Pomagalo mi je odstraniti erupcijo, katera me je vedno nadlegovala. To pismo zamorete objaviti za v poduk drugim o Vašej izvrstni preparaciji, katera pripomore trpečim do njih popolnega zdravja. Joseph Krnsky, Chicago Beach Hotel, Chicago, Ill.

V slučaju bolezni zanesite se popolnoma na Severova zdravila.

So tudi druga Severova zdravila ki se prodajajo v mnogih lekarnah po celem državi. Uprasaite za Severova zdravila in ne vzemite družih. Ako ih nima vaš lekarnar in mi pošljemo direktno na vsak naslov po sprejetju denarja. Naročila za \$1.00 ali več pošljemo vožnino prosto.

Kožne bolezni

Veliko kožnih bolezni bi se preprečilo in veliko bi se jih odstranilo, ko bi imeli bolj natančno pazljivost za čistost prizadetih udov. Tukaj je kjer ima antiseptično milo za vršiti svojo nalogo.

Severovo zdravstveno kožno milo

je izvrstno, čisto in antiseptično milo za v toilete, kopalne sobe in za briti. Najbolje za preprečitev in odstranitev kožnih bolezni, grdih erupcij, ran, srbečice, pokanje rok in drugih kožnih bolezni. Neprekošno za kopanje otrok. Cena 25 centov.

Ako jo ne dobite pri lekarnarju v vesem mestu, pišite nam. Pošljemo jo na vsak naslov po sprejemo svote.

Da vam pokažemo kaj vse je že to milo naredilo v preteklosti in kaj vrši v sedanjosti, kvoteamo eno iz med mnogih pisem, ki jih prejmemo dnevno:

W. F. Severa Co., Cedar Rapids, Iowa.
Gospod:—Imel sem erupcijo po telesu. Po navodilu sem rabil Severovo zdravstveno kožno milo pri kopanju in umivanju. Po kratkem času je erupcija prenehala popolnoma. Zahvalim se za Vašo Zdravstveno kožno milo, za katero sem prepričan, je dobro milo za vse imenovane stvari, ki so oglašene.
Joseph Dobrovolski, Lesterville, S. D.

W. F. SEVERA & CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA.

le njih priprave, neposredni povodi, njih dejstveni začetek, izvedenje, zmage ali porazi, uspehi in njih zavarovanje, pa potem posledice, tedaj bi se lahko napisala knjiga o evoluciji revolucije. Tu di tu se ne bi našla popolna ravna črta, kakor v vsakem razvoju, bi se tudi v tem opazili atavistični zapadi. Ne le, da slede revolucijam reakcije; velikim pokretom s premišljenimi načrti, jasnimi cilji in sredstvi, ki so bila za odnosni čas najmodernejša, so sledile brez glavno izvedene, sušne vstaje brez načrta in cilja. Kakor zgodovina človeštva, njegove družbe in njegove kulture, pokazuje tudi revolucija v svojem razvoju semintja križem vodečo črto. Pri vsem tem pa je vendar razvoj, vodeč od nižjega k višjemu, od primitivnega h kompliciranemu, od malega k velikemu, od surovega k plemenitemu — ravno tako, kakor razvojna črta človeštva.

Ako so se posluževale revolucije v začetku najsurovejših sredstev, so si revolucionarji tekem časa prilastili najboljše orožje, kar jim ga je bilo na razpolago in kar so ga mogli doseči. Ako so šli v srednjem veku nemški kmetje, češki Taboriti, hrvaški in slovenski tlačani s kosami in s sekirami v boj, pri čemer so se pač skušali polastiti tudi nasprotniškega orožja, je mislilo ljudstvo v veliki francoski, v nemški, v avstrijski revoluciji najprej na to, da naskoči arzenale in skladišča orožja, da osvoji topove in puške.

Ako je bil v prvoletnih časih smoter uničenja vedno jasen, pravi cilj pa kalen, ali pa ga sploh ni bilo, se je to pozneje boljbolj izpreminjalo; revolucije so postale zavednejše, volja bolj določna, uničevanje se je potiskalo bolj in bolj v ozadje, ostajalo je le še kot sredstvo za doseg smotra, nadenj pa se je postavljali višji cilji. In v noyem času so delavci spoznali, da uničevanje sploh ni nezogibna potreba revolucije, in pozitivni moment je dobil večjo veljavo od negativnega.

In sedaj stopa revolucija v dobo univerzalnosti. Ne bolj enostavne, ampak bolj sestavljene so razmere od dne do dne, vzlic temu pa jasnejše. Od dne do dne postaja očitnejša zveza posedujočih, ki jih združujejo enaki interesi; ravno tako se pokazuje bistreje skupnost brezposelnih. Strože se loči vojska od reakcije od vojev revolucije, in ves svet razpada, v dva tabora. Posamezni boji krajevne značaja, ki se vodijo zaradi dnevnih ciljev. Izgubljavajo pomen vzprieo milionskega gibanja celega razreda, ki mobilizira svoje bataljone po vsej zemeljski obli. Napočil je čas velike revolucije; Revolucija zaradi revolucije. Večina je dosegla najvišjo stopnjo doslej mogočega razvoja. Malo je postalo veliko v vseh rečeh: veliko v vseh predpostavah, veliko v spoznanju, veliko v močeh, veliko v cilju. Vsi posamezni revolucionarni dogodki postanejo same epizode vpricho re-

čjo duha. Surovi sili zadá smrtni udarec; revolucije bodočnosti bodo po vsem, kar je mogoče predvideti, naj se glasi to še tako protislovno, mirne revolucije.

Zakon narave.

“Da iz malega raste veliko! zakon narave je tak.”

Vsaka stvar v naravi, bodisi mrtva ali živa, ima svoje zakone, svoje postave, na podlagi katerih se razvija in svoji obliki primer- no tudi vedno spreminja. Ni je stvari v naravi, ki bi bila vedno enaka, bodisi v rudninstvu, rastlinstvu ali živalstvu. Kamenje in različne rude nastajajo in se formirajo po sebi lastnih postavah v zemlji, spreminjao se vedno v svojih oblikah, spreminjao se tudi po stanju, kateri jim je mehkejši ali pa trši. Kak razloček med navadnim kvarcom in žlahtnim demantom! Rastlinstvo zopet zahteva svoj živež iz zemlje, zahteva svetlobo od sonca, zahteva zrak od narave; na podlagi teh zakonov torej zamore narava razviti. Tudi živalstvo potrebuje vse od matere narave, da se zamore boriti za svoj obstanek. Kdo udahne psu misel, da mora čuvati hišo in da se mora postaviti v bran za svojega gospodarja, ako ne narava sama! Kako more divji kozel naznaniti svojim tovarišem in tovarišicami pretečo

stokrat, proizvajala nam bode vedno le snov; seveda v drugačnih oblikah. Ker nam pa naravni zakoni ne morejo ustvarjati duhov in čeznaravna bitja, nam tudi ne morejo dokazati eksistence Boga, ne morejo nam dokazati eksistence duše, pač pa ravno nasprotno.

Seveda si bode tukaj pač marksiko mislil, saj vendar ni narava ustvarila boga, temveč bog naravo in vse kar v njej živi in lazi, toraj le iz nadnaravnih stvar- rij lahko proizvajamo naravna bitja, in vse zemeljske snovi.

“Prov dob'r's'jo pogruntov”, biti rekel slovenski kmetič; toda povedal ti bode le teh par besedi- dij in obmolknil. Človek se pač ne sme zadovoljiti s to pohvalo, temveč zahtevati dokazov. Le počasi, saj nam ni potreba da- leč iti.

Odprimo zgodbo sv. pisma. Na prvi strani se čita: “In Bog je rekel: “Naredimo človeka po svoji podobi!”

Bog je torej ustvaril človeka po svoje podobi, po svoji obliki. Ali pa ni človeško telo iz snovi? Ali je človeško telo popolno? Je-li jednako? Je-li Zulukafer ali Evropejec, je-li Indijaneec ali Eskimos podoba božja? Katerega iz med teh je ustvaril?

“Contieure omnes” — Obmolknite, rekel je Vergil v drugi knjigi Eneide, predno je popisal boj pri Troji.

Človeška telo je iz snovi, toraj ga ni proizvedlo duševno bitje. Na vsak način je mogla toraj narava sama zbrati skupaj svoje celice in tako formirati neko živo bitje iz katerega se je tekem časa razvilo človeško telo do današnje oblike.

Človeško telo ni popolno. Če pa ga je ustvarila popolnost sama, kajero popolnost imenujete boga, mogla bi ga bila ustvariti po svoje podobi, torej popolnega.

Trhlena jablana nam ne more dati svežega in lepega sadja, bolna mati nima zdravlega deteta; to so naravni zakoni. Ako pa u- gledaš tam na planinah čvrstejša in čiliga kozliča, gotovo mu je bil oče zdrav in čil kakor divji kozel. Ni-li to v naravi?

Nepopolnost človeškega telesa pač nikdo zanikati ne more. Opa- zujmo naše življenje od zibel do groba! Nežno je sicer otročje telo v zibelki, toda brez pameti, brez razuma, brez razsodka. Le kar otrok vidi si poželi; z jokom in krikom, s smehljajem in radostnim obrazom nam zamore naznanjati svoje občutke. Sluh nje- gov še ni razvit, jezik še zamotan. Naravnih snovij potrebuje torej otrok, da se zamore razvijati nje- govo telo, in s telesom vred nje- ga organi, in z organi njegove raz- zum. Ko doseže polovico dobe člo- veškega življenja, doseže pač zre- lostno dobo, toda nikakor ne po- popolnost. V starosti pač zopet po- lagoma ga zapuša vid, polagoma sluh ginevajo mu moči, pamet in razum; jednak je zopet otroku v zibelki. V večni zemlji pak je nje govo telo črv.

Ljudje si tudi niso vsi jednaki. Vsaj imamo vendar ljudi bolj ali manj izobražene, bolj ali manj močne narave, večje ali manjše postave. Če jih je pa ustvaril bog sam, bi si morali biti vendar vsi jednaki; vsaj je oslica zopet mati osla, ki vsi jednako rigajo. Ker se pa toraj človeško telo v vseh stadijah življenja svojega tako različno spreminja nikakor ne more biti popolno, ker popolnost, ako hoče biti popolna, se ne sme in ne more spreminjati.

Toda bog je pa ustvaril temu telesu neumrjočo dušo, kaj ne res? Da, dragi prijatelj, zopet smo tam kjer ni muh. Vzemimo, da je bog ustvaril dušo. Torej mora biti potem telo mrtva stvar, in le duša ima življenje, razum, občutke in delovanje v telesu. Duša deluje v telesu kakor igralec proizvajava glasove in melodi- je iz klavirja. Klavir je mrtva snov, igralec-njegova duša.

Haha! Prosim le potrpljenje. Ko bi pa nekdo temu klavirju po- lomil nekaj strun, nekaj tastov, in najsi bode igralec potem še ta- ko izboren; kake glasove, kake melodije vam bode proizvajal iz njegovega klavirja? Je-li igralec kriv? Je-li klavir vzrok?

In, jednako je z človeškim telesom. Ako mu je Bog udahnil neumrjočo dušo, mora torej biti duša pravo življenje telesa, ona mora sodelovati z njim pri vsem.

Zakaj pa duša ne more pri sklepu občudovati narave? zakaj duša pri mrtu ne sliši in ne more oznajevati iz njegovih ust božje besede? zakaj duša pri obnore- lem človeku tudi neumnosti blo- di? Telo pač ne more biti vzrok, ker telo je snov; duša pak od bo- ga, bi morala voditi po pravem potu nje v varstvo izročeno telo. Neumna duša toraj popolna ne more biti, in tudi ne izvirati od popolnosti; ker pa je popolnost Bog jo on ni zamogel ustvariti; nasprotno pak, ako je neumna duša tudi njen stvarnik ne more biti pri zdravi pameti; ker pa je ta točka za zanikavo stvarnikovo popolnost, tudi on eksistirati ne more, kakor tudi ne od neeksistence stvarjena duša.

Kaj pa je z neumrjočnostjo du- še? Postavim seveda dogmo, ko bi ona eksistirala. Naravni princip nam dokazuje, da gre vsaka stvar k svojemu koncu. Če bi ka- tero bitje ne imela svojega konca, bi ono moralo biti večno in neizpremenljivo, toraj nikakega začetka, nikake spremembe, ni- kakega konca. Da se je pa duša (ako eksistira)? morala pričeti z rojstvom, da se ona s telesom vred spreminja, je vsakemu zna- no; ergo tudi mora imeti svoj ko- nce in nikakor ne more vzplavati pred božji stol. Je-li morda ka- teremu znano, kje ga je duša nje- gova “poganjala in lomila” pred njegovim rojstvom? Začetku pa odločno sledi konec, kajti dež za solnce mora priti. Če bi pa že kateremu ušla duša iz telesa, ho- tneč poleteti v višave k svojemu stvarniku brez eksistence in gle- dati njega od obličja do obličja, bi ona po naravnih zakonih mo- rala obstati med zemljo in luno, ker privlačne sile teh dveh sve- tov sta si jednaki; tam pak bi morala gladu poginiti, ako jo ne bi morda trkanje lune nasitilo.

Dokazalo se je toraj, da je člo- veško telo iz snovij, ne iz dušev, brez duše; dokazalo se je, da ni popolno, da ni jednako. Ostane nam toraj le še vprašanje, kako podo- bo je dal bog tej snovi? Zulukaferi in Evropejci, Indijanci in Eski- movci so si ljudje oziroma živa bitja različnih barv, različnih pe- stav in kolikor toliko tudi dru- gače ustvarjeni. Božja podoba mora biti potemtakem črna in be- la, rudeča in zoltorumenava vse ob- jednom, kar se pa zakonu narave naravnost zoperstavlja. Naravni zakon tukaj zopet obvlada, da dva stvari namreč ne moreta bi- ti istočasno na jednom in istem mestu.

Takega je bog ustvaril človeka po svoji podobi! Nepopolnega in nejednakega, iz snovij in iz na- pak. Narava sama torej ne samo v posameznem navedenem doka- zu zanikuje svojega stvarnika, ampak tudi stvarnik sam zaniku- je v vseh točkah svojo eksistenco.

Pa si ogledajmo princip in dog- me cerkvene. Glavni princip cer- kve, ki si ga je sama postavila, se glasi: “Roma locuta, causa fini- ta”. Sklenjeno v Rimu, vzrok je dokazan in končan.

Zdi se mi ta princip jednak principu moje matere, katera mi je na vprašanje “kđaj bomo jed- li?” odgovorila: “Ko bodo žgan- ci kuhani in zabeljeni, pa ti jih bōm dalā v ponvi”. Kot otrok ni- sem imel časa misliti, ali ima mo- ja mati moko, da mi more napra- viti žgance, ali ima potrebnih drv, da si napravi ogenj, ali ima špeh, da mi jih zabeli; vse to mi je bila stranska stvar. Ko so bili žganci na mizi in posebno če je bilo zraven kaj “zonte”, pa sem bil zadovoljen.

Taki so principi cerkveni. Ni- kake podlage, nikake snovi, ni- kakega začetka. Misli, ki se ro- dijo v glavah trebušastih kardina- lov, postanejo principi in za- koni. Če pa vže ti principi nima- jo nikake podlage kako morajo oni pač služiti v podlago drugim bajkam, ki jih sklatijo iz omen- jenega stavka.

Zgoraj omenjeni princip moje matere glede žgancev, pa je še dokaj boljši. Ako ne jaz, pa je vsaj moja mati vedela, da ima moko, drva, špeh, da mi zamore napraviti točno jed, toraj je ime- la podlago naravnih zakonov. Poslušajte in strmite! V Rimu pa kuhajo žgance brez moke, jih za- belijo brez špeha! Drv imajo si- cer dovolj, toda ona jim služijo v obrambo in moč napram neve- dnemu ljudstvu, da ga zamorejo držati v svetem strahu in metati

polena pod noge delaveca trpina. Pridigarji iz prižnice pa razdelijo te žgance v glave spečih ljudi in pridenejo zraven malo “zonte”, toda le “zonte” brez jeter.

Kaka je ta podlaga? Kaki so ti principi?

Zračna je podlaga, ki se mora udreti! Luknjati so principi cerkveni, ker so okrog kraja votli, v sredi jih pa nič ni!

Kedaj o slovenski trpin se bo- deš dvignil iz svojih sanj, ki te tako kruto in nensmijeno težijo pod jarmom! Sedaj je čas, vsta- ni, probudi se, in z združenimi močmi podajmo se v boj za pravico! Na vzohodu se že dani, in zlati žarki jutranje zore obseva- jo toliko zaželjeno prostost, ki se približuje s hitrimi koraki. Kot sinovi proste narave zahtevamo prostost; kot bitja jedne matere narave zahtevamo jednako; in kot pravi bratje združimo se v jedno četo nepremagljivo! V boj, toraj, za pravico! Visoko v zra- ku naj nam plapolā razvita za- stava svobode in naše geslo bodi: Prostost, jednako, bratstvo!!

POZORI SLOVENCII POZORI

SALOON

s modernim kęrtjiščen

Sveže pivo v sodkih in buteljnah in druge rasnovretne pišaje ter različne modke. Potniki dobe šodno premo- štite za nizko ceno.

Postreba točna in toberna.

Vsem Slovencem in drugim Slovencem se tople priporočā

MARTIN POTOKAR,

1625 So. Centre Ave. Chicago

Obuvala

za moške: od \$1.50 do \$4.00
za ženske: od \$1.00 do \$3.50
za otroke: od \$0.50 do \$2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VANL

355 Grove St. Milwaukee, Wis.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldna in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

TUJCEM priporočam svoje do- bro urejeno premošišče in restav- racijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN

229—1st Ave. MILWAUKEE, WIS.

LOUIS RABSEL

moderno urejen saloon

61-63 GRAND AVE. KENOSHA, WIS. Telefon 1100

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in in. ranočilnik.

zdravniška pisarniška besedilnica—plov- čati je le zdravlja, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pe- pel; od 7 do 9 zvečer. Izen Chicago kiveši bolniki naj pišejo slovensko.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raz- nih neopojnih pišaj.

1837 So. Flak St. Tel. Canal 1406

GOSPODINJE POZORI

Priporočam vam v prodaji vse stvari, ki spadajo v gročerijsko ali mesarsko obrt. Vse po najnižjih cenah. Na zahtevo se dovaža na dom.

G. Mamčilovich & Co.

331 Greeve St., Conemaugh, Pa. Tel. Con. 4050.

Važno uprašanje!

DO mi opravi!

najbolje in najceneje

Konzularne, starokrajске sodnijske in vojaške zadeve

JAVNI NOFAR

220 1/2 Grove St. Milwaukee, Wis.

Kako se v Zdrū. državah varuje sloboda govora.

in šele če si na ta način ni moglo pridobiti dosti orožja, je porabi- lo tudi manj vredna bojna sred- stva. Sedaj pa vidimo, da se po- služujejo nasilni revolucionarji dinamita in ekrasita, da fabricira- jo “peklenške stroje”, da podko- pavajo železniške proge in da dvi- gajo parnike v zrak. Ako se pa oči dobro odpro, tedaj se vidi re- volucionarna vojska milijonov, ki kujejo orožje, katero naj deluje bolj uspešno kakor brzostrelne puške in moderni trdnjavski topo- vi, orožje, ki ni namenjeno za mo- ritev ljudi in za požiganje mest, pred katerim pa tudi ne ohrani noben krogelj varni oklop in no- bena trdnjava.

Ozki horizont, ki je delal meje mišljenja primitivnih ljudi v ml- nulih časih, ki je družbo cepil po razmerno malih zemljiščih in je u- stvaril nesetne interese posamez- nih delov, je naredil tudi revolu- cionarna gibanja mala. Ljudje so videli razmere samo v lastni bli- znji okolic, pa so samo njim po- svečevali pozornost. Daljšje zveze so revolucionarji prav tako malo pregledali, kakor vladajoči. Ne- štetokrat so bila uprizorjena revo- lucionarna gibanja zaradi malih, ne res revolucionarnih ciljev. Šča- soma se je pogled razširil, kakor so se povečale vse razmere. Čim bolj so hitela stoletja naprej, tem večje so bile združivne interese. Ob enem ognju se je vžgal drugi in tretji. Kmetje ene gosposčine so se uprli, pa so zažgali grad, in naenkrat je plamenoma gorelo po vsem kraju, po celi deželi. Giba- nja so prekorčila meje dežel in držav. Ko je izbruhnila velika francoska revolucija, je spravila vso Evropo na noge. Ko so leta 1848. počili prvi strelji, je našla revolucija pot čez gore in čez reke in ob bregovih Sprej in ob Dona- vi na Ogrskem in tu in tam je vzplamtelo in počilo — v vedno širšem krogu. Čim čvrstejša in jasnejša je postajala solidarnost vladajočih, tem bistrejša in krep- kejša je bivala tudi sloga pod- ložnikov.

volucije, ki jo je začel ves brez- pravni svet proti četi privilegira- cev, ali pravzaprav proti privile- gijam, in ki se od dne do dne raz- širja in krepeča.

Cilj nove, velike revolucije je jasen; revolucionarji vedo, kaj hočejo. Duševni razvoj tisočletij je pripomogel delavcem do spo- znanja reči da zapopadajo, da gre za odstranitev vsega družabnega reda, ki ni več za rabo, in da ustvari nov, za dobo pripraven red. Ker so spoznali vzroke raz- razmer, vidijo tudi, kaj je mogoče in kaj je potrebno. Ker so zapopadli sodelovanje moči, znajo zavzeti stališče napram posameznim pri- kaznim, ne da bi upravljali v ne- varnost svojo pozicijo napram ce- loti. Svojo taktiko spravljajo ved- no v soglasje s strateškim na- črtom. In iz izkušnje, da so hodili doslej vedno za druge po kostanj v ogenj, izvršujejo sedaj revolu- cijo zase, torej z lastno močjo, po svojem znanju in po svoji volji. V tem smislu ne iščejo več orožja v taboru nasprotnikov, temveč si ga kujejo sami.

Kar je ostalo tisočletja skrito delavnemu človestvu in je le red- kokdaj zasijalo kakor daljna ne- jasna luč skozi meglo, je prišlo modernim delavcem v zavest: La- stniki delavne moči so torej go- spodarji dela. V tem počiva njih moč in njih revolucionarna sila. Zbrati jo in narediti močno za od- ločitev, je naloga nove revolucije, razvijajoče se pred našimi očmi. Svobodno razpolaganje z lastnim delom je najmočnejše orožje naj- novejše revolucije.

To ni upor sužnjev, ni divil ma- ščevalni pohod tlačanov, ne ban- ditski boj obupancev, tudi ne lepi besedi zaupajoč spreved zamak- njenih čet. Premišljena, vse zakone razvoja in njegove potrebe po- znavajoča revolucija potlačenih je to, ki sega v vse globočine in porabi vse, kar ji lahko koristi.

To ne bo zadnja revolucija. Ali lahko se prerokuje, da ustvari temelj, na katerem se bodo vse bo- doče revolucije lahko vršile z mó- ložnikov.

nevarnost, ako ne po naravnih slutnjah.

Naravoslovje, ki mora biti pred vsem objektivno, sestoji to- raj le iz samih stvari in bitij, ka- tere lahko vidimo in opazujemo sleherni dan. Naravoslovje potem ne more biti družega, kot boj za resnico.

Ako opazujemo natančneje na- ravo v posameznih delih, vidimo in spoznamo takoj, da imamo tu- di vse prehode iz enega dela v drugega in zopet v posameznih delih večjo ali manjšo obliko snovi. Naravoslovje nam dokazuje, da se nahajajo rastline podobne kamenju. Dokazalo se je, da se zopet nahajajo rastlinam podob- ne živali in da bi najvišje, in naj- popolnejše bitje med živimi, ki je človek, ne imel z živalmi nikake podobnosti, pa ne more nikdo za- nikati. V posameznih delih je na posled kamenja več vrst, različni je rastlinstvo, različno je žival- stvo.

Vse se proizvaja iz naravnih za- konov. In kje drugje, kot v teh zakonih edino zamoremo iskati resnico, čisto in golo, zamoremo iskati principe, na podlagi katerih pridemo do višjih zaključkov.

Li zamoremo morda iz dušev- nih bitij proizvajati principe, ki jih ne vidimo, sploh ne poznamo? Li zamoremo na podlagi dušev- nih principov dokazati eksistenco bitij, ki ne eksistirajo, kakor i principi sami ne morejo eksisti- rati. Naravne zakone pa oziroma principe nikdo zanikati ne more, torej le samo iste smatramo lahko za pravi temelj resnicam. Narava nam nudi vse stvari in bitja v obliki snovi, katero snov vsakdo vidi z lastnimi očmi, jo razume z lastnim razumom, z la- stno pametjo; toraj je le nara- voslovje prava in temeljita veda.

Narava nam proizvaja snov in vse snovi skupaj so narava sama. Duševnih bitij oziroma duhov nam narava ne more proizvajati iz snovi, kajti katerikoli si bodi snov, dasi tudi se spreminja sto in

PROLETAREC

- LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK. Lastnik in urednik: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workers Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugoslovanske socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC" 2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

Naprej, vedno naprej do cilja.

Majnaška izdaja je izšla — izšla je na dvanajstih straneh in šestdeset tisoč izstih. Zasluga v gre v prvi vrsti van tovariši delavci in vsem cenjenim društvom, ki ste naročili na tisoče izstihov...

Zakaj tudi ne, ker to je vaše delo.

Na to izdajo se niste naročili radi lepšega, tudi niste bili primerani. Naročili ste se, da jo čitate in to je glavno. Marsikateri od vas dotedaj ni še videl in ni čital "Proletarca".

Kaj pa je? — Nenaadno je potihnilo... Stroji so umolkni. Nobenega strela, nobenega ognjenega loka več... tu v grmih — zašumi... Veje zgoraj močno udarjajo druga od druge — glej! Skozi drevesa beže in vlečejo in porivajo — sedaj hočejo navsezadnje rešiti dragocene stroje pred nami.

Bu! Bu! bobne tla in trepetajo pod našim telesom... Tuleči bura, vihteče puške, tako plane na nas!... Sedaj prhite rezerve k zadnjemu viharju... v gostih skupinah pridre — pionirji, lovci mušketirji... dolg pionir plane preko mene vidim, kako se mu v skoku bliskajo oči... naprej! za njimi!... tu je vresje... tu je okop... noter v prekop! in navzgor po vseh štirih... Kje so? Kje... tu v gozdu jelk... takoj izginejo — ob debelih srebrnojasnih gozdnih drevesih, ob zelenem bukovem listju, v katerega se smehlja solnce, vihra naga in rdeča pohlepnost po krvi... prekupienjo skozi grmovje — in sedaj — pred očmi cepeta tako smešno in se vije v spretnih vijugah okolo drevesa in grmovja... trdno se oprijemlje stroja, kakor bi bilo priraščeno na železo... ha! ha! tu na jasi že čakajo konji... "Pustite! Tečite, kolikor morete! Psi, spustite!" Oni pa ne spuste... Kajti njih konji vihrajo skozi drevesa... voz kolovali.

"Ni tema, temveč ignoranca." "Shakespeare".

Kaj je business? Business pomeni igrati se z denarjem družih.

Plačilni dan je delavstvu zvoanec, da ve, čegava čreda je.

Če bi kapitalisti poravnali delavcem dolg, katerega dolgujejo, bi nobeden kapitalist ne imel cape na sebi.

Duhoven lahko pridiguje cel dan o šesti božji zapovedi, zvečer pa le gre k "Maričkam". — To je morala.

Blagor jim, kateri samo verujejo v nebesa, "storije" strahove — upajo in ljubijo! — Take ljudi visoko cenijo današnji kapitalisti.

Nekateri "učeni" in "moralično" na najvišji stopinji se nahajajoči Slovenci pišejo in uče, da je vojaški stan najodličnejši stan, ker brani domovino pred sovražnikom, ker mori in požiga če je treba. Ako bo pa navadni smrtni človek ubil drugega, ki ne nosi vojaških čunjev na sebi, takrat bodo pa vsi učeni in moralični gospodje upili: Na vislice z njim.

Človeška klavnica.)

Stroji so proti nam nastavljeni. Mi hitimo proti strojem. In stroj obhaja zmagovalce v naše meso. In stroj piše kri iz naših žil, izpije jo po vedrih. Že leže za nami obstreljeni, pokošeni po vrstah, zvijajo se v ranah. In vendar hrumi od zadej naprej, na stotine, mlado, zdravo človeško meso, ki ga bo stroj poklal.

"Naskok! Naprej! Naprej!" Tedaj plane mladi pogumni poročnik naprej, zaviti med ognjevito nad svojo glavo... slikovita podoba... meč odleti... Poročnik se spotakne in udari z obrazom na kratko, trdo strnišče... jaz pa skočim ob njim naprej... nič ne slišim razen skrivnostnega švita iz gozda... natančno slišim, kako poka svinec v naše vrste in pada na levo in desno na tla... Prisojiti! Hitro ogenj! Vrhem se na tla in pomolim puško naprej... zakaj izostaja poveleje! Noben poročnik ne krične, noben podčastnik... gotovo šele dvajset korakov prihodnji mož... in potem še eden... samo mi trije...

Prvi oddelek leži postreljen na strnišču... Kaj sedaj? Tla za nami ožine... in ropotanje, sopeanje, kričanje... in zopet zamolklo "zarozlja gozd"... Tu leže in diha težko... nobene besede... puško pred sabo... strel na strel... to je šesta in sedma kompanija... ti so zamašili naše vrzeli. "Kvišku! Naprej! Naprej!" Glava plane naprej, telo plane naprej v svičeni pas, oči poželjivo uprte na tla. In če se pritožnji "nasloniti" prevrže, se spodtaknemo tudi mi in ležimo... kakor pometani... in glej, blizu se morilni gozd... "Kvišku! Naprej! Naprej!" Kdo ve, ali je že zadet... Zadaj za grmovjem se približa... svičeni žarek zapresketa... med belimi bukovimi debli nam skoči svično drevo nasoroti... Zadaj za tem zelenim okopom, tam zadi umor in nam odstreljava roko in nogo od trupla... zadaviti! Kakor nas on davi! raztrgati, kakor nas on trga!

"Kvišku! Naprej! Naprej!" Telo besni v viharnem vrtnacu: — gozd! Gozd... Zadnja mišica je še napeta na gozd... Kakor da bi bila duša planila iz telesa, tako hiti za njo telo, proti gozdu... razstreljena pljuča in prevrtana jetra še lete in skačejo tje... uče ne zadene glave, tudi topot vpiovje poskočiš, in če se zgrudiš, se plaziš po vseh štirih v gozd... Kaj pa je? — Nenaadno je potihnilo... Stroji so umolkni.

Nobenega strela, nobenega ognjenega loka več... tu v grmih — zašumi... Veje zgoraj močno udarjajo druga od druge — glej! Skozi drevesa beže in vlečejo in porivajo — sedaj hočejo navsezadnje rešiti dragocene stroje pred nami.

Bu! Bu! bobne tla in trepetajo pod našim telesom... Tuleči bura, vihteče puške, tako plane na nas!... Sedaj prhite rezerve k zadnjemu viharju... v gostih skupinah pridre — pionirji, lovci mušketirji... dolg pionir plane preko mene vidim, kako se mu v skoku bliskajo oči... naprej! za njimi!... tu je vresje... tu je okop... noter v prekop! in navzgor po vseh štirih... Kje so? Kje... tu v gozdu jelk... takoj izginejo — ob debelih srebrnojasnih gozdnih drevesih, ob zelenem bukovem listju, v katerega se smehlja solnce, vihra naga in rdeča pohlepnost po krvi... prekupienjo skozi grmovje — in sedaj — pred očmi cepeta tako smešno in se vije v spretnih vijugah okolo drevesa in grmovja... trdno se oprijemlje stroja, kakor bi bilo priraščeno na železo... ha! ha! tu na jasi že čakajo konji... "Pustite! Tečite, kolikor morete! Psi, spustite!" Oni pa ne spuste... Kajti njih konji vihrajo skozi drevesa... voz kolovali.

V založbi Alfred Jansen, Hamburg, je izšla knjiga: Človeška klavnica. Opis bodoče vojne. Spisal Wilhelm Lamzus. Cena ena marka. Pisatelj nam riše grozovite slike iz vojne in vendar bi jih v vojnem slučaju resničnost najbrže še prekosila. Knjižica se kot spis za propagando proti vojni zelo priporoča. Za poskušnjo podajamo iz nje čitateljem zgornjo sliko.

vrti v povezniceh — kmalu vrže cevi na voz... in potem... in potem... nič več ne morem — drevesa mi plešejo v kolobarju pred očmi... prekopienem se čez drevesno korenino... udrihajte, udrihajte! Naši so privihrali in slepo tolčejo po glavah in zabadajo v sklonjene hrbte in razgaljene vratove, da gre cvileče narazen... poskočim kvišku... mlad fant leži in se oklepa svoje zapuščene puške... preklinjajo plane nekdo naenj — to je Holsteinec, gololjav, spačen od jeze... mladenič mu pomoli razstreljeno roko — spodnja čeljust drgeta, ali usta molče... Tedaj se mu že zadere nasajeno železo v prsi... najprej zgrabi desnica potem razcefrana levica za bajonet, kakor da bi ga hotel umirajot potegniti iz svojega srca, tako krčevito se oklene ostrine... en sune, en pritisk!... jasen curek krvi brizga za ostrino... in srce in dihanje hropeta v veneče liste... Ubiti leže ljudje naokoli na rjavih gozdnih tleh... Ampak še žive stroji. In proti strojem se razljuti kri, se razplemenje meso... Nazadnje z orodjem za okope!... z visoko vihrotečimi sekirami planejo na stroje in treskajo na cevi. Kakor ranjene kričajej retorte, v katerih je kuhala smrt svojo pijačo... plašč odskoči... hladna voda se vlije... in podstavek se razleti v zraku... ukrivljena kovina, žice kolek, obroči patron vsepovsod pokrivajo tla, mi pa tolčemo in mendramo, kar leži na tleh, dokler se razpaljena kri ne ohladi ob obkovi. — In zdaj zaorimo z svo dušo, grmeči krik zmagel! Naj zapiskajo piščalke in zadone naj trobente! To je smrt na vojnem polju! To je veselje svoboda v bojnem hrumu: z odprtimi prsi divjati v nabrušeno železo, mehko, razgaljeno čelo, vrisakajo razbiti ob jekleni steni! Tako ogromno, tako hladnokrvno, tako strokovnjaksko se le mrčes pokončava. V tej vojni nismo nič drugega kakor mrčes.

NEKAJ SPLOŠNEGA ZNANJA.

Table with 2 columns: Name of place and population. Includes: Moskva, Konjska, Konj teče, Parnik se pomika, Ladja jadralca se pomika, Počasne reke tečejo, Hitre reke tečejo, Navaden veter piše, Nevihla drvi, Vihar drvi.

Človeštvo po plemenih in narodih.

Table listing various ethnic groups and their populations. Includes: Armeno pleme, Grki, Arabi, Slovani, Romani, Germani, Armeno pleme, Grki, Arabi, Slovani, Romani, Germani, Armeno pleme, Grki, Arabi, Slovani, Romani, Germani.

se štiti pri 50 Fahrenheit, 8 Reamur, 10 Centigrade; Volna se štiti pri 68 Fahrenheit, 16 Reamur, 20 Centigrade; Piščanci se zvale pri 104 Fahrenheit, 32 Reamur, 40 Centigrade; Voda zavre pri 212 Fahrenheit, 80 Reamur, 100 Centigrade.

— led se taja pri 32°) temperatura zemeljske kroglice 50; gorkota krvi 98; alkohol savre 174; svince se topi 594; vročina navadnega ognja 1,140; mesing se topi 2,233; železo se topi 3,479.

Glavna mesta naših držav in teritorijev.

Table listing major cities of various countries. Includes: Alabama: Montgomery; Arkansas: Little Rock; California: Sacramento; Colorado: Denver; Connecticut: Hartford; Delaware: Dover; Florida: Tallahassee; Georgia: Atlanta; Idaho: Boise; Illinois: Springfield; Indiana: Indianapolis; Iowa: Des Moines; Kansas: Topeka; Kentucky: Frankfort; Louisiana: Baton Rouge; Maine: Augusta; Maryland: Annapolis; Massachusetts: Boston; Michigan: Lansing; Minnesota: St. Paul; Mississippi: Jackson; Missouri: Jefferson City; Montana: Helena; Nebraska: Lincoln; Nevada: Carson City; New Hampshire: Concord; New Jersey: Trenton; New York: Albany; North Carolina: Raleigh; North Dakota: Bismarck; Ohio: Columbus; Oregon: Salem; Pennsylvania: Harrisburg; Rhode Island: Providence; South Carolina: Columbia; South Dakota: Pierre; Tennessee: Nashville; Texas: Austin; Utah: Salt Lake City; Vermont: Montpelier; Virginia: Richmond; Washington: Olympia; West Virginia: Charleston; Wisconsin: Madison; Wyoming: Cheyenne; Alaska: Sitka; Arizona: Phoenix; Guam: San Luis d' Apra; Hawaii: Honolulu; Filipini: Manila.

Zgodovinske dobe.

Table listing historical eras and their durations. Includes: Grško - mundanska, Aleksandrijska, Julijanska, Mundanska, Abrahamova, Olimpijske, Rimljanska, Grška ali sirska-maced., Tirijanska, Sidonska, Julijanska, Augustinska, Krščanska, Razdejanje Jeruzalema, Mohamedanska.

Dobe naše zemlje.

Koliko milijonov let je minulo od tedaj, ko je nastala naša zemlja, oziroma ko se je ločila od solca in postala solčni planet, ni znano, in tudi s pomočjo njenih formacij tega ni mogoče izračunati.

Vendar se pa zgodovina naše zemlje lahko deli v tri glavne dobe:

Prva se pričena tedaj, ko se je zemlja ločila od solca in postala deloma samostojna zvezda; ta doba je trajala toliko časa, dokler se na zemskem površju ni napravila skorja in dokler se toplota ni ohladila do stopinje, pri kateri preneha voda vreti.

Druga doba je trajala od tedaj, ko se je napravila na površju zemlje skorja, in ko sta se voda in zrak ločila od ostalih tvarin, tako, da je naš planet postal soliden.

Tretja doba traja od tedaj nadalje do današnjih dni.

Druga doba je bila vseka najbolj zanimiva, kajti, toda za nas najbolj zanimiva, kajti v tej dobi se je pričelo na zemlji življenje. Za pričetek življenja je bila potrebna izdatno večja toplota, nego je sedanja, dasiravno se je življenje kasneje privadilo hladnejšemu vremenu, ker se zemlja počasi vedno bolj ohlaja.

V tej dobi se ni bilo suhe zemlje in vse življenje je bilo tedaj le v vodi; dim bolj je pa povrje suhe zemlje narasčalo, tem bolj se je tudi vodno življenje spreminjalo v zračno.

Glasom preiskav astronomov, fizikov in geologov obstoji na zemlji življenje že sto milijonov (100,000,000) let. Ljudje so nastali iz raznih družih živali pred kakimi 200,000 ali 300,000 leti, oziroma pred četrtilijona leti, dočim so najstarejši najdeni ostanke ljudi stari šele 10,000 let. Kultura ljudi je stara šele 5000 let, a največ kulturnih del in kulturnega razvoja ljudi se je doseglo šele tekom zadnjih 200 let, tako, da se lahko trdi, da se je obstoj ljudi jedva pričel.

Perijoda življenja na našej zemlji se deli v naslednje geološke dobe: Arhenska trajala je 18,000,000 let. Algonkijanska 18,000,000 let. Kambrijanska 6,000,000 let. Silurijanska 6,000,000 let. Devonijanska 6,000,000 let. Premogova 6,000,000 let.

Perijoda življenja na našej zemlji se deli v naslednje geološke dobe: Arhenska trajala je 18,000,000 let. Algonkijanska 18,000,000 let. Kambrijanska 6,000,000 let. Silurijanska 6,000,000 let. Devonijanska 6,000,000 let. Premogova 6,000,000 let.

Perijoda življenja na našej zemlji se deli v naslednje geološke dobe: Arhenska trajala je 18,000,000 let. Algonkijanska 18,000,000 let. Kambrijanska 6,000,000 let. Silurijanska 6,000,000 let. Devonijanska 6,000,000 let. Premogova 6,000,000 let.

Perijoda življenja na našej zemlji se deli v naslednje geološke dobe: Arhenska trajala je 18,000,000 let. Algonkijanska 18,000,000 let. Kambrijanska 6,000,000 let. Silurijanska 6,000,000 let. Devonijanska 6,000,000 let. Premogova 6,000,000 let.

Perijoda življenja na našej zemlji se deli v naslednje geološke dobe: Arhenska trajala je 18,000,000 let. Algonkijanska 18,000,000 let. Kambrijanska 6,000,000 let. Silurijanska 6,000,000 let. Devonijanska 6,000,000 let. Premogova 6,000,000 let.

Table with 2 columns: Name and value. Includes: Triasična, Jurasična, Kretasična, Terejarna, Kvaternna, Zgodovinska, Doba pismenih jezikov.

NAŠA ZEMLJA.

Obhod naše zemlje meri ob ravniku 20,926,292 čevlja oziroma 3963 mil in 296 čevljev dočim meri obod preko polov 20854,895 čevljev, ali 3950 mil in 738 čevljev. Stopinjo zemске širine ob polu znaša 69:407 mil, ob ravniku pa 68:704 milje.

Rodovitno zemsko površje meri 28,629,200 milj; nerodovitna pustinja 13,901,000, puščava 4,180,000 in polarni kraji 4,888,800 štirijakšnih milj.

Severni tečaj.

Pravi severni tečaj je električni tečaj v aktični sredini zemeljske kroglice, latitude 84 stop. 40' severno, longitude 170' 51' zapadno. Ta tečaj se zove tudi "tečaj viharjev".

Severnih tečajev — kakor pravijo nčenjaki — je devet.

Imena socialnih dob, v katerih je živelo človeštvo.

Poleg zgodovinskih dob imamo tudi dobe, ki pričajo o formah, kako je živelo človeštvo in se ohranjalo.

Tako napr. se je končalo z revolucijo 1848 fevdalna doba; za njo je nastopila liberalna ali kapitalistična to je sedanja doba.

Zgodovina človeškega razvoja v družbi za ohranitev samega sebe se začena z družino; pozneje se je družina razvijala tako daleč da je stopila v zvezo sosedov ki so tvorili vas, trg, mesto, deželo, državo kraljevstva in cesarstva.

Prva doba se valed tega, ker je bil človek odvisen od materinskega prava iz kterega je odsevalo vse življenje, materna doba.

Starost, katero dosegamo drug z drugim je trinideset let. Vsako leto zginje z zemeljske površja dvaindeset milijonov ljudi. Na dan jih umre 87 tisoč 671, na uro šest tisoč 653, na minuto 61. Torej umre vsako sekundo več kot jeden človek. V jednem letu se rodi 39 milijonov ljudi. Pride jih na dan 106 tisoč 849, na uro 4 tisoč 452, na minuto 74, torej malo več kot jeden na sekundo. Če bi ne bilo nobenega novega zaroda, bi potrebovali povprečno petdeset let, da umre zadnji človek. Če bi bilo povprečno človeško življenje 41 let, bi nas bilo še jedenkrat toliko na svetu.

TOLMAČ

nekaterih tujih besed, ki se rabijo v soc. člankih in razpravah.

Table with 2 columns: Term and definition. Includes: Agrikultura, Anatomija, Aristokracija, Anarhija, Absurdno, Agresija, Anathema, Akcija, Absorbirati, Aktivni, Asociacija, Asket, Astronomija, Astrologija, Buržoazija, Buržoas, Celibat, Centralizacija, Centralni, Degeneracija, Despotizem, Dedukcija, Distribucija, Eksekucija, Epidemija, Emigrant, Estet, Filantrop, Filozofija, Geologija, Geografija, Feudalizem, Ideolog, Industrija, Instanca, Interes, Idiot, Idiotizem, Intelekt, Intelektualec, Karakter, Konstitucija, Kapitulacija, Klerikalizem, Kolektivnost, Kosmopolit, Koncentracija, Kolonizacija, Komično, Kuriozum, Kriza, Legitimizem, Klerikalizem, Kolektivnost, Kosmopolit, Koncentracija, Kolonizacija, Komično, Kuriozum, Kriza, Legitimizem.

Mobilizirati = vojske pod orožje sklicati.

- Minimum = najmanj. Monopol = izključno izvrševanje kakšne stvarne pravice. Morala = pravost. Manufaktura = velika obrtniška delavnica, podobna tovarni, v kateri je razvita velika delitev dela, ali v kateri ni strojev. Manifest = razglas. Moderen = današnji, sodoben. Normalen = naraven, prirodni, pravilen. Obstrukcija = ovira. Oficialno = uradno, službeno. Pamflet = samostilni spis. Produkt = izdelek. Parveni = povisaneec, novinec. Pasul = povka, samostilni spis. Pasus = odstavček. Patricij = mestni plemič. Plebejec = prostak, neplemič. Pasiven = trpen, dolžan. Pirat = pomorski ropar. Prakticirati = izvajati. Proces = pravda, tožba; postopanje. Prohibicija = prepoved. Proletarec = neposedujoč človek. Psihologija = dušeslovje. Revolucija = preokucija. Renta = dohodek; obresti. Reprodukcija = ponavljanje, obnova. Restavracija = v navadnem pomenu gostilna; tukaj označuje dobo po francoski revoluciji in po padcu Napoleona I., ko so francoski prestol zopet zasedli Bourbonci. Reakcija = odboj; nazadnjaštvo. Tautologija = istorečje, ako se več besedami eno in isto pove; igra besedi. Teorija = znanstveni nazor. Temperenca = zmernost. Sistematično = sestavno, skladno. Signal = znamenje znak. Socialen = družaben; socialno, družabno. Socialističen = del socialistične ideje ali dejanja. Utopija = domišljija.

Cel kup socialističnih glasov in nobene industrijske organizacije — ne pomeni še nikakršne zmagel. Dokler se bo "jagalo" le glasove in ne množilo socialistov, kateri ostanejo kot socialisti tako dolgo je socializem samo na glasovnicah — na papirju!

Le ne preveč oficizma, milionarizma in advokatizma v stranki! Drugače pridemo ravno tam, kjer so danes buržoazne stranke: — v korupejio!

Pristop k socialistični stranki, delavca še ne napravi pravega socialisti. Pravi socialist ne kaže napa svoje članske knjižice temveč tudi dela, dela in dela za stvar.

Oficijelno glasilo biróa za delo poroča, da vsako leto se vbije v Združenih državah 40 tisoč delavcev na delu in dva milijona pa rani.

Število ubitih je zanesljivo, ker mrtvaški ogledniki naznanijo biróu vsak slučaj, medtem, ko je število ranjenih preizko zaračunano, ker urad za delo ne dobi vseh poročil o ranjenih. V najhujši bitki ne pade toliko vojakov, ko likor tekem enega leta pomori moloh — kapitalizem — delavcev v Združenih državah.

Ali ni to škandal? Današnja človeška družba trdi, da je civilizirana in kulturna. Mar ni to ironija...

Kje nam pripoveduje zgodovina, da je tekem enega leta kak neizobražen narod pomoril in ranil toliko svojih rojakov — delavcev?

Ta moritev na debelo na industrijskih poljanah, mora končno spodbuditi delavce, da resno zahtevajo preosnovno današnje mo rilne kapitalistične družbe.

Kterega ta vzgled ne spametuje, tistemu absolutno ni več za pomagati.

Kultura ameriških "dobrih" državljanov se najlepše sveti v pla menu gromad, na katerih sežigajo linčane črnce!!!

Ničesar ni tako profitanosnega kot je naporno delo. Zato pa delodajalci pritiskajo na delavce, da delajo hitro in trdo. Čim bolj je delo naporno, temveč imajo kapitalisti profita.

Trdo delo je res težko, toda letati za delom dan za dnevom je pa še težje.

Ameriški bankirji, piratje in drugi ljudski zajedaci so lahko dobre volje, ker bodo praznovali PRVI MAJ — z vašim denarjem.

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma!